

CALENDARI CATALÁ

DEL ANY

1865,

ESCRIT PELS MES CONEGUTS ESCRIPTORS Y POETAS
CATALANS, MALLORQUINS Y VALENCIANS,

COL·LECCIONAT Y PUBLICAT

PER

FRANCESCH PELAYO BRIZ.

Any primer de sa publicació.

BARCELONA.

LIBRERIA DE ESTANISLAO FERRANDO BOCA,
Plaça de S. Joseph, núm. 18.

1864.

R. 536. 034

1862.

Ex proprietat.

D.

833.1 Cal. R.^{xx}

GESTAS CATALANAS.

Años de N. Sr.

- Any 227. Fundació de Barcelona.
» 49. Batalla entre 'ls exercits de Pompeyo, y
César als peus dels murs de Lleyda.

Dèspois de N. Sr.

- Any 370. Dàmasso, fill de un pobre moliner d' Argelaguer, (Camp de Tarragona) es proclamat papa y, després de sa mort, sant.
» 271. Primera destrucció de Tarragona pels franchs.
» 584. Mòr Sant Hermenagildo en Tarragona.
» 544. Fundació del monestir de Monserrat, per la ordre de Sant Benet.
» 850. Mort de Guillem comte septé de Barcelona.
» 898. Mort de Jofre *lo pelós*, primer comte independent de Barcelona.
» 986. Jornada de Matabous.
» 1035. Es proclamat comte de Barcelona, Ramon Berenguer, anomenat *la vell*.
» 1077. Vinguda del Cid à Barcelona.
» 1111. Unió del comptat de Besalú, al comptat de Barcelona.
» 1137. Unió de Aragó y Catalunys.
» 1229. Conquesta de Mallorca.
» 1283. Corts en Barcelona.

- Any 1284. Saqueig de Nicotera per lo almirall Roger de Lluris.
- » 1303. Expedició de catalans y aragonesos en Orient.
- » 1349. Mort de En Jaume de Mallorca.
- » 1412. Parlament de Casp.
- » 1416. Mort de Fernando d' Antequera.
- » 1462. Mort del célebre trovador valencià Ausias March.
- » 1493. Arribada de Colón à Barcelona, de retorn del Nou-món, ahont hi havia anat ab la protecció del rey Fernando 'l Catòlic y 'ls diners que li deixà la ciutat de Barcelona després de haberlos prèt a interès a En Lluís de Sant Angel.
- » 1508. Entrada dels francesos en Catalunya.
- » 1508. Los catalans al peu de la muntanya de Montserrat, son los primers de tota Espanya que, a camp ras y pit à pit, vencen als francesos ; comensant així la guerra de la Independència.
- » 1826. Il·luminació ab lo gas de las classes de nobles arts en Barcelona. (24 de Juny.)
- » 1848. S' obra al públich lo camí de ferro de Mataró; que fou lo primer que fa féu en Espanya.
- » 1859. Restauració dels Jochs-florals.

FIRAS, MERCATS Y FESTAS MAJORS.

FIRAS.

Amer. 1 Artés, La Bisbal y Pons, 6 Amer, Montblanc, 7 Igualada, 14 S. Miquel, 17 Tortosa de Urgell, Bigorre, Narsa, Palamós, 5 Celrà, 5 Quatre de Bassa y 5. Pau, 19 Bassella, 20 Arbúcies, 3. Pello de Pallars y 5. Pore de Tarró, 21 Castellterçol, 22 Explana de Francolí y Tardoll, 23 Cervera, 24 Martí, 25 Torrelles y 5. Pol de Mar, Montoliú, 8 Tossa, 22 Pia.

Fríver. 2 Centelles, Biar, Mollerussa de Rey, Calonge y 3. Llorenç del Penedès, 8 Igualada, 22 Figueres y Tortosa, 24 Creixà, 25 Cervera, Moià, 19 Palafrugell, 21 Bateguet, 22 Berga, 23 Cardona, 26 Tordera y Viladamat.

Marc. 3 Cardona, 25 alpens, Moià, 5 Sant de Pau, Mora de Dalt de Pineda y Tortosa, 5 S. Martí de Montgrí, 9 Berga, 12 Salou, 18 Calaf.

Alpí. 4 Mayals, 5 Calaf, 15 Cervelló, Lloret, Pobla de Segur y Prades, 16 agranat, 25 Caudiel, Martorell, Soleràs y Verdú, 27 Saltent, 28 Piles, Montblanc, 2 Biurel, 4 Bellpuig, 10 Guissona, 17 Palafrugell, 18 Peralta y Marc de Dalt del Miret, 21 avinyo de Sant y Tortosa, 24 Solsona, 20 Calaf.

Molí. 1 Hostalric, Olot, Tàrrega, Peralada, 5. Pello de Serra y Viladomat del Penedès, 3 agranat, Figueres y Vich, 8 Calaf, 9 Vilafranca, 13 S. Llorenç del Penedès, 15 Arbúcies, Bigorre, Cardona, Palamós, Tordera, Torroella de Montgrí y Móra, 20 Viveros, 21 Maurens, 22 Llogetosa y Poble de Segur, 23 Tordera, 20 Palafrugell, 21 S. Antoni de Vilamajor, 21 Molins de Rey, Montblanc, 7 Tarragona y Torredembarra, 25 Castelló, Lloret, Maurens, 8. Calaf del Vallès y Tordera, 28 Tortosa y alpens.

Junc. 2 Sort, 11 Saltent, 12 Centelles y 8. Pau, 24 Pineda, 25 la Bisbal y Pons, Montblanc, 4 Folgueroles y Biar, 5 molins de Rey y Guissona, 6 Granollers, 7 Palafrugell, 8 Artés de la Vall de Lord, 16 Copeia y Arbúcies, 11 Arbúcies, 12 Viladamat.

Jonç. 2 Argent de Mar, 13 Calonge, 17 Mollet, 25 Amposta, Begur, Tarragona de Montgrí, Esclaràs y 5. Salvador de Olot, 27 Mataró, Moià, 9 Esparreguera, 26 Vilanova.

Agull. 1 Cervera, 2 Mora de Ebro, 4 Massanet de la Selva y Flims, 9 Olot, 10 agranat, Ardià, Castelló, Espuga de Francolí, Móra y Blanes, 15 Barberà, 16 Elsanyà y Galdés de Malgrat, 17 Navata, 18 Bellpuig y Tortosa de Urgell, 20 coca de Monserrot, 21 Gavà, Prades, Lloret, Guissona y Torroella de Montgrí, 22 Manlleu y Montblanc, 23 Granollers, Igualada, Tordera de Segre y Pineda, 20 Alcarràs, Móra, 2 Pobla de Segur y 5. Martí Sagarrats, 6 Sant Joan, Manresa y La Bisbal, 27 Martorell.

Sepulcre. 3 Alcover, 8 Balaguer, Calaf, 5. Collet del Vallès, Viella y Vilademuls, 10 Xert, 11 Igualada, 13 Almudar, Cardona, 14 Granollers, Torroella de Montgrí, Tortosa, 5. Sadurní, Biar, Peralada y Vila, Calonge, 15 Vilafranca, 16 Barberà, 21 Berga, 28 S. Llorenç del Penedès, 29 Hostalric, Lloret, S'agueda, Cervelló y Vich, Móra, 3 S. Llorenç Sabart, 19 Castellterçol, 17 calaf, 24 Tortosa.

Ondara. 8 Vilafranca, 10 Galdés de Montgrí, 12 Arbúcies, 13 Tordera de Montgrí, 14 Benifaió y Biurel, 15 Campdevanol, 5. Sant de la Creu d'Aiguamolls, Vendrell y Verdú, 17 Hostalric, 18 Figueres, Olot, Tossa y Viladomat, 23 Alcover, 25 torta de Nova y Tortosa, 26 Arbúcies, Peralada, Pons y Vilassar de Penedès, 29 Girona y Tortosa, Móra, 8. Elsanyà y Blanes, 9 Galdés de Montgrí y Palau-satorra, 15 Palafrugell, 22 Tarragona, 29 albalilla, Pau de Cabra y Tortosa.

Narromunt. 1 Mayals, 5. Pello de Serra y 5. de Urgell, 2 Palafrugell, 3 Girona, 4 Olot, 5 Sort, 11 tordera, Cervera, Solsona y Ullastrell, 21 Biurel, 23 Arbúcies, Centelles, Tàrrega y Pons, 27 Hostalric, 30 Falset, La Llacuna, Maurens, Olot, Orgaña,

Puigcerdà, i Torà. S. Felip de Torrellà i Torrecilla de Montgrí. Novembre, 8 Tortosa, Sallent y Vilaseca. 12 Gaudí, Arbres de Munt i 3. Quintí de Mediona, 16 La Bisbal.

Diciembre, 1. S. Felip de Llinoreigs i Torrecilla de Montgrí, 4 Agullana i Cardona. 3 Tarragona, 2 Agir, Palafrugell, Cardedeu i Santpedor. 13 Arboc, Batllori, Castelló, Hostalric i Tordera. 21 Barcelona, Blanes, Cervera, Elsast, Eivissa, Montblanc, Olot, Viladecans i Tossa. 22 Finestra, Novellès, 3 Sabadell, 4 Viladamat.

MERCATS.

Dilluns de cada setmana. Agullana, Eivissa, Manresa, Olot, Bassa, 5. Festa del Llobregat, Tàrrega i S. Martí d'Empúries.

Dimarts de idem. Ardis, Besalú, Caldes de Montbui, Cervera, Girona, Montblanc, Seu de Urgell i Vich.

Dimarts de idem. Balaguer, Banyoles, 8. Celrà, Tàrrega, Torelló i Valls.

Dijous de idem. Agullana, Cardona, Figueres, Girona, Granollers, Illescas, Manresa, 8. Santpol de Mar, 9. Ripoll de Terrià, Tàrrega i Palafrugell.

Divendres de idem. Cervera, Batllori, La Bisbal, Olot, Seu de Urgell i Torà.

Dissabte de idem. Balaguer, Girona, Sabadell, Valls, Vich i Viladamat del Penedès.

Diumenge de idem. Arbres del Segre, Capellades, Castelló, Esgueva, Magrinyà, Moller, Moja, Pallejà, Puigcerdà, Rins, Roda, Rodi, 8. Festa de Blanquillers, S. Quintí, Serradell, 8. Sagrat del Vallès, Tàrrega, Santpedor, Torelló, Colomà i Valls.

FESTAS MAJORS.

Jiner, 8 Tàrrega, 17 Viladamat, 28 Palafrugell.

Febriar, 12 Tàrrega.

Abril, 25 Sabadell, 25 Torelló.

Mai, 12 Tàrrega, 21, 8. mar.

Juny 8. Montblanc, 21 Vilaseca, 29 Manresa i Sant Pere de Bigas, 20 Tàrrega.

Juliol, 1. Sabadell i Bartzel, 3. Vich, 9. Arbres de Mar, 20 Palafrugell, 22 Montblanc, 25 Montblanc de Montserrat i Reus, 26 Tordera, 28 Bortes de S. Bertomeu i Tàrrega.

Agost, 3 Vilaseca, 4 Sabadell, 5 Tàrrega, 8. Festa de Blanquillers, Alcàsser i 8. Festa de Torelló, 6 8. Sant Joan, 7 Palafrugell, 10 8. Festa del Llobregat, 15 Gràcia, Badalona, Begur, Sant Joan, Sant Martí, Calella, Capellades, Bruc, Vallformosa, Cardona, Gelida, Cornellà, Torelló, La Bisbal i Hospitalitat, 23 Sitges, 24 Ses, Jafreda i Tàllbera, 25 8. Dones, 27 Bartzel i 8. Festa dels Martí, 28 Premià, 29 8. Juny i 30 Amposta, 30 Gratallops i Vilaseca.

Setembre, 1 Tarragona, 2 Gratallops, 8 Sabadell, 7 Viladecans, 8 8. Andreu de la Barca, 10 8. Sant Joan, 11 8. Sant Miquel, 12 8. Sant Martí, 13 8. Sant Joan, 14 8. Sant Miquel, 15 8. Sant Joan, 16 8. Sant Miquel, 17 8. Sant Joan, 18 8. Sant Miquel, 19 8. Sant Miquel, 20 8. Sant Miquel i Molins de Rei, 21 8. Sant Miquel, 22 8. Sant Miquel, 23 8. Sant Miquel, 24 8. Sant Miquel, 25 8. Sant Miquel, 26 8. Sant Miquel, 27 8. Sant Miquel, 28 8. Sant Miquel, 29 8. Sant Miquel, 30 8. Sant Miquel, 31 8. Sant Miquel.

Octubre, 2 Hostalric, 10 Tàrrega de Sarrà.

Novembre, 3 Sabadell, 11 8. Colom, Palafrugell i Tossa, 21 8. Martí, 23 8. Sant Miquel de Blanquer, 24 8. Andreu de Palomar.

Desembre, 10 Berga, 27 Finestra.

ESTACIONS.

Primavera: entre l' 8 de Març i les 2 i 45 m. de la tarda.

Estat: entre l' 11 de Juny i les 10 i 25 m. del matí.

Tardor: entre l' 23 de Setembre i la 1 i 30 m. de la matinada.

Hivern: entre l' 21 i 25 de Desembre i les 7 de la nit.

JANER.

Mentre lo joar passi
dins la casa.

Aquest mes té 31 dies.

- 1 Dium. Cap d' any.
- 2 Dill. S. Miquel, ab.
- 3 Dium. S. Daniel, m.
- 4 Dime. S. Tita, b.
- 5 Dij. Telesforo, p. y m.
- 6 Div. S. Los Reys.
- 7 Div. S. Ramon de P.
- 8 Dium. S. Llorenç.
- 9 Dill. S. Marcel·lí, b.
- 10 Dium. S. Genís.
- 11 Dime. S. Bijini.
- 12 Dij. S. Benet, ab.
- 13 Div. S. Gudmerindio.
- 14 Div. S. Hilari.
- 15 Dium. La doia n. I.
- 16 Dill. S. Fulgencio.
- 17 Dium. S. Anton.
- 18 Dime. Sta. Prisca.
- 19 Dij. S. Canut.
- 20 Div. S. Fabià.
- 21 Div. S. Fructuós.
- 22 Dium. S. Vicenç.
- 23 Dill. S. Bidefont.
- 24 Dium. S. Timoteo.
- 25 Dium. Copr. S. Pati.
- 26 Dij. Sta. Paula.
- 27 Div. S. Joan Cris.
- 28 Div. S. Cirilo.
- 29 Dium. S. Francisco S.
- 30 Dill. Sta. Martina.
- 31 Dium. S. Pere Nolasch.

FEBRER.

Febrer pluja
més en gro.

Aquest mes té 28 dies.

- 1 Dime. S. Ignaci.
- 2 Dij. S. La Consolació.
- 3 Div. S. Blai.
- 4 Dime. S. Andreu.
- 5 Dium. Sta. Apòstola.
- 6 Dill. Sta. Dorotea.
- 7 Dime. S. Ricard.
- 8 Dime. S. Joan de M.
- 9 Dij. Sta. Polonia.
- 10 Dime. Sta. Eustaquio.
- 11 Dime. Los 7 sants. M.
- 12 Dium. Sept. S. Eul.
- 13 Dill. Sta. Catalina R.
- 14 Dime. S. Valentí.
- 15 Dime. S. Faustí.
- 16 Dij. S. Julià.
- 17 Dime. S. Pere Tomàs.
- 18 Dime. S. Simó.
- 19 Dime. Setz. S. Conr.
- 20 Dill. S. Lleó.
- 21 Dime. S. Felip.
- 22 Dime. S. Pascual.
- 23 Dij. Sta. Margarida.
- 24 Div. S. Modest.
- 25 Dime. S. Didacosa.
- 26 Dime. Quin. La M. de
D. de Guad. de M.
- 27 Dill. S. Baldomero.
- 28 Dime. S. Romà.

MARS.

Quan es més bona
l' aiguailla es bona.

Aquest mes té 31 dies.

- 1 Dime. S. Cerdre.
- 2 Dij. S. Simplici.
- 3 Div. S. Celoni.
- 4 Dime. S. Cassimir.
- 5 Dime. S. Nicolau.
- 6 Dill. S. Oleguer.
- 7 Dime. S. Thome A.
- 8 Dime. S. Joan de D.
- 9 Dij. S. Pacià.
- 10 Div. S. Melit.
- 11 Dime. S. Enogi.
- 12 Dium. S. Gregori.
- 13 Dill. S. Leandro.
- 14 Dime. S. Matilde.
- 15 Dime. S. Longi.
- 16 Dij. S. Berengert.
- 17 Div. S. Patrici.
- 18 Dime. S. Grabiel, sr.
- 19 Dime. S. Joseph.
- 20 Dill. S. Niceto.
- 21 Dime. S. Benet.
- 22 Dime. S. Ambròs.
- 23 Dij. S. Victori.
- 24 Div. S. Agapito.
- 25 Dime. Anna. M. D.
- 26 Dime. S. Costal.
- 27 Dill. S. Robert.
- 28 Dime. S. Sisto.
- 29 Dime. S. Eustasi.
- 30 Dij. S. Joan Climent.
- 31 Dime. Dolores M. D.

Les dies s' allargan una hora 6 minuts.

Les dies s' allargan una hora 24 minuts.

Les dies s' allargan una hora i 43 minuts.

ABRIL.

Pel abril
cada dia de val mil.

Aquest mes te 30 dies.

- 1 Díss. S. Venanci.
- 2 Dium. S. Franc. de P.
- 3 Dill. S. Benet de Pal.
- 4 Dím. S. Jordi.
- 5 Dime. S. Vicenç F.
- 6 Dij. S. Guillem.
- 7 Dir. S. Eusebi.
- 8 Díss. S. Alheit.
- 9 Dium. Sta. Maria C.
- 10 Dill. S. Enriqued.
- 11 Dím. S. Lluïs.
- 12 Dime. S. Victòr.
- 13 Dij. S. Bernat-magdalena
- 14 Dir. S. Tobia.
- 15 Díss. Sta. Basiliada.
- 16 Dium. Patmos.
- 17 Dill. S. Antoni.
- 18 Dím. S. Elenor.
- 19 Dime. S. Vicenç.
- 20 Dij. Sta. Ignàcia.
- 21 Dir. S. Anselm, bis.
- 22 Díss. S. Soler.
- 23 Dium. S. Jordi.
- 24 Dill. S. Gregori, bis.
- 25 Dím. S. March-svan.
- 26 Dime. S. Marcet.
- 27 Dij. S. Pere Armen.
- 28 Dir. S. Prudenci.
- 29 Díss. S. Pere de V.
- 30 Dium. Sta. Caterina.

Les dies s' allarguen uns
hora i 6 minuts.

MAIG.

Pel maig
cada dia se raig.

Aquest mes te 31 dies.

- 1 Dill. S. Jaume.
- 2 Díss. S. Anastasi.
- 3 Dime. Ivanció de G.
- 4 Dij. Sta. Mònica.
- 5 Dir. S. Pio.
- 6 Díss. S. JOAN-ANTE
- 7 Dium. S. Erasmus.
- 8 Díss. La A. de S. M.
- 9 Dium. S. Gregori-Nac.
- 10 Dime. S. Antoni.
- 11 Dij. S. Francesc.
- 12 Dir. S. Domingo.
- 13 Díss. S. Pere Regal.
- 14 Dium. S. Bonifaci.
- 15 Dill. S. Jordi Llaor.
- 16 Dím. S. Joan Nep.
- 17 Dime. S. Pasqual R.
- 18 Dij. Sta. Julita.
- 19 Dir. S. Pere Celestí.
- 20 Díss. S. Bernardi.
- 21 Dium. S. Secundi.
- 22 Dill. Sta. Rita de C.
- 23 Díss. La A. de S. J.
- 24 Dime. S. S. Afrà.
- 25 Dij. ~~S.~~ L' Ascensió.
- 26 Dir. S. Felip Neri.
- 27 Díss. S. Joan, papa.
- 28 Dime. S. Just.
- 29 Dill. S. Maximí.
- 30 Díss. La S. C. de J.
- 31 Dime. Sta. Petronilla.

Les dies s' allarguen uns
hora i 20 minuts.

JUNY.

Pel juny
la fletxa al pais.

Aquest mes te 30 dies.

- 1 Dij. S. Simó.
- 2 Dir. S. Marell.
- 3 Díss. S. Isot.
- 4 Dime. Pentecosta.
- 5 Dill. S. Bonifaci.
- 6 Díss. S. Norbert.
- 7 Dime. S. Pau, bisbe.
- 8 Dij. S. Medardo.
- 9 Dir. S. Prim.
- 10 Díss. Sta. Margarida.
- 11 Dium. La Santíss. T.
- 12 Dill. S. Joan de Sab.
- 13 Díss. S. Antoni de P.
- 14 Dime. S. Basti.
- 15 Dij. ~~S.~~ Corpus.
- 16 Dir. Sta. Luitgardis.
- 17 Díss. S. Manuel.
- 18 Dime. S. Martí.
- 19 Dill. Sta. Julianà.
- 20 Díss. S. Silveri.
- 21 Dime. S. Lluis-Gon.
- 22 Dij. S. Paulí.
- 23 Dir. S. Joan.
- 24 Díss. ~~S.~~ Joan Bap.
- 25 Dime. S. Guillem.
- 26 Dill. S. Joan, S. Pau.
- 27 Díss. S. Zofío.
- 28 Dime. S. Lluïs.
- 29 Dij. S. Pere y Pan Ap.
- 30 Dir. La C. de S. Pau.

Les dies s' allarguen uns
dia i 17 minuts.

JULIOL.

Qui se han pel juliol
se han quan val.

Aquest mes té 31 dies.

- 1 Diss. S. Quirze, a. Cast.
- 2 Dissim. La violació.
- 3 Dill. S. Trifí.
- 4 Diss. S. Laureàns.
- 5 Diss. S. Miquel.
- 6 Dij. S. Bernat.
- 7 Div. S. Odò.
- 8 Diss. Sta. Justina.
- 9 Dium. S. Críll.
- 10 Dill. S. Cristòfol.
- 11 Dium. S. Pau I.
- 12 Diss. S. Joan Guat.
- 13 Dij. S. Anselm.
- 14 Div. S. Bonaventura.
- 15 Diss. S. Enric d'Em.
- 16 Dium. La M. Carme.
- 17 Dij. S. Aleix.
- 18 Dium. Sta. Sinfonissa.
- 19 Diss. S. Vicenç P.
- 20 Dij. S. Elias.
- 21 Div. S. Daniel.
- 22 Diss. Sta. Maria M.
- 23 Dium. S. Llorenç.
- 24 Dij. Sta. Cristina.
- 25 Dium. S. Jaume.
- 26 Diss. Sta. Agnès.
- 27 Dij. S. Pantaleó.
- 28 Div. S. Nazari.
- 29 Diss. Sta. Maria.
- 30 Dium. S. Nemesi i S. Neus.
- 31 Dill. S. Ignaci de L.

AGOST.

Per tot l' agost
a les set et soch.

Aquest mes té 31 dies.

- 1 Dium. S. Pere.
- 2 Dissim. S. Esteve.
- 3 Dij. La inv. de S. E.
- 4 Div. S. Domingo G.
- 5 Diss. Sta. Eulàlia.
- 6 Dium. S. Just.
- 7 Dill. S. Cebrià.
- 8 Dium. S. Gervasi.
- 9 Dium. S. Romà.
- 10 Dij. S. Llorenç, diauc.
- 11 Div. Sta. Flora.
- 12 Diss. Sta. Gura.
- 13 Dium. S. Casellà.
- 14 Dij. S. Eusebi.
- 15 Dibol. S. L' Assumpció.
- 16 Dium. S. Roc.
- 17 Dij. S. Liberat.
- 18 Div. Sta. Elena, em.
- 19 Dium. S. Magí.
- 20 Dium. S. Joaquim.
- 21 Dill. Sta. Anna F. F.
- 22 Dium. S. Hipòlit.
- 23 Dium. S. Felip Ben.
- 24 Dij. S. Bartomeu.
- 25 Div. S. Lluís, rey.
- 26 Dium. S. Zefer.
- 27 Dium. S. Joseph de C.
- 28 Dill. S. Agustí.
- 29 Dium. S. Adulphe.
- 30 Dium. S. Rosa de L.
- 31 Dij. S. Ramon N.

SEPTÈMBRE.

Quan comença la setembre
la mal temps se le quedenbre.

Aquest mes té 30 dies.

- 1 Div. S. Gil.
- 2 Diss. S. Antoni.
- 3 Dium. Sta. Seraphí.
- 4 Dill. Sta. Rosalía.
- 5 Dium. S. Llorenç I.
- 6 Dium. S. Petroni.
- 7 Dij. Sta. Brígida.
- 8 Div. S. Llorenç M. D.
- 9 Diss. S. Gorgori.
- 10 Dium. La dotz N. M.
- 11 Dill. S. Jacintó.
- 12 Dium. S. Ildefons.
- 13 Dium. S. Felip.
- 14 Dij. La exal. Creu.
- 15 Div. S. Simèoni.
- 16 Diss. S. Corneli.
- 17 Dium. La M. Dolores.
- 18 Dill. S. Tomàs de V.
- 19 Dium. S. Genaro.
- 20 Dium. S. Eustaquiu.
- 21 Dij. S. Matheu.
- 22 Div. S. Margarit.
- 23 Dium. Sta. Tecla.
- 24 Dium. La M. Meret.
- 25 Dill. Sta. Maria Soc.
- 26 Dium. S. Ciprià.
- 27 Dium. S. Cosme.
- 28 Dij. S. Wenceslau.
- 29 Div. S. Miquel.
- 30 Diss. S. Geront.

Les dies s' executen una hora.

Les dies s' executen una hora i 26 minuts.

Les dies s' executen una hora i 46 minuts.

OCTUBRE.

Qua est mea arribat
puncta l'agost l'any i l'any

Aquest mes te 31 dies.

- 1 Dime. La Roser de M.
- 2 Dill. L' Angel de g.
- 3 Dime. S. Candido.
- 4 Dime. S. Francesch
- 5 Dij. S. Fructu.
- 6 Div. S. Brune.
- 7 Dime. S. Marcus.
- 8 Dime. Sta. Reparada.
- 9 Dill. S. Domini.
- 10 Dime. S. Lluis.
- 11 Dime. S. Neixal.
- 12 Dij. S. Serafí.
- 13 Div. S. Eduardo.
- 14 Dime. S. Calixtu.
- 15 Dime. Sta. Teresa.
- 16 Dill. S. Galo.
- 17 Dime. S. Eudvigia.
- 18 Dime. S. Lluís, sr.
- 19 Dij. S. Pau.
- 20 Div. S. Capel.
- 21 Dime. Sta. Ursula.
- 22 Dime. Sta. Maria S.
- 23 Dill. S. Pere Pàuel.
- 24 Dime. S. Rafel Ardi.
- 25 Dime. S. Graci.
- 26 Dij. S. Xaveri, p.
- 27 Div. S. Vicenç.
- 28 Div. S. Simó.
- 29 Dime. S. Narcís.
- 30 Dill. S. Claudi.
- 31 Dime. S. Quinti.

Les dies s' executen des
hora 18 m.

NOVEMBRE.

De Totsans a S. Andreu
ven a pluja a ferri a peu.

Aquest mes te 30 dies.

- 1 Dime. S. Totsans.
- 2 Dij. Los morts.
- 3 Div. S. Armengol.
- 4 Dime. S. Charles B.
- 5 Dime. S. Zecarias.
- 6 Dill. S. Sabd.
- 7 Dime. S. Florenci.
- 8 Dime. Los 4 Santa.
- 9 Dij. S. Thedòr.
- 10 Div. S. Andreu.
- 11 Dime. S. Martí.
- 12 Dime. S. Diego.
- 13 Dill. S. Estanislao.
- 14 Dime. S. Serafí.
- 15 Dime. S. Eugeni.
- 16 Dij. S. Felip.
- 17 Div. Sta. Genfrudis.
- 18 Dime. S. Maximí.
- 19 Dime. Sta. Isabel.
- 20 Dij. S. Felix de T.
- 21 Dime. La Presentació.
- 22 Dime. Sta. Cecilia.
- 23 Dij. S. Clemont.
- 24 Div. S. Joan de la C.
- 25 Dime. Sta. Catalina.
- 26 Dime. Los Espous.
Hes de la M. de B.
- 27 Dill. S. Primaci.
- 28 Dime. S. Gregori.
- 29 Dime. S. Sadurní.
- 30 Dij. S. Andreu, ap.

Les dies s' executen des
hora 16 m.

DESEMBRE.

Sa domica al se' i cada
sexta avella a seu corral.

Aquest mes te 31 dies.

- 1 Div. S. Eloy.
- 2 Dime. S. Enric, m.
- 3 Dime. Sta. Hilaria.
- 4 Dill. Sta. Barbara.
- 5 Dime. Sta. Crispina.
- 6 Dime. S. Nicolau.
- 7 Dij. S. Ambros.
- 8 Div. S. La Puríssima.
- 9 Dime. Sta. Lloreda.
- 10 Dime. Sta. Eularia.
- 11 Dill. S. Domingo, p.
- 12 Dime. S. Simeoni.
- 13 Dime. Sta. Llucia.
- 14 Dij. S. Espiridio.
- 15 Div. S. Valeria.
- 16 Dime. S. Valentí.
- 17 Dime. S. Llister.
- 18 Dill. S. Adjutori.
- 19 Dime. S. Nemessi.
- 20 Dime. S. Domingo.
- 21 Dij. S. Tomás, ap.
- 22 Div. S. Joann.
- 23 Dime. Sta. Victòria.
- 24 Dime. S. Befi.
- 25 Dill. S. Nadiel.
- 26 Dime. S. Estep.
- 27 Dime. S. Joan A.
- 28 Dij. Los innocents.
- 29 Div. S. Tomás C.
- 30 Dime. S. Sabd.
- 31 Dime. S. Silvestre.

Les dies s' executen des
hora 16 m.

BONS RECORDS.

Al començament d' est segle, menyspreada y escarnida per los inimicxs, la pobre llengua catalana, plorava en un racó de Catalunya tota avergonyida de tindrer una filla tant ingrata que, après de que sos pares ab ella se havian fet entendre de tot lo mòn, acabavan per oblidarla y prostituir sos llavis catalans pariant, molts d' èlls, ab un llengua forastèr! Pobretat! Esbroguehida, malmena y apadassada, no trobava qui escoltes sus queixas, ni menys qui aixungués sus llàgrimas. Si mirava el temps passat, sois veia nüvolosos records; si al temps present, oblit; si al esdevenir, gens ni mica d' esperansa. Més illosoamènt aquell esdevenir qu' ella tan nüvol veia ha estat rich de compassió envers la pobreta llengua catalana. Ditoosamènt vingué un bon català que, ab inspiració y veu del cor ixida, va alabarla eixa llengua tan doixa que, com din lo celebrat orador Castellar, *per la abundància de sus monossilbos, sus innumerables verbe, sa riquesa d' expressió ab poques paraules, sus epòstrofes y sus pronònchs, es una llengua musical per excelència.* Illosoamènt un ver axymador de Catalunya, vā fer batre los cors dels poquissims enamorats d' aquesta, quant un jorn ab gaudiment en la cara y l' entusiasme en l' ànima vā recollir la desventurada llengua que perduda pels carrers anava, y, sagantia de la mà y acompañantla, la vā dur al davant de tot el poble y la feu parlar y, al ouer los picaments de mass ab que loithom rebia sus paraules, digué:

*Héula aquí, héula.

la llengua d' aquells forts que acataren los reys,
defengueren llurs dreis, venjaren llurs agravis.
Muyra, muyra l' ingrata que al sonar en sos llavis
per estranya regió lo accént nadiu ne piora,

que al pensar en sos llars, ni 's consum, ni s' anyora,
ni cui del mur sagrat las liras dels seus avis.

Y que mes avall, llansantil falagadoras ulladas, afegia :

Oh llengua à mos sentits mes dòlta que la mel
que 'm tornas las virtuts de ma inocenta edat,
ix é crida pel mòn, que may mon cor ingrati
cessarà de cantar de mon patró la gloria,
é passia per ta veu son nom é sa memoria
als propis, als estranys, à la posteritat »

Això digué aquell bon fill de Catalunya, y, la llengua, agrada
ha fet per él, lo que él pera son patró volia.

Ja des de llavors no s' ha vist abandonada (y d' això fa 3 anys); ja des de llavors no han deixat de voltarla, ab mes d' cada dia, poètas tan anomenats com Joaquim Rubió y Ors, Victor Balaguer, Geroni Rosselló, Lluís Roca, Dàmasso Calvet, Mariano Fontis, Guillem Forteza, Antoni de Bofarull, Terenc Thòs, Antoni Camps y molts altres que, per mereixer una alabada seua, han cantat à la Patria, al amor y à la fe.

Y no son soisament los de casa quins i' han lloada, lo celebrat y universalment conegut poèta de Provensa, Fràderic Mistral, també se 'n ha recordat d' ella, y de lluny ha dit a tots que i' aymavan, lo que aquí à ratlla seguida posém.

I TROUBAIRE CATALAN.

No pot estimar es nascio
Qui no coniuia sa provinçia

L.

Fraire de Catalouguo, escontas! Nous un di
Que fastas percalin reviders o resplendi
Un di rampau de nostre lengo:
Fraire, que lou seu tems escampes si blasme

Sus liis oulivio e li rasin
De vòati champ, cole e valengot.

Dos Comte Berenguile, fraire, bon nous souven,
Quand, de la Catalougnou adu per un bon vent.
Ensi si veio Blanchinello
Intre dins noste Rose e regaupè la man
E la couronne e li diamant
De la princesso Douscinallo.

Prouvenço e Catalougnou, unida per l'amoour,
Mescleron sous parla, si crostimo e si mour
E quand avian dins Magaloumo,
Quand avian dins Marsich, à-à-Ais, en Avignoun,
Quando hósta de grand renom
N' en parlavia, o Bartiloumo.

Gent an li Catalan, cint an li Prothvençan.
Se partejeron l' aigo e lou pan e la sau:
E que Paris non s' escalasire!
Jamai li Catalougnou en glori' monte mai,
E tu, Prouvenço, plus Jamai
As agu nicle tant illustre!

Li Trouhaire, — e degun liis à vinceu dospiéi, —
A la burbo di clergue, à l' surbo di rei
Aussant la lengo populair,
Centavon, a mouron, cantavon librumen
D' un mounde non l' avrinmen
E lou mesprès di viéis englari.

Alor l' avit de pilz e d' aspire nouvelun;
La republique d' Arie qu fous de si palun,
Arresounavo l' empersaire;
Aquel de Marsibo en plen age studau,
Monstravo vseri sus sous lindau:
« Tous liis come sous de fraire. »

Alor, d' ellamonndaut, quand Simoun de Mounifort,
Per la glori de Dieu e la lii obo po fort,
Descausassaro la Croisade,
E que li courpalas, abrauma de fum,

Voulastrejavou, esirifant
Lou sis, la maire e la nissade;

Tarascoun e Boucaire e Toulousou e Beziers,
Fasent jàrrí de car, Prouvènço, li vesüs,
Li vesüs bouis, e courre li armo
E per la libertat peri touti cossent....
Aro nous agroomouliassèn
Davans la cura d' un geodarme!

Segur l' avié de chaple à grand cop de destrau,
E la Ischo de longo, e pericout plogo e trau.
Mai lou flò caufó, se devuro!
Aler avian de Conso, e de grand ciutadìn
Que, quand sentien lou dire dedin,
Sahien leissa lou rès delorol

Fugessias rès de Franço e Louis VIII vostre noun.
E cent milo crousa vostre armado, Avignoun
A si posaria meili la tanco
La vilo èro esclapido, èro espolido à plat....
Mai nostre libre Counseil
Avié fa tèsta à l' armo blason!

De Féira d' Aragoun, fraire, bén nous souven:
Segui di Catalan, vengud come lo vèst,
Brandant sa lance bén pouschudo.
Lou nombre e lou malastre esclapou lou bon drs:
Devans li harrí de Moret
Soun touti mort à nostre ajude!

Tambén, come lou clergue emé lou espelià
Despièl, lou Prouvençau respond au Catalan
A través l' oundo que souspiro;
A través de la mar, tambén, l' a de moumen,
Vers Barcilonoun leoframen
Barcilonete se reviro.

II.

Aro pameus re vèl, aro pameus sabèn
Que dins l' ordre divin tout se fai pèr un bén,

Li Provençau, fiamo uassains,
Sian de la grande Franso, e ni couri ni nouatis;
Li Catalau, ben volontat,
Sias de l' Espagnu magnanimo.

Car enfin à la mar fai que taumbe lou riéu
E la pétre au elaspé; de traits Vuquezizieu
Lou blad sacra miéus se preserva
E li pichot vesséu, pér navega segur,
Quand l' oundo es encor n' l' airo escur.
Fau que navegon de couiservo.

Car es bon d' éstre nouibre, es bieu de s' apla
Lis enfant de la Franso, e, quand avia parta,
De vétre courre sus li poble,
De soulèu en soulèu, l' e-peril renadiéu,
E tralusi la man de Diéu
Do Solferino à Sebastopol!

Mai, uno fes passa li jour de broufounié,
Uno fes qu' au timonn cante ion timounié.
E quola mar es aplanaado,
Per segre souti estellu o truire soum fielat,
Chasque veigant, d' aquí, d' eila,
A souti plesí se desmanado.

Auslu, arribe l' ouru ountie chasque nacion,
Countéto de sa part, e franco d' éupressinan.
Espigara comme un hél ordi
Ounte podon, anciu, parpaion enai flour
Mescla si cant, e si conlour
Sens vitoperi ni descordi;

E la Franso e l' Espagnu, en vesén sis enfant
I rai de la patrio ensén se reculant,
Causa matino au même libye:
« Lis enfant, se van dire, au cerlo prouan de sén:
- Leissen-léi être e jouga 'nsén,
- Aro soum d'age d' éstre libre. »

E veireo, iéa vous dire, à la moendro ciéula
Redescendre, o bonurt l' antico liberta
E l' amour seul jougue li rai;

E quanro que negreja uno arpo de tiran,
Touti li raco boumbiran
Per comissoria la tartarassot!

Alor, li Prouvenuu, omé lou lambourin
que fars trefoulli la barco e li marin,
Nous gandirem à vostri targo!
I vigno d' Alicant prendrem nôsti maiòt;
E quand fards courre i biòt,
Vous n' adurrem de li Camargo.

Alor, li Catalan, d' oulivie frairrenau
Couronnant vostri front, courou uant vostri man,
Au mes de Mai vendrés nous vêtre;
E charrareu d' amour, d' vît e di meissonn,
E cantaren nôsti cansonn,
E parlerem de nôsti rître.

Dis Aupo i Pirineu, e la man dins la man,
Troubaire nubouren deune lou vièi parla roman?
Acò s' lou signe de familo,
Acò s' lou sacramen qu' is àvi joun li fièu,
L' ome à la terro! Acò s' lou fièu
Que tén log nis dins la ramilo.

Intrepide gardian de nôste parla gent,
Garden-lou franc e pur e clar couur l' argent,
Car tout un pople aqui s' abéuro;
Car, de mourre-bourdotin qu' un pople toumbe esclau,
Se tén sa lengo, tén la plan
Que di cadene lou delituro.

Fraise de Catalougos, à Diéu sain!—Nous an di
Que fastas percallo reviure e resplendi
Un di rampau de nôsto lengo:
Fraise, que lou bon Diéu escampe si blasin
Sous li oulivio e li rasin
De vostri champ, ocole e valengo!

Maillane (Bouches-du-Rhône) avoust 1861.

Més la llengua, alió si, no s'ha mostrat avara ni mezquina; ab abundansa de flors ha recompensat los treballs dels que de tot cor la estiman, y, cada any, rentada en lo escabell, al davant d' un aplech escullit de damas y cavallers, reparicix algunas floretas als que plens de fé y de amor venen, yà sos peus ne posan l' ofrena de son geni. Ay! aquest any de lluny n' ha vingut una d' ofrena; de Provença ha arribat plena de perfums, y rica de armonia; tant li ha placut à nostra llengua que la ha pagada ab una ulladeta d' amor. Peretxa ullada, la llengua catalana y la provençal bò's pot assegurar que s' estiman. Faltaria à mon deber si no 'ns fes coneixer en que consistia esta ofrena; no era altra cosa que una composició en vers leta per la poetisa Rosa Ansis de Boumanille. (1) *¿Volèu la llegir? Heusla aquí.*

AÏS

I.

La masco d'ou Castelan.

De la draio d'ou cementèri
part un draïo pleu de misteri,
que val mountant e davallant;
dis enciprés l' ombro negrassó
e los bram rats di tariarnassó
fan orre esfrià à quau le passó:
el los draïos dón Castelan!

Al Castelan, dison li chato,
dins un vici tourrihoun s' acata

(1). Y no es solament en Catalunya hont està escripta poesia provençal ha tingut la justa sort de guanyar joys en Buitas d' esta classe; en Provença ja l' any 1883 va emportar-se una vila de pista per sa hermosa composició ullada -Castico à Santa Anna d' Aïs, y ara li poch, en Aïs n' ha guanyat una altre ab una hermosissima y verament ben escrita poesia. Abt es que la felicitat en quantitat, es la mes adorada poesia del Majorat de la França!

uno masco ia iue trebouls;
dintrz li merlet di muraio,
les hén-l' oll sempre varso;
la masco, dison, se gouglo
quand l' auelas ie vén parla.

Li grand fistó, vén su vilage:
nous raubo lia lón di meinage.
nous fai tort is enfant pôurons;
mai i cható qu' an de fringaire
i partu, urous calignaire,
dardaio un regard pien d' eschaire,
mort o vido dis amoarous!

On sero, la lune dessinavo:
souusto, tanu chatouno anavo
dins leu draida d'ou Castelan;
soun brut de pèd dins li clapeiro
le fasié pou.... A la sourniero
entrevesis de la sourciero
leu lumenoan....; e, reculant:

— «Nani! nani! disid 'afraiado,
de soussour la caro bagnado,
l'a que la mort dins este infer!
Te veirai plus, meus paure amaire!
Ne veirais plus ma pauro maire,
car, l' ai ausi leu cint bramaire
de la masco e de l' auelu-fort!...»

E l' auelas, dins li muraio,
simpre que mai bramo e varso!
Sebran le masco sorti: — Quau, dis,
quau e leu front, socle mi loutre,
a tale ourñ, de venu courre?...
Ah ! ah ! fai piei.... un poulit mourre,
un perdigu de Paradis!...

«Vène, e veirai, ô vierginello,
resplendi ta caro bruello
au fin sacra de moun fougau....
E per la man pren la chatouno,

que d' esfai quillo e s' amourenso :
— Te parlarai d' eu, o tendroume !
e moun parla te fara gau. —

Plei atuba au fougau, la vicio,
sa regalido de burrelo
e sa vones rotis, en trémoullant :
— Aro, dia à la piéuceleto,
iou fo cremo, e sian plus souleto :
I^e Esperil parlo, o ma pouleto,
e la masco dôu Castelani !

E l' amourenso, espavourdido,
— Masco moun amour es ma vido,
more, e' emmasiqois moun amour !
— Nous voie amouusa tout estello :
pamens, e' un niva l' emmantello
ieu nous poudrai, e jouvenello,
te tourna rende sa clareor....

— Porje ceci, porje tu manoto... »
qualecant un crid de machoto
eslavanis la potro enfant...
— Ah ! malur ! fai la vicio masco !...
si l' ma chato, quand vendra Pasco,
a nostre-damo-de-Venasco
nous calignarsas aquest an !

— Linen dôu Cessimat, Iuoc dis Aupibe,
ieu vese alin uno tourr'ho...
je sies amado P' embarru...
Uno raubo de lana blanco,
pecaire, escound ti bellis anco...
E quand tout ris dins ta celance,
t' entendre soulo scuspira.

— Ieu dins lou dôu vese un troubaire,
ieu vase, en Prouvénso, un canaire
que dis, en plourant, sa douleur...
E s' anbouraut a tremoulide ;
— Masco, moun amour es ma vido,
Morirsi donc, la chato crido,
m' as passi moun bel tle en floutz...»

E pidi, quand refleurigou Pasco,
à Nostro-Dame-de-Venisco
li chato vengueron ... Aii las!
ie vagueron plus la jouvento
a soun folle sourrijento.
Aro ploure, monajo doulentu:
e soun ploura fai soun soullas.

II.

La moungeto.

Es un convént i a leissa paix e maire.
e soun pais;
s' es embarrado, e ploure soun amoire;
la pauro Ais!

Sounjo de-loops i cansouneto gento
di troubadour;
e soun lis iue de la bello jouvento
nebia de plouz!

Lou cent plantiu de soun galant troubaire
sonspirara...
Long di sourgeto, amourousi cantaire,
la plourara.

Mal plus jamai, Ais, tendra amiguento.
dins lou valoun.
vendra 'scouta, long di lindi sourguento
tendri cansoun.

E jamai plus de douci serenado,
cant dou pais,
te bressaran, tourtouro enamourado
dintrou loun nis.

Pius, jamai plus, sus lou cresta doun moure
quand ven lou jour,
escalatas, per vèire la grand tourre
doun troubadour!

Noste soulièu, rei gloucios que s' enaute
dins lou cùu blu,
e li valoun que trevo encaro Leuro,
li veirus plu.

E trèvo ensin, Ais, li van, li piano
di Provençau,
e se retrais de la bono Santo Año
li jo florau.

Voi s' accompa, princesa de la festo!
uros e gent,
li set Folibre e courouna sa testo
de flour de argont!

I' ei sous troubaire... Ah, piouro, ma paurelo!
A tous plagnun,
à tous plagnun, ô doucento moungela,
respond deguz.

Degun counsel de nosa gallo lengo
iou gai canta;
degun counsel li plasenli valesgo
de la Countat!

Lou blu Ventour e ca sunio capello,
degun l' a vist!
E degun ven que te parle, ô ma bello,
de tous pais!—

Vaqui perquè soulo lis avrelano
soulo se plai;
squi paniajo, e l' er fres de l' andano
grand ben ie fai!

Cade breut d' erbo e cade flour ie parlo
de sour amoir;
quand ven ploutra, rousignou e bouscario
canton toujour...

Mai acc' s' pas li breut dimouleton
que, l' au paze,

a sa feulissa e contro sa chambretto
venien nisa.

Las! aquest an, quand tournaren ureusio
à sonn oustau,
Il veira plus s' amagant amourouso
dins si nla casul!

E dis, moungretio :— O dindouilet amado,
pourras l' amour,
pourras l' amour à l' estro benurado
dóu troubadour.

E parlas-je de sa peura chatouno,
diss si pantai ;
e digas-je que liuen de sa poutoumo
ièn mourirui.

Quand sarai morto, amo libro, en Prouvenço
m' envoularai ;
e long dòu Buse e long de la Durenço
ièn trevarai.

Ièu trevarai dans li valoun de Lauro
quand ven l' abour,
e m' assiron au doux murmur de l' auro
meccia mi plour.

Lou sonnarai, e vendra mons troubaire ..
tressanaren,
piel amoundant, ièu emé mons amaire
e' enanaren.

Avignoun 19 de mars 1884.

Tara que 'us la veyén encensada per los sabis de nostra terra,
salagada pòis filis de nacions estrangeras, envejada per altres
que mes dòlsament parlan, digau, vers fils de Catalunya, no n'
es vér que, posada la mà al pit, no 'ns avergonyiu pas de dir
que la entené quan paria ?

Pus bò encara més ; no contesta ella la graciosa llengua, de
pariar ab las sis o setcentas personas que en lo Saló de Cent

I' escolian, vol, sense ceptre ni escabell, d'ara en avant, parlar ab tothom, cada any una vegada més, honrament, de tot cor, ab la sencillesa que li es propia. Si l' escolian no serà mal agrahida, y que'us ne dirà de cosns que 'us han d' agradar!, si 'n fogiu pitjor per vosaltres, tampoch sabréu las dolsas coses que tú per contares, y las cansonetlas noves que ha après per ferhos coneixer, y 'ls bona recorts que 'us portará à la memòria, ni tantas altres cosas que cada anyada, à semblansa de la abella, recullirà pera fer la bresca que ab lo nom de *Cataldori*, d' est any en avant farà, si Déu ho vol y ta té la ajuda.

Si mon concell (inguès de ser oblit, diria que la escoltassen, pus sé que en lloch de perdrebl), aneu à guanyarhi molt mes de lo que valtres mateixos vos pensau.

F. P. B.

—Barca parada no guanya volets.

—Jerusalém, Jerusalém,
com mes aném, mènos valém.

Abans de que parlen los vius, posal en ordre està que fén membransa dels mortis :

Dès de que s' han instaurat los jochs florals (any 1859), fins al present, las lletres catalanes han perdut alguns de sos mes fructuosos admiradors : entre ells havem de citur à,

En Bonaventura Carles Ariban, lo qui després de haver restaurat la llengua catalana, anà à Madrid à fer saber als castellans, que bé podia un fill de província manejar y coneixer la llengua de Cervantes, tant bé com un fill de Valladolid.

Allí començà à donar à la estampa eixa obra de tanta tirada què, ab lo titol de *Biblioteca de autors espangoles*, està publicant lo editor Rivadeneyra. Allí, en Madrid, va passar la flor de sos

anya, y ja capsat, enujal de viurer lluny de la patria, rich de glòria, tornà à Catalunya. Mes ay! si jove và anarhi, veïl ne tornava. Si sà va sortir de sa Catalunya, al tornarhi portava ab ell lo corch que havia de ferio devallar à la fossa.

Ais raigs del sol de la catalana terra, encantats son cor ab los dòsos mots de la llengua materna, sembla que prenia nova forsa sa enveillida màquina y quasi somlà en sa cua; més res hi pogueren, ni las brissas del mar, ni las auras de nostras frescas serras, ni l dòs calor de nosira sol hermos; sa ñúma desitjava mes espay y volta en busca de novas esferas. Pòrdua fou y no xica, per la llengua catalana, la de aqueix sapientissim home. Més, Catalunya que així ho regoneix, 'l piora y plorarà cada dia més ab llagrimas de sanch del cor eixidas! (Nasqué en lo any de 1799 y morí en 1862.)

En Salvador Estrada, fou un varò sobradament estudiós y coneixedor de las llengüas catalana y castellana. Y en tant es aixis, com que, ab sus llaions, molts de sos deixebles s' han fei mestres en la parla de Catalunya; y en tant es aixis, com que, jà en los jochs florals de 1859, guanyà un premi extraordiñari ab son bel soneto que te pèr titol *Les flors son la poesia de la creació!* Tenia molt treballis fet pera una gramàtica catalana y també, segons tenim entés, s' ocupava en arregiar un diccionari de la mateixa llengua. Dels treballis que féu en vida en llengua castellana, sols podem dir que son molts; entre ells, alguns dramas y uns quants versos. En català lo gènere de poesia à que mes se donava era 'l soneto: de ellis se 'n podria fer un tomo, y 's pot dir y asegurar que, tots parlan bén bè en català. (Mori en lo 21 de Mars del any 1862.)

De En Joseph Llobet y Vall-llosera, diré lo que d' ell dix, lo secretari dels jochs florals del any 1862, en sa memoria lo dia de la poètica fiesta. «D. Joseph Antoni Vall-llosera, mantenedor que fou en lo segon any de la instauració de estos Jochs ha mort lluny desgraciadament de sa patria y de sa família, en la ciutat de Alicant, abont parti mogut de son zei per la ciència y de son desig pera fer bè. D. Joseph Antoni Llobet que tant s' havia desvetllat per las glòrias catalanas, no ha tingut ni sisquera lo consol de morir en la terra per ell tant amada, en brassos de la familia d' ell tant volguda, y al deixar una pla-

sa vacani en totas les corporacions científiques y literaries de Barcelona, que i conviaven com un de sos més incansables individuos, ha llegat un ver recorí a tots quants de veras lo estimavam.» (Mori l' any 1862.)

Si 'ls tres nos poguessen escoltar los bi diriam: podéu estar segurs de que tant com vos recordareu en vida de la terra catalana, eixa se recordara de vosaltres ara que sou morts!

— Qui llengua té à Roma va.
— Bòca que no parla, Déu no l'heu.
— Fill que à pares entristeix
pel regular no envejeix.
— Mes val ser ancèll de bosch que de gafia.

UN PELEGRI.

(Mallorquí.)

Con un qui 's desverga y dupia
de si 'sta ben desxonjolid
consirós se preguntava
à ell mateix un pelegri; —

Son els meus ulls que m' enganan?
Aixó 's ver? ó lo que mir
son visions que m' enllàixan,
son fantasmas qu' imagin?

— Qui 'm dirà com s' anomena
aqueix tan estrany país,
plié d' objectes delitosos
qu' encaixaven mos sentits?

No 'm recorda cuants de dies

ja fa qu' estorad ey visch
y à cada momeni encara
tropés amb un nou etsis.

D' encantaments y de fadas
ma dida cuand era nin
em contava maravellas
qu' en somnis vaya à la nit;

Però palans mes hermosos,
ni mes hermosos jardins,
com aquells que son de veras
jamay los havia vist.

Quina ciutat es aquesta
de gent tan rica y felis
que riu sempre y sempre gosa
com si may degués morir ?

Per tot de balls y de festas
el remor me té aturdit;
per tot l' or em fa bellumas,
joyas d' or per tot admir.

Per tot veix parets cubertas
de domassos carmesins
y baix de hermosas catifas
marbres hermosos trapíj.

Per tot veix ramells de rosas
tarrojers sempre florits
per tot l' ayre olors apiega
de violetas y jasmi.

Per tot doissas melodias
encantan mon esperit,
y preciosos vins em donan
de tastarios el desitj.

Amb palonganas de plata
engastadas de rubins
m' ofereixen à balquena
de tot clima els fruits mes rics.

Quina ciutat es aquesta
que si hi ha cap afigit
à un racó tot sol flaciona
de plorar empagaid?

Poblada està de hermosuras,
com el cel de serafins,
qu' àngels son amb ulls de flama
y cabells de or mes fi.

Que duben collars de perlas
y mantells d' aire teixits,
àngels són pero que tentan
com la serp del Paradís.

Qui del món vòi las venturas
las venturias trova aquí,
hont no 's veuhen caras tristes
ne s' y sent cap trist suspir.

Emperò lampech ey veuhen
cap campanar que s' empin,
com un gegant que s' atura
y al cel apunta ab lo dit.

No éy senten toch de campana
qu' al vesprà ó matí mos crid
per fer recordar als homes
que del Rey etern som fills.

Si d' ell olvidais se creuhen
que podrán gosar tranquil·ls

feredat fà aquesta ditxa,
no la vull, no, jo per mi.

—
No vull vendre ma esperança
no vull jo plors tant seguits
que sian com à cadena
que à la terra mon cor illig.

—
Oh! jo m' entorn à ma vila
à ma vila que està en mitg
de serralys y boschs ombrívols
que de vert Deu ha vestit.

—
Allà no n' y serpenyeja
gent tant plena de delit,
allà que tant pur es lo ayre
y el cel tant blau y tant llis.

—
Allà qu' encara oy veix dreta
la torre de un monastir
y las parets ja negrenques
d' un temple sisquera antich.

—
Y l' só viu d' una campana
em crida ben demati
perqué me 'n vaja à la iglesia
qu' es consol del cor mes trist.

—
Qu' allà es dolça la tristesosa
y mes dolça que 's pot dir
son las llàgrimas qu' es ploren
en els peus de Jesucrist.

Tomas Aguado.

Palma de Mallorca, agost de 1861.

FILL Y MICO.

Véuse aquí que mentre un honrat pare de família estava sent visita ab una senyora, lo seu fill se trobava en lo quarto del costat estudiant la llissó.

Pocas eran las ganes de estudiar del noi y molt més des de que son pare csiava ocupat ab la forastera; alxis es que vā lancar lo llibre y procura fugir del quarto; mes à fi de que son pare no s' adoncs de s' ausència ab la quietut que anava a haberhi, vā agafar un micaso que havian enviat a sos pares des d' Amèrica y 'l liuà en lo petje de la taula del quarto hont uns llavors havia estudiat.

Un cop fora ell, lo mico feu de las àvavas, y no content ambóurer un soroll del dimoni, al cap y al últim yá finir per tirar a terra ab gran estrépit lo tinté y las sorrelas.

La senyora de la visita, al sentir aquell terremoto vā girar-se tota esmoguda.

—No tinga pòr, senyora, vā dirlo l'^{er} amo de la casa, es mon fill que estudià.

—Per quó tenim dos orelles y una sola boca? — Perque de-bem escoltar molt y parlar poch.

—Qu' es lo que fa la felicitat del home? — Una conciencia tranquilla.

LA NOVA MUSA.

Al poeta laureat D. Lluís Roca, al matí de sa poesia *Als troubadors catalans*, premiada en Joc de Garsa.

«Y perqué volen ara, quant ya 'i sige ho desterra,
tornar à las vellurias y 'is cants ressucitar
d' una poesia morta que jau dessoia terra?

«Quant may s' ha vist que tornen al cim de l' alta serra
ias rodolants onades que devallantnes van?

Lo sige n' es de lluyta. Lluytus donchs, ó poètas,
ensemps soldats y apòstols. S' han acabat los temps
de ferne sols juguinas y airoosas cansonetas
pera passar los días als péus de las ninetas
recitant llagrimosos poesias ignoccots.

Lo alcàssar dels Déus falsos avuy se desporenxa.
De mans de novas musas la olímpica corona
se reben orgullosos los fronts dels vencedors.
Avuy tot à sos vics lo gèni s' abandona.

A nous Déus, novas aras: nova llavor, nous solchs.

No som en temps dels Arcades. Avuy no té posada
per las ploraires musas l' apolíneo Parnás,
que dels llorers ombrívols, hont jeya sa malnada,
ya la viram poètica ne fuig desconhortada.

Deserta están los temples: los Déus s' han escardat.

«Podém entreteixirnos en escoltar rondalles
quant lo vapor ne creua del un al altre estrem,
quant la idea y no 'i ferro ne guanya las batallas
y 'i fil pariant ne porta, sens límits y sens vallas,
de un cap de món al altre lo llum del pensament?

Donàsme la poesia que en música sonora
ne fa batre los polsos, ne fa bullir lo cor,
que d' inspiració santa matris engendradora
passeja resplendent sa llum enlluernadora

per los espays sens límits dels amples horizonts :

Donáume la poesia, font pura de alegrías,
que en èxtasis las ànimes eleva al infinit,
que es un ressò de dòlors, eterns, gloriosos días,
y espays obra al poèta, y al geni novas vies
y forças per la lluita ne dóna al esperit :

Que viu en regions puras d' atmosferas serenes
y en mitj de vesilums màjicas d' abrillantats colors,
que, deslliurant la penosa, ne treuca sas cadenes
y tè, consol supremo de las mes altas penas,
fé per totas las creences, amor per tots los cors :

Que, sol d' ardent llumaria y encesa cabellera,
á doll sa llum borbotia per las regions dels céls,
y flamejants estelas né sembra en sa carrera
de son soch sant guspiras, y d' esterà en esterà
ne porta triunfadora lo carro del progrés.

No pas eixa ridicula, insipida poesia
de Filis y d' Apolos y de fluviois sonants,
que avuy á tota idea oberta està la via,
que avuy ja de poètas n' hi ha una nova cría,
que avuy jo caball d' Atila n' es dinire del Parnàs:

Ni tampoch la poesia servil y aduladora
que del poder espera l' almoyna d' una crèu
y que del modern temple voidria ser senyora
per al instant umplirlo, dement revesedora,
de reuegats & impudicats famelichs mercaders.

Salut, salut, poesia, estela diamantina,
que avuy als pobles mostras la via del progrés,
com en mitj de tenebres, llum dolça y peregrina,
lo estel de las llegendas ab sa claror divina
als reys d' Orient mostrava la via de Bethlehem.

Per tú avuy del poèta n' es la missió sagrada;
n' es soldat d' una idea de caritat y amor,
n' es sacerdot d' un temple, un dogma, un Déu y un' ara
que com doctrina santa no es coneguda encara,
mes que lo jorn s' atansa en que ho serà per tots.

N' es regenerativa la poesia y noble
cuant contra'l tirà indigne defensa al oprimit,

cuant lo virtuós ensalza y moynsprea lo ignoble;
la causa del poéta avuy es la del poble:
lo bras avuy no es forsa; la forsa es lo esperit.

Avuy dèu lo poéta alsar cants de victoria
perqué radiant ja brilla la civilizació.

Aquell que millor cante la fè, la patria historia,
lo progrés y la industria, la llibertat, la glòria,
aquel entre 'ls poétas, aquell serà 'l millor.

Víctor Balaguer.

JOCHS-FLORALS DE BARCELONA.

Ara ves vull parlar una miquela de nostres jochs-florals. Quant arriba 'l mes de las flors, quant tot riu y canta, quant tot es bellesa en cel y terra, llavors aquí en Barcelona, té lloc una festa sencilla, que toca 'l cor; una de aquellas festas que, dès que s'entra fins à tant que se 'n surt, s'á estar à tothom ab la orella atenta y l' ànima embadalida. Ja sabeu, lo Saló de Cent, lo saló aquell honit hi han fet coses tant bonas nostres rebassavis; pus bé, en aquell saló, lo primer diumenge de maig de cada any, se hi arreplega una munió tal de bellas y encisadoras nínas, de sabis è inspirats poetas, de respectats y ben volguts veïls, que si un se veya obligat à escollir una sola persona que per sus qualitats valgués mes que las altras, tindria que dir lo que digué un jorn un pastor à qui sou amo v' obigar à que triés la millor gota de rosada que hi havia en lo cálzer d' una margarideta:—Senyor, li respongué 'l bò del pastor, són totes tant iguals, bonicas y encisantes que per no errar en la tria, sò de parer que val mes que 'm quedo ab la flor y ab totes elles.—Així mateix se pot dir del Saló de Cent lo primer diumenge de maig de cada any. Allí 'n veuriau de floral Ni ha d' or, ni ha de plata, ni ha qu' encara sentiu l' olor de la terra! y quinas cansonetas mes dòlases toca la música de la

Casa d'ús d' una sala vèrina al lloc hont se fa la festa. Dalt de un empostissat ni veuréu una taula ab un bell tapis de vellut carmesí, en torn d' ella se hi assentan los sis dels set mantes-
dors qu' han jutjat las poesias, lo qui presideix la festa y mes-
tret la que n' es reina dels Jochs-florals. Lo secretari té una
taula ben acostadeta à la gent qu' omplia 'l saló, perquè pugn
óurer ben a las claras les noms dels trovadors premiats. Co-
mensada qu' es la festa, lo secretari obra 'ls picaments dels noms
y un cop ha anomenat al que ha guanyat la flor natural, Ha-
vors, aqueix afavorit de la glòria, esculleix la dama que li plau
mes de las que té al davant, y en vèu alta es cridada y per poc-
tas acompañada à la cadira d' honor, y ab mes alta vén encara
proclamada reyna de la festa. ¡Qué se 'n senten llavors de pi-
caments de mans y murmurs de alabansa, tot això barrejat
ab las armonias dels lays de la terra que toca la música!

Poch à poch 'ls picaments de mans s' acaben y 'ls mur-
murs s' esvaneixen y llavors, 'ls poetes qu' han guanyat joja,
llegeixen las poesias després d' haber rebut de mans de la reyna
de la festa la per ellis guanyada joja. Al qui canta millor las
doloseses del amor, se li dóna una flor natural, ab una clata
molt ricament brodada; qui lloea millor alguna gesta antiga,
té una engiantina d' or; aquell que ab mes reculliment y entu-
siassme canta à la fita, se 'n importa una resplendent vioja d' or
y plata; y tots los demés que han estat leri-lerid' atenyer la ci-
marol del arbre, tots los demés que casi casi han tocat las fu-
llas de la desitjada flor, senten sos noms cridats en vèu ben alta
per boca del Secretari, y aplaudits ab forts picaments de maça
pels que guanytan la festa. Quant totes las joyas tenen duenyo
y tot s' acabat, llavors sempre al compass de las dòlces can-
sons de Catalunya, se retiran los jutges y tots los de la sala que,
ja fins al any seguent, no escòlia ni mes picaments, ni mes
música. Llavors vèlo abrassar als herejats, lo mirar las joyas
que hi ha sobre la taula, lo taralejar la cansó dels *estudiants de Tolosa*, ó la d' en *Joch Guinart* y tantas altres cançons que aquell
dia troben un lloc privilegiat en los llavis de tots los que no
s' avergonyeixen d' ésser catalans; y no acaba aquí encara,
aqueilla festa à la que ne venen à pòndre part poètas de Ma-
llores, Valencia, y fins de la dòlça Provença, aquella festa que

estreny mes y mes cada any lo amer de tota una antiga rassa, aquella festa que ha fet broilar en sis anyades un splech de poètas, quan arriba la primavera, convertida en hermos llibre, vâ de mà à mà à satisfacer los desitjós de tota aquells que, no havent pogut veure la funció, desitjan gojar llegint las poesías premiadas; perquè havéu de saber que, si bé lo saló es gran, no ho es prou per fer hoch à tots los que entrat hi volen.

Y cada any se fa així; y cada any mereix mes enhorabonas. ¿Voleu ara saber lo nom de tots los qu' han tingut la sort de arropiegar, ó una flor, ó un brot ó una fulla? Puig bé, aquí 's teniu. No son altres que, Victor Balaguer, Geroni Roselló, Joaquim Rubió, Isabel de Villamartin, Josepa Massanés, Dàmasso Calvet, Salvador Estrada, Adolph Blanch, Mariano Fontis, Lluís Roca, Antoni de Bofarull, Cayetano Vidal, Guillem Fortera, Antoni Camps, Mariano Agudo, Terenci Thos, Silvino Thos, Josep Lluís Pons, Vicentia Penya, Rosa Anais de Roumanille, Manuel de Lasarte, Teodoro Llorenç, Joseph Corolen, Albert de Quintana y algun altre; ja ho veureu, molts d' ells son los mateixos que fan aquest calendari, moguts pél ver afecte que portan à la terra catalana. Ab una tanti abundant y escullida llavor, com voldeu que deixen de surtirne fruits de bell aspecte y gust regalat, fruits que són glòria nostra, mes que sian també motiu d' enveja per' una altre que, ab tot y esser canari, voldria retalliar les alas al pobre pardal que, ab son pluypic, vâ de teulada à teulada cantant als raigs del sol de Catalunya.

LA NIT DE SAN JOAN.

BALADA.

Vers las vohinas montanyas
fuig lo sol à sepultars;
la mar s' adorm en la riva;
los ancellis parau soa canç;

Y en tant s' acosta, s' acosta
la bella nit de San Joan.

Als turons puja la boanya:
brillan los estels daurats:
son blanch disch mostra la lluna,
las planuras argentants,

Y en tant s' acosta, s' acosta
la bella nit de San Joan.

Plahenter vincola als vells ròures
lo ventijol de la mar,
ensorrant en l' aspre arena
los llants dels marins braus.

Y en tan s' acosta, s' acosta
la bella nit de San Joan.

A sa joca 'ls auccells corren,
a sa joca 'ls auccells van:
¡Cóm aixamplan sas aletas!
¡Cóm atravesen l' espay!

Y en tant s' acosta, s' acosta
la bella nit de San Joan.

Y lo bosch, y la muntanya,
y la plassera, y 'l blau llach,
aixecan himnes fantàstichs
dant al dia l' ades siu;

Y en tant s' acosta, s' acosta
la bella nit de San Joan.

Ja es de nit: tot es misteri.
Sonan las nou ullà en l' alt:
Los rossinyols del niu surien;
lo vent comensa a xiular,

Y entre tant avansa, avansa
la bella nit de San Joan.

En la serra 'ls follets corrin
embestant als rabadans;
las fadas alegres jugan
en sas baumes de cristall,

Y entre tant avansa, avansa
la bella nit de San Joan.

Sonan las déu... ¡com s' escampan
pèl cel los estels disuraist!...
¡com reflectia 'l riu que corra
las pinedes de la vall!...

Y entre tant avansa, avansa
la bella nit de San Joan.

Sonan las oxe: las onze!...
tot comensa a murmurar.
En la masia 'l gall canta;
jisclo l' oliva en l' estany,

Y entre tant avansa, avansa
la bella nit de San Joan.

La nit es curta, molt curta;
las dotze van a sopar....
pàrat, temps, deixa a les mares
que n' abrassin llurs infantis,

Y entre tant avansa, avansa
la bella nit de San Joan.

Al ayre vá la campana,
la campana vá a brandar:
ja l' ermita preu la corda,
ja l' estira ab las dos mans,

Y entre tant avansa, avansa
la bella nit de San Joan.

L' auzell calla, 'l riu s' atura;
l' aura 's para; 's dorm la mar;
ni una fulla 's balandreja...

¡ay! las dotze sonan ja,

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

Las dotze sonan!... depressa
s' alson del mitj del estany
las bruixas, de las teyeras
als resplandors encantats,

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

Cantant doisas cansonetas,
los pescadors ab afany
del mar las telas estiran
plenas de pesca abundant,

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

En la serra 'ls tions creman;
petia 'l rostoll en la vall;
y 'ls rosers sas branques obran
per rebre als noys trencats,

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

Al entorn de las fogueras
y de la gralla al compás,
los jovenets y las ninas
ballan sense reposar.

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

Los que ara son amants timits
esposos prompte serán:
los que avuy d' amor pateixan,
contents estarán demà,

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

Bé 'n bajis, nit estrellada
que 'l cor omplas d' amor santi...
no t' allanyis, no t' allunyis,
missaigera del jorn clar!...

Y entre tant lo seu curs para
la bella nit de San Joan.

Però lo temps no s' atura
y corre sense parar:
les foguecas s' enfosquen;
la lluna amagantse va.

Y entre tant la seu curs para
la bella nit de San Joan.

Sona la una: tot es calma;
tot reposa; tot dorm ja.
La mar à la riva 's tira;
la boyra en los monts s' ajau,

Y en tant s' allunya, s' allunya
la bella nit de San Joan.

La nit fuij: lo dia arriva;
les estrelles ja se 'n van;
de l' albada les llums puras
s' estenen per monts y prats.

Y en tant s' allunya, s' allunya
la bella nit de San Joan.

Donzellets y donzelletas
les que avuy érau al ball,
¿hi tornareu l' any vinent?
¡Ay ninas, sole Déu ho sap!
L' alba naix: la nit s' allunya;
tot comensa à despertar;
y natura l' adiu dona
à la nit de San Joan.

Francisco Bartrina.

Beus.

UNA POSTA BEN GUANYADA.

Dos jornalers casats y ab familia ja, y que 's vanagloriavan de ser menjadors en extrem, cert dia varen fer una posta, sobre qui dels dos menjaria mes. Un d' ells, ab tot, volgué que la posta en lloc de ser feta de cap à cap, fós, al revés, feta de família à família. Justament tots dos tenian lo mateix nombre de fills y vivas las mullers.

—Bé, no 'm sembla mal, contestà l' altre; mès mira, Anton, que ma dona menja tant com jo!

—No hi vol dir res; per això, Pere, no perdo las esperansas de guanyar.

Vá venir lo dia de fer la posta, varen ser omplertas de vianda dos calders ben grossas y las dos familias, assentadas cada una alrodiador de una caldera, comensaren à fer anar las barras. La família de Anton són la primera en acabar.

—Meva es la posta, digué.

—Com téva? —vá esclamar Pere.

—Sí! No ho vénst? Ma caldiera ja està vacia!

—Vaya una gracia! Ja ho crech, fente ajudar pels dos tossinos que crías!

—Y quel per ventura no son de la familia?

—Quant Déu ho vol, ab tot vent plou.

—La dona falazuera, no fa llarga tela.

—Vadella manyaga, de tots mama.

—Qui fa un cove, fa una cistella.

QUI PERT PAGA.

Llebes.

— De lluny lo donzell arriba,
de lluny arriba la barca,
tol retallant las escumas,
tot escumejant las algues.

Sentadeta está la nina,
sentada aprop de la platja,
brodant un vestit de seda
ab una agulla de plata.

Aixis que 'l donzell la ovira
li din, saltant de la barca:
— No brodes, no, nina hermosa
que t' estàs aquí sentada:

Jo à dins de ma barca hi porto
hi porto una rica capsa,
ab dos daus que son dos joyas.
pus son de marfil y plata.

No brodes, no, nina hermosa.
que séus à prop de la platja;
al cal ab esglay no mires;
juguém als daus si t' agrada.—

Aixis que la nina 'l sent
respon rojeja de galtes:
— Donzellet, jo só molt pobre,
diners per jugar me faltan.

— Ne téns los rulls de tots bucles
y las rosas de tas galtes?

Si guanyas, prometo darte
est anell de filigrana.

Ne rodan los daus; la nina
l' anell filigranat guanya.

— Torném á jugar, hermosa?
Juguém als daus si t' agrada?
— Qui guanya, la prenda 's queda,
al joch no vull esposaria.

— Júgam lo blau de los ulls,
la blancor de tas espaiillas.
Si guanyas prometo darte
la vela, 'ls remes y la barca.

Ne rodan los daus; la nina
remes, vela y barca ne guanya.

— Torném á jugar, hermosa?
Juguém als daus si t' agrada?
— Las per mi guanyadas prendas
al joch no vull esposarias.

— Pus ta má júgam alhora,
júgam ton amor y gracia.
— Si guanyas prometo darte
ma vida, mon cor y ásima!

Ne rodan los daus; la nina
pert lo joch esta vegada.

— Ton amor es mèrit ne crida
lo barquer plò de gaubansa.—
Mes la nina le contesta
plorant molt amargas llàgrimas:

— Recull tas perdudes prendas,
més déixam en esta platja
al bell costat de las ònies
que s' acostan murmurantias.—

— Qui guanya, la prenda 's queda;
qui pert, donzellota, paga.—

— Te daré, si m' abandonas,
la vela, 's remes y la barca.—

— Tot això tindré, m' aymia,
axis que torné à ma patria.—

— Te daré un vestit de seda
tot enfocadet de plata.—

— Tot això tindré, donzellis,
ai tocar terra ab ma barca.—

— Te donaré un ancellet
que cap es cantar lo iguala.—

— En los boscos de mos pares
ni tinch que tant bē se cantan.—

— Ay, pobre de mi, pobreta!
sò ben poch afortunada.

— No piores, nina, no piores
no sò harquer, ma esperansa;
jo tinch palaus y riquesas
y sò fill del rey d' Irlanda.

Y al lluny lo mar s' enaspreja,
y al lluny se remou la barca
tot retallant las escumas,
tot escumejant las aigues.

Francesch Pelayo Briz.

JOAN DE L' OS.

Joan de l' os,—ja sabéu de qui parlo?—un dia vā anar al bosch y arrancá un pi molt rabassut. Al tornar al poble, (també hi tenian en aquella població establert lo dret de consums) un dels que ara anomenariam guardas, vā dir-li:

—Eh, bon home!

—Qué voléu?

—Devéu dar sis sous.

—Per qué?

—Per la llenya que dashéu à coll.

—Com llenya!...

—Si; aquest pi...

—Aquest pi es mon bastó, contestà Joan ab sanch freda; y vā passar tot fent lo molinet ab lo pi qu' havia arrancat del bosch...

—Qui tem à nostre Senyor
dóna als pares son honor.
— Com mes amicbs, mes clars.

LO SALÓ DELS JOCHS FLORALS.

;Callau, callau, y atent la orella estiga!
Lo recort dels passats alsa la veu.
Mirau en torn! Liurs ombras veneradas
rossant los vostres fronts pujan al cel.
Eix oratge que xiula en las escletxes;
lo ambient que ab vostra boca respirau,
lo murmur que prén eco en esta sala,

vens y alé són dels héroes catalans.

No os esglaye, per Déu, sa vista fera;
no os anuhe lo cor, né, llur accent:
dexáu-los voltejar per esta sala;
dexáu-los revolar per sobre 'is vents.

Héroes, veniu! que á vostre entorn se juntan
novas generacions! Héroes veniu!
lo alé dels vostres cors, que l' mòn umpliren;
lo alé dels vostres cors, venirén aquí.

Ja en ma presencia estau: vostre ardor sento;
las gramallas flotar veig ab lo vent...
Jaume 'l Conquistador, tú que ls' creares,
vina, rey de Aragó, vina á ma veu.

Y á ma veu acut ja; lioch al monarca;
lioch al rey colossal: mirau lo entorn:
llurs ulls brotan lo llamp que enardi als pobles;
llur veu es l' uracá que aironá l' mòn.

Vina y escóita, En Jaume, vina y óulos
als invictos y nobles concelliers,
aqueells que las nacions los admiraren,
aqueells que ls' respectaren fins los roys.

Aquí ls' juntares, Jaume, y aquí aixecan
sa, per sempre ironant, robusia veu;
ella esculpi dels segles en los marbres,
gloria y renom, virtuts, costums y lleys.

Mon oido fereix toch de campanas;
sentio en lo vent brunsir só de clarins;
es la veu de la patria que aquí 'ls crida;
veu que á pobles y á reys seu estremir.

Ecos que voltejan per elxas bóvedas,
dels Jurals de aquell temps dàume recorts;
ja que gravats estau en esta sala,
ecos eterns, gravaus en mon cor.

Concellers que á ma veu deixau la tomba,
la Imatje de la patria es vostre ser;
vostras glorias no caben en llurs marbres,
Altarribas, Zapitas, Fivallers.

Fivallers!.. hom' més gran que ls' grans monarcas;

mes que 'ls segles eterns es gran ton nom:
es com lo sol, que en lo zenit brillantne,
omplia, des de l' zenith, lo espai del món.

Fivallert... jo t' contemplot... plassa obriuli...
plassa al gran català... miráu lo bò.
No es sols un hom' qui se alsa de la tomba,
no... Barcelona es ell; no es Fivaller.

Donàuli pas, que ab negras vestiduras
llurs devers à un gran rey vò à recordar;
donàuli pas, que 'ls fòrs de nostra patria
son abans que tothom; donàuli pas!

Ecos que murmurau en el·lipses bóvedas,
ecos que revoltau en est espai;
vesalires, que guardan llur veu sonora,
transmeteixen lo accent del home gran.

— «Fernando de Antequera!... » — diu: joiu! —
«En mi vò Barcelossa, ella sò jo;
observantne llurs lleys ets son monarca;
sols per ellascells rey; sens' ellias, no! —

T' alley se cumplí, que l' de Antequera
à la veu de la ley son front baixa.
Si al Conceller ioh Rey! llurs drets guardares,
per tu, per tu ell donà, donà sa sanch.

Que aixis son, patria, de ta terra 'ls homes;
aixis los vassalls son, y axis los reys;
si 'ls vassalls de la pòls gegantí se aixecan,
desde 'ls tronos los reys tocan al cel.

Concellers, Concellers! lo vent trasportam
de vostra invicta cor lo ardent glaçit
cuant conmogut llurs fibras Joan Blancas;
cuant llor sanch cuardia Pau Claris.

Concellers, lo eco etern de questa sala
lo accent de un rey invicta à mi portant,
diu-me, que al món lo dia ha de faltarli
abans que història vostra al món contar.

Concellers, escoltau, ellos murs guardan
altre real accent que 'ls estremi.
«Vesalires, diu la veu, de l' ampla terra

planta honorada sòu, fruit escullit.

Los héroes com vosaltres no flanixen,
y si en lo mòn vivint sòu boms' gegants,
de la tomba al alsarvos, vostra gloria
es gran com terra y cel, y al mòn no cab.

Concellers, escoltau ! Jo encara sento
cruixir d'Eularia 'i català pendò:
al vent de vostras veus, que llurs plechs batan,
tremelxen terra y mar, tremenix lo mòn.

Jo d'aix lloch venerat sento despresos
vostrs crils de farò en amarchs moments:
la patria es vostra vèu, y ella despertia
lo aterrador bruixit del somarents.

Jo en vostras veus, nostras victorias sento;
veig de la patria 'ls llors reverdeixar;
y estremirse lo sol de Itàlia y Grecia,
al ronch y aspre rugit d' almogavare.

Invictes Concellers, los mars se umpliren
d' armadas colossals a vostra vèu:
à mi arriban encara 'ls cants de gloria
dels Llurias, dels Entensas, dels Marquets.

Santo las marinadas de aquells segles;
veig llurs mars, qu' ab s' ale hanan mon front;
per son cristall ni un peix tan sols cueixa
si en la escala no hi té 'l nom de Aragó.

No hi ha en lo mòn ni página, ni folla,
ni lloch en terra y vent, en cel y en mar,
que l' nom de nostra patria allí no estiga;
que no brillen allí fets catalans!

Mes jay! si eix nom de nostra patria amada
perdes son bram en lo esdevenidor,
invoquéune 'ls esprits qu' eix lloch commohuen,
y, desde aquí, llur gloria umplirà l' mòn.

Mariano Font.

Beus.

LA VACUNA.

Francisco no volia fer vacunar al seu fill.

— No ho he pas fet, deya; qu' es cas!

— Y perqué, li preguntau sa dona.

— Sabs perqué? Perqué lo noy del Anton, al cap de tres dies de haverio vacunat, vā morir: oh, y que no hi hagué remey per ell.

— Al cap de tres dies! y aixó?

— Oh, si!; volgué héurer un niu; calgné del arbre y... quedà mort; y despres d' aixó que 'ns vingas à fer crèuer que la vacuna fá miracles!

— Dígasme ab qui vás y te diré qui serás.

— A mal feinser cap feyna li vā he.

¡NO 'L DESPERTEU!!!...

; No turbeu lo repòs y 'l tranquil somni
D' etx nin qu' està dormit en lo bressol;
L' àngel de Déu à son costat ne vetlla
Centinella de pau y de repòs...

; No 'l desperteu... !silenc!... En sa boqueta
Se hi dibuixa riallera una expressió...

; En qué pensará 'l nin?... ¡Acàs somia
Qu' encara està en lo cel de hont vingué ha poch!...

Pensa potsé qu' està gosant escars
La deliciosa y mágica regió
D' àmbits immensos, de armonia eterna,
De goig continuo, de plahers y amor!...

Acàs somia que sa vén, unida
Vá ab la encantada vén dels célichs cors,
Y vá llochant l' omnipotent grandesa
D' aquell que de no res féu aquest món!..
¡Callén, calléu, no féu remor... ¡silencio!..
No turbeu d' aquells nin lo tranquil son!...
Baldament s' escapés de aquesta vida
Sens probar ses miserias y dolors!...

Baldament ignorés, per sa ventura,
Que ba vingut à lo món del desconsòl!..
Baldament may sabés que per desgracia
Es aquesta la vall dels amarchs plors!...

Ignorés, ¡pobre nin!, que vá à crusarne
Lo camí del engany y la ficio,
Y qu' en ell, trist viatger, acàs l' esperan
Desfetas tempestals, vents rugidors!...

Baldament may probés que aquesta via
Sembrada està de mil paranyas y dols;
Qu' espínas brótan qu' en los peus se clavan
Del pobre pelegrí que crusa 'l món!..

¡Ay! may sabés que déu en frágil barca
Traspasar l' ayrat mar de las passions,
Y que, naufrèch en ell, podra trobarse
En mitj sa immensitat, tal volta soll!...

Jamay sabés qu' esculls inevitables
Trobarà rovestits de bels colors;
Que la ditxa y la pán son vagas ombras,
Somnis fantàstichs, vanas il·lusions...

Que aquí mentida son doblas paraules,
Que 's falsifican fins la fe y lo amor,
Y que pèl món van sempre sense guia
Com pobres pelegrins, errants, sens nort!..

¡No desperten al nin... deixau que dorme
Entregat à son somni canderós!..

;No 'l despertéu, quo mentres dorm no pensa
En lo destí que li prepara 'l mon!..

Què ignore encara lo camí que crusa,
Cubert tan sols d' abrivilis en iloch de flors;
De greus tristesas, de pesars y penas,
D' amarchs-treballs y negras decepcions!..

;Oh; baldament pogués per sa venura,
Passar la vida en un continuo són,
Sens coneixer jamay los tristos passos
Que habém de cominar en cada jornal!..

La sort volgues que abans que de sa vida
Los desenganyos llaguessen son pur cor,
L' àngel de Déu que a son costat ne vellia
At eccl se 'l na portes ab fogas vol!..

Mes ja que Déu permet que aquí se quede,
(Callau, no 'l despertéu meuires ne dorm,
Que així no sab ;ay trist! lo que li espera
En eix desterro que anomenan mòr!)..

Furich Claudi Girbal.

Girona, 1864

— Ni la missa, ni civadí, destòrban llarga jornada.

— Lo que 'ls uns liansen, altres ho arreplegan.

— Lo que no se paga ab llàgrimas, se paga ab suspirs;

Jo coneui una donzella
de llavis color de rosa;
ab un boix tingué amoretas
y la pobre.... morí ; boixa!

BARCELONA Y VALENCIA.

(Valencia.)

AL DISTINGIT ESCRITOR CATALÀ

D. JOAN MANÉ Y FLAQUER.

—
¡Valencia! ¡Barcelona! ciutats qu'ab amargs llabis
Besa eixa mar que veren donar los nostres avis
A llur senyera totes les ones per espills!
A vostres fronts besones cenyir vull i vials paumes:
En sanch y en glòries foren germans Borrells y Jaumes,
Y germans som llurs fills.

—
En un niv va criarnos la llemosina roca;
Volarem, y en la platja la combatuda roca
Buscareu, y nosaltres lo lluminós jardí:
Per çò, quant nos cors junta de nostras mans la estreta,
Los pensaments sen volen, com au que al niv va dreta.
Al vell tronc llemosí.

—
Los pensaments sen volen al temps en que la Glòria
Es las daurades fulles de la inmortal història
Donava per exemples al mun vostres recors;
Quantverts llovers brotaven lo Llobregat y el Turia,
Y amostrà nostra llengua à totes las mars Lluria,
Y March à tots los cors.

—
¡Roger, vostre hom de ferro! ¡Ausias nostre poeta!
Gloria que la una à l'altra se unix, y que completa
Lo nostre distint gèni, perque enca que germans,
Rius brolla, pa nosaltres, de liet y mel la terra,

Y ab ses dures mamellos vos va nutrir la serra
Dels valents laletans.

Fòrta, com los faigs que creixen robusts en la montanya,
De la mar, Barcelona, que tes muralles banyes,
Tos avis en llurs veles cautius feren los vents;
Y deixant nostres parcs à Déu regir les ones,
En los horts delitosos varen ferse corones
De muria y de sarmants.

Mes tanitós aplegava lo moment de combatre,
Ab igual pas surtiun, coratjos l' un com l' altre,
Del hort y la montanya dos fòrtz y grans estòols;
Y la una y l'altra tropa miraves tan lleugera
De ton cavall, Sent Jordi, enrogrir la carrera
Entre nubols de pols.

Y quant les que's havian dictat los antichs segles
Pera be dels reyalmes en vells furs prudents regies,
Menyspreuar maquinaven reys mal aconsellats,
Lo mateix no sabien ab ma valenta escriure
En la ròja senyera que al poble lo fu illura
Consellers y jurats.

Y aixis units romanen d' una y altra germana,
De la ciutat compresa y la ciutat sultana,
Los noms pera memoria de lo esdevenidor,
Y avuy yo vinch à dirvos, llurs fills, ab humils troves,
Que gojarem unides també les ditjes noves
De un pervindre millor.

Dels vells palauis caigueren per terra els murs de marbre,
Y en los durs blocs s' eslenen les arrahils del arbre
A qui en les branques penjen csndits fruits de la pau:
Caüculos, d' eixa espasa trenca, que 'l temps robella,
Fent, ob ciutatis gloriooses, tú del forestat la retlla,
Tú 'l timó de la nau!

Filla dels boscbs y les ones, homes de pit de ferro,
Los que 'n les llunyes platjes no us mireu en dasierto,
Perque viva la patria porteu dins de lo pit;
Poble que a totes hores cants entonant alegres
Del sant treball alxeques l'incens en nubois negres
Fins al cel, dia y nit.

—
Y vosaltres, vosaltres als que la frost vos crema
En les brussentes planes lo sol de la verema,
Los que feu de la terra brotar les garbes d' or;
Vosaltres los que dolga mireu correr la vida,
Y encontres la fortuna sentada a l'ombra humida
Dels taronjers en flor!

—
Vingau los uns y els altres, y oixcan lo que vos diga
De les comunes glories y lo grandor antiga
Lo trovador que encara guarda 'l patero parlar;
Y dempres, just per sempre en una innocent guerra,
Desgarreu les entranyes, los uns les de la terra,
Altres les de la mar.

—
Enjamay disputeuvot, germans, vòstra corona;
Les dos podeu ser reynes, Valencia y Barcelona:
La corbeilla es un ceptre, lo mateix que 'l trident.
Deu, pera, que al pòrt tornen les teves naus llangeres,
Y pera que nel caiga lo gra en les nostres eres,
Envia el mateix vent.

—
Sias, poix, sempre unides, de cent pobles enveja:
Casq 'un segle que passe mes ditjoses vos velja,
Y creixcau en fortuna y en gloria sense fi,
Les mans fraterpes juntes, com convé a les besones,
Y sentades a l'ombra que tú a les dos els dones,
Glorios tronc liemos!

Teodor Llorente.

València, 1861

LO BARCO-PEIX.

— 4 —

No solsament s' ha desperiat y ha pres, de neu, un vol majestós, aquí en Catalunya, la poesia y la música, també la ciencia ha rapljugat per mà de un fill de la terra, trobar pera l' home un nou espai desconegut fins al present; ja no mes amagará dins de sas estranyns lo mar sas preciositats y misteris, ja no mes serán invisibles als homes lo jas y fons de las verdences y agitadas onas. Lo geni d' un català ha sabut trobar un medi per lo qual l' home, sens deixar d' esser tal, podrà veuret y correr y escorcolliar lo fons del mar quo fins ara sois havia estat reservat pera 'ls peixos. Ja 'us he dit massa pera que no hajau endevinat de que 's tracta. Ja 'us veig mitx rincón de píer y murmurlejar, « parla del *Jetíneo* de Monturiol. » Just; això es això: d' ell parlo. Si n' havian fet de probaturias totes las nacions pera trobar la navegació submarinal si se 'n havian fet de cosa! més res alcancavan tots quants intentat ho havien. Esta gloria estava reservada à un català. Monturiol troba la idea, la madurà, del pensament ne féu obra, y un cop fet lo barco-peix, ab ell se vā eufousar en lo mar al davant de un grand aplach de gent escollida; los que no hi creyan, llavors voreu fer com sant Tomás quant vā tocar las llagas de Jesús. Al endemà d' haver fet la prova, tot Barcelona parlava del *Jetíneo*, tothom regoncixia útil, profitosa y magnifica semblaient descuberta. Més precis es dirho, als pochs días tothom s' havia oblidat d' ell. Pero l' inventor, ab la fè de Colón y ab la encer-gia y constància de Copérnico, continua son treball, volgué fer en gran escala lo que en petit havia fet primer, y despresa de alguns anys de treballs, fatiges y angústias, ha lograt veuret realisats sos mes falagadors desigs: avuy dia, Barcelona té un barco que pot dur de una part à altre, per dassota de la espiñ mari, més de trenta persones, ab gaujos pera pescar y canons pera malmetre los barcos inimichs quan hi sian.

Com à catalans que som, li doném la encorabona y de tot cor

al Sr. Monturiol ; y mes , perquè abans que anar à vèndre sa descuberta à nacions estranjeras , ha preferit , ja que 'l govern no 'l ha escoltat , demanar ajuda al poble espanyol que li ha respondat ab bona voluntat , si bé no ab l' apiech de recursos que de ell esperar-se podian . Pero sia com vulia , lo barco es fet y la mà de Deu lo guiarà pera fer lluir mes y mes à eixa pobresa Barcelona , que densà que no té capire , en va esperar que arriuen escuadras vencedoras y cànichs de victoria , y tè que contentar-se ab lo etern murmur de las salabrosas onas que s' esquinçan y gemegan en las costes espanyolas .

Honor y glòria donchs al inventor del *barco-peix* , y si algun concell permés nos fós de donarli , li diriam , ab la mà al cor y la testa ben alta , que no s' oblide jamay de que en català tenim un refrani que diu : «*a poch à poch se va Huny* » , y 'ls refranis cosa sabuda es ja que diuhen molta veritat .

C. de M.

À MONSERRAT.

Son llargas las treballades
Y las dormidas molt breus,
Mes ja s' acaba la sega
y aforn fais y esclopet.

A aquellas montanyas blavas
Abont hi ha la mare de Deu
Ab gayato y esclavina
Tots los del poble anirem.

Ay com la vista hi descansa!
Quin lloch tan bonich y fresch!
Ay com lo cor se consola
Ai veure 's tan prop del cel!
Dintre la Igglesia daurada
Entre llantias com estels
La mes venerada Imatge

Ab fredat y amor venrem.

Allí bont pregaren molts comptes,
Molts emperadors y reys,
Hont molts sants s' agenollaren,
Pregarià també l' pagès;

Y com los aussellis y 'ls àngels,
Y 'ls monjos y escolanets,
Salve, Reginas nosaltres
Cantarém ab gran plaher.

Y sonant la cornamusica
Avall nos en tornarem
A las llargs treballades
Y a lo dormir breu y quiet.

M. Milà.

LA FELICITAT.

Vèuse aquí qu' era lo fill d' un rey qui anava pel mòn buscant remey a sos mals. La tristor lo corsecava, y per sisra rabió lo metge del palau lo havia donat per remey, que quant trobés una persona ben felis se li quedés la camisa y se la posés, que ab ella 's curaria de segú.

¡Ne voléu de caminar, y anar pel mòn, com un romeu, en busca de la cosa anhelada! En cada poble, en cada castell, burch y masia se aturava 'l princep y 'ls que l' accompanyavan, tot era fér preguntas per saber quina era la persona, de les que tenian al davant, que fos verament felis. Més tot era treball en và; ni en palaus, ni en masias, si trobava ànima vivent que del tot fós felis. Aixis va rodar per eixos mòns de Déu mes de cinch anys.

Un dia, quant ja se'n tornava al palau de son pare, convençut de que jamay trobaria lo que cercava, héuse aquí que va

vèser al lliny un aplech de jitano que saltavan y ballavan ab mostres de vera alegria. Pensant que potser allí s'obrearia la felicitat per ell tan buscada, se hi atansà. Parlà ab ells y 'ls preguntà si ni havia cap que fós bons felis.

—Si, contestà una jitana, veieu aquell que balla, pos ell es l' home mes felis de la terra!

Sentir això y tirarse damunt d' ell tots los criats del principi a fi y efecte de penderri la camisa, tot fóu hu.

Mes ay! estava de Déu que 'l pobre malalt no havia de trobar remey per sa tristesa y malitia. Lo jitano que ballava no duya camisa.

-
- No hi ha dissipte sense sol, ni viudeta sense dol,
 - Lo dementat, per la pena es avisat.
 - Lo que 'ls ulls no veuen lo cor no dol.
 - Si vols tindrer enemichs deixa diners als amichs.
-

A LA LLUNA.

Espia ménstrua
De cara esquálida
Que desde l' órbita
Guaytas de nit,
Conia 'm la crònica
De tanta cábula
Que en tas vigilias
Te ha divertit.
Conia 'm l' Industria
de Dona Càndia
Quant sa família
Reposa en pau.
Y la gimnàstica
Que en corda péndula

Li mostra pràctica
Don Nicolau.
Confa 'm las llàgrimas
De noya llanguida
Quant l' hora critica
Sent que ha tocat,
Y espera ab ànsia
La senya enfàtica
Delsas delícias,
Que ha retardat.
Conta 'm... No, calt'ho,
Tapa la llàntia,
Que la meva Ursula
Ja m' ha sentit;
Ja tota trémola
Deixa la màrfaga,
Ja baixa ràpida;
Ja m' obra... xit.

M. A. M.

PENITENCIA.

Una vegada era una noya que se havia de casar y, com ja sabeu, lo mateix dia va confessarse de sos peccats. Aquellos debian ser grossets, doncha la confesió va durar mes de tres quarts d' hora. Al cap y al últim, s' aixecà la doncella y se'n vñà envers la porta de la iglesia. Ja havia pres aigua benedita ab la punta dels dits, quant tot de cop recordantse sens dubte de algun peccat, va tornarsen al confessionari.

— Pare, digne la nina, acabo de confessarme com ja sabeu...

— Y be, va responder lo capellà.

— Es que 'm sorprén una cosa,

— Quina?

— Me sorprén molt y molt que ab tot y alguns pecats de que
me he confessat y arrepentit, vosté no m' haja posat penitencia.

— Diges filla, no m' has dit que 't cosavas?

— Si, pare.

— Pus bè, de penitencia prou que 'n faràs un pich serás
casada.

LA ALMOYNA Y LA ORACIÓ.

Dates... oratz

N^o es una, una verge bella,
Tota parfum, blanca flor;
N^o es l' altre germana d' ella
Tota balsam, tota cor.

Ne tenen d' àngel la cara,
Las ama Déu mes que tot;
Fillas d' una sola mare,
Com dos lliris d' un sol brot.

De sensilas van compostas
Y vesten blancor de neu;
D' un palau molt alt sen hostes
Que illumina el llum de Déu.

La hermosura las iguala,
Sos cors son copas de mel;
L' una en terra 'ls ulls acaia
Y los alsa l' altre al cel.

Totas dues reclinadas
Apenas dormen de nit,
Escoltant el més calladas
Per si n' ouen algun crit.

Y las vetlla y las contempla
Una dama ab gran amor,
D' hermosura sens exempla,
Rodada de resplendor.

Cuant despunta l'^e alba clara,
Cuant l'^e alba n'^e ha despuntat
—Salut, mare! salut, mare!
Nostra mare Caritat!

—Filas mias! filas mias!
Par los homens tois, salut!
Empreniu las vostras vias,
Qu' un nou jorn ja n'^e es vingut.

Al home el dolor mou guerra,
Y me dolen los seus crits;
Per ço baixau á la terra
A albergar dins los espirits.

Y alxamplan sas alas blancas,
Los dos àngels de consol,
Con los auccells de las brancas,
Baixen en terra d' un voi.

Per lo camí d' un vilatje
Van á cumplir lo vot seu,
Parlan ab son dòls llenguatje,
Y sois visibles de Déu.

—Germaneta, ma germana,
Germaneta, ahont vols anar?
—Del monestir la campana,
Vaig la campana á tocar.

Ja se moren las estrellas,
Despèriense auccells y flors,
Y al Déu de las marevillas
Vull elevar tois los cors.

Y tu, germana, en lo poble,
¿Qué y dirá ta ven suau?
— Parlarà à lo cor del noble,
Sercantlo dins son palau.

A comensar vā lo dia
Per guanyar l' home el sustent,
Y ha pobres en la agonia
Qui no tenen aliment.

Per ço m' en vaig à l' oreilla,
L' oreilla del rich altiu,
Y es ma veu qui l' aconsella
Quant seni son cor que li diu:

»Veus lo goix que te rodeja,
»Lo pler qui sempre 't segueix,
»La ditxa qui te festeja,
»L' or qui en las mans resplandeix?

»No cregues que l' Etier volla
»Que, ab tant, el cor tengas buit,
»Y qu' arbre de molta folla,
»No li dones flor ni fruit.

»No cregues tant l' asistenza
»Perqué entri el vici en ton cor,
»Y fart de mel de la breca
»Olivids la abella y la flor.

»Pensa que lo que te sobra
»Li falta à lo ton germano;
»Que es la miseria del pobre
»Lo que Déu demés te dá.

»Que per cada gust que 't donas
»Flora cent llàgrimas ell,
»Qu' ab las puas tu 'l coronas
»De las flors de ton ramell.

»Que n' es llarga s' agonia,
»Con los teus plaers son breus;
»Qué sa fortuna faria
»Cada gust petit dels tuis.

»Dónalos, donchs, lo que tires
»Als pobrets necessitats;
»Floretas que sois no miras,
»Y jochs que tens olvidats.

»No vullas que mentras gosas,
»Muya de fam ton vehi;
»Que 'l fassa ton llit de rosas
»Qui no 'n té sois per dormir.

»Puis lo qu' el rich sacrifica,
»Mogut per la caritat,
»Dèu l' ey torna y cantuplica,
»Cuau entra à la eternitat.»

Y aconsellant la riquesa,
Vaig inspirant sempre el bé,
Per lo bé de la pobreza
Y bé del qui 'l bé vol té.

Y tu, ma doixa germana,
¿Qué fas en est mon per l' home?
—Prench lo seu de la campana
Perquè me senta tothom.

Y avant per tot invisible,
Convertida en só argenti,
Me 'n entro en lo cor sensible,
Y llavors li parlo així:

«Veus l' univers que 'l sustenia,
»La vida que 'l dona Dèu;
»Veus lo sol qui te calenta,
»Tot cuant l' home té per seu.

»No cregas que el Etern valia,
»Puis él te tregus à la llum,
»Que ton cor la fé no aculla
»Y sias flor sens parfum.

»No cregas qu' ets sa semblaça
»Perquè li sias ingrat,
»Ni que culles l' esperança
»Per tenir l' arbre olvidat.

»Tos ulls aixeca à l' altura,
»Jonolis en terra, ah fervor;
»Parla ab ton Déu, criatura,
»Que ton Déu té sei d' amor.

»Ou l' ancellat que li cania,
»Ou los sospirs de los vents,
»Del bosch la música santa,
»Remor de fonts y torremis.

»Com ab son ale la rosa,
»Agrait feli oració,
»Per la corona que l' posa
»De rey de la creació.

»Pensa qu' es l' home, l' imatge,
»De tot lo mes noble y bell;
»Que té esperit y llenguatge
»Per poder parlar ab ell.

»Pensa que ni ha que l' ofençan,
»Essent tan bò, essent tan gran;
»Que no comprehenen d' hon vençan,
»Que no comprehenen hon van.

»Que ni ha que sa llei flastoman,
»Que ni ha que no tenen fé,
»Que la superbia no doman,
»Desconeçuen sa morçé.

»Qu' ovidan lo sacrifici
»Que ha fet Déu per sa salut,
»Y exemplo donan del vici
»Fent befa de la virtut.

»Pensa que Déu tot ho ovida
»Ab un sol sospir del cor,
»Que sa bondat no te mida
»Cuant sent d' un home lo plor.

»Pensa que ni ha qui se feren
»En guerra sanguinia y cruel;
»Que ni ha qui se desesperen
»Desconfiant de tot lo cel.

»Que ni ha qui ab saud de llurs venas
»Compran la vida mesquins;
»Que ni ha mesos en cadenes
»Y d' estraviats p' els camins.

»Pobres de espriu qui s' arrufan,
»Viudas y orfens sens consol,
»Despullats qui s' escarrufan
»Sens que tengas agombel.

»Malufts qui 'n son mal gomegan,
»Espaordits devant la mort;
»Y navegants qui se negan,
»Lluny de la platja ó del port.

»Qu' esperant dels qui no 's cansan
»Prechs al cel per lo seu,
»Y ha difunts qui no descansan
»Encara en la pau de Déu.

»Pensa qu' ell en tot cuant obra
»De bondat y posa el dò,
»Qu' una pregaria li sobra
»Per dar remey y perdió.

»Per çò alça eix ulls del abisme,
»Y encén, anima de neu,
»La llum d' amor al problema,
»La llum del amor à Déu.

»Y recullie sol·taria,
»Pesa foch en la urna d' or;
»Fes l' encens de ta pregaria
»Y l' encenser de ton cor.«

—Germaneta, germaneta,
Gran Déu es qui 'ns feu axi:
Al poble anem via dreia
Y Déu mos dò bon camí.—

Y suri l' alba ab llum de rosa,
Y esquina a la nit los vels;
S' obri la ponsella closa,
Y apaga el cel ses estels.

Al puig mes alt del paratge
Inunda la llum del sol,
Y els campanars del vilatge
Tocan campanas al vol.

¡O dels àngels santas obras !
¿ Quin miracle ab els es Déu ?
Sorriuen avuy los pobres,
Y s' ampli' el temple de Déu.

Geroni Rosselló.

Palma de Mallorca.

Las paraulas de certis homes són com lo carbó , cuan no eren
mas, enmascaran.

ROMANS.

Per Déu en Pere Martell
A qui los ayres del mar
Y 'i brugit de las onadas
Son, per tan coneiguts, grata
Com l' alé de las batallas
Als caballers que aquí esiam,
Que 'ns digan si en mitj' las otas
Una terra haves trobat
A qui 'i mar dona califa
D' argent, y 'i cel desser blau,
Y diuhem que 's dia Mallorca,
Y que hy reynan mussulmans?
— Per cert, nobles caballers,
Los qui en ma taula os sentau,
Que os han dit los que tal diuhem
De Mallorca la veritat.
Dos voltas he estat en ella,
Y dos voltas he pensat
Que cap rey té en sa corona
Un joyell de preu més gran
Com lo tindria 'i rey nostre
L' jorn que 'i cel li donás,
Ab lo desitj de guanyaria,
Fé al esprit y esfors el bras.
Y per la creu, que voldria
Brillás en sos picha mes alta,
Que os dich que si aquella terra
Com jo haguesseu salutat
Da lluny, quant surti de la escuma,
Y del sol als primera raigs,
Vehentia tan bella y esclava,
O no ferou cristians,

U, oh vergonya!, sentiriau
Que los ayres de aquells mars
Ans de orejar los pendons
De nostres casteils feudals,
Las llunas de l' Almudayna
Tingau allí que besar.*

Així parlava à los nobles
Que à sa traïta convidats
Tenia en Pere Martell,
Afrevit home de mar,
De la antiga Tarragona
Anilch ciutadà y honrat.
Tot quant en Martell los dechia
A dirho los nobles van
Al rey en Jaume primer
Que aqueil jorn havia honrat,
Perque 'l sab lleal y noble,
La casa de son vassall;
Y 'l rey que 's valent y jove
Y somig empresas grans,
Y que com cor de lleo
Te forsa y bras de gegant,
Sobrs la creu de sa espasa
Posant la febrosa ma:
« Juro, oh mos nobles, exclama,
Que de avuy mos no 's dirà
Que sent jo rey, y sabentho,
Deixo de infiels en las mans
Terras que à infiels conquistaren
Mos nobles antepassais.
Prompte ab tots juntaré corts
Prelats, nobles y ciutats,
Y així 'm done Déu sa ajuda,
Que no ha de passar un any
Sens que encjen nostras barras
Del mallorqui en los palaus,
Y guanye à Déu un nou poble

Y á mon regne nous vassalls. »
Y portant la ma á sa gorra,
Digne 'la ulls al cel clavats:
« Per Vos aniré á Mallorca,
Maria, reina dels sants.
Terras que ma espasa guanya,
Llors que allí regno ab ma sanch,
Poig per' Vos serán guanyadas,
Verge, pera Vos serán! »

Joaquim Rubió.

Setembre de 1861.

À MON ESTIMAT AMICH GUILLEM FORTESA,

TABLANTLI DEL RENAIXEMENT DE LAS LLETRES CATALANAS.

... (T' ab tot se moni ! T' ab tot se món y para!
T' ,gran miracel; parla clà y calata com si fos viva:
(TERENC TESS. Jocs Florals de 1852.)

I.

No vaig á escriurer, mon estimat amich, un article crítich sobre lo punt á dalt expressat, ni tan sols una carta literaria, respecte del Renaixement que s' està portant á cap. Mira si vols en estas ratilas las apuntacions per' escriurer mes tard l' article, ó si mes ho tens de grat, la continuació d' una de aquellas conversas, que en la passada primavera y en tanti que altre llenguatge á nosaltres no arribava que la dolcissima y armoniosa parla castellana, sosteniam entusiasmats tractant de coses de la terra.

Tú ho saps mon amich; puig forés un dels primers en creuar las armas en la lluita: tu ho saps, y tampoch ignoras

que al donar al món son crit de Patria, *Fides, Amor*, la nova creuhada dels trovadors, no mancaren ànimes petites y espèrits sistemàtichs, que veient en la resurrecció de les lletres catalanes als que lo que reyal y verdaderament representava volgueren ofegarla al donar son primer vagit, ab las armas del ridicol primerament, ab las de la mala fó després. ¡Com si lo ridicol fos potent per matar la delitosa flaire que las flors dels camps liensan, ó 's pogués creure una mala intenció, en lo que no es mes que una necessitat dels temps, una aspiració de la època, una resurrecció que arribar debia, y que ó mon esperit catalá m' enganya, ó ha do donar á la terra catalana jorns de glòria tan grans al manca, com los que tots anys ecoalzen los moderns trovadors!

Mes los que nixis parlavan, convensuts de sa impotència, al véurer que de cada any era mes creusat lo nombre dels que nous adalits 's presentaban en la arena del torneig, han amagat son rostre avorgonyits, be que dient de baix en baix: « lo moviment literari es fictici, va de dalt á baix y no da baix á dalt; » y pegantseios de eminent critics ab ribets de poètas, aseguian, « la manifestació no es popular, es purament cortesana; y los jochs florals altro no son que planta exòtica que 's preten aclimatar en terreno mal preparat. » Semblants proposicions, qua jo tenia per blasfemias, me feyan desesperar, y ja que á ma no tenia molts ni arguments per demostrar que anabam fora de camí, esperava y deya: «per testimoni lo temps. » Y lo temps ha arribat, y lo temps clar mostra qui tenia rahó.

«Cinch anys hi ha, deya en Terenci Thos lo dia 3 de maig de 1863, cinch anys hi ha que fem la festa dels Jochs florals, de cada jorn ab mes renom, de cada any ab mes requesta. » Y 'N Thos tenin rahó. No cal sino mirar los sis volums que fins avuy van publicats dels Jochs florals, per convensers, de que son certas las paraules de aquell, de que cada any es mes numerós l' estol dels trovadors; y de que fins las tendras doncellas de la Ciutat Comtal esperan ab desitj y assisteixen ab plaher, á la afaiagnadora festa que tots anys se celebra lo primer diumenge de Maig, en l' historich saló shont los nobles Conciliars sostingueren aquellas lleys, aquells drets y aquells

privilegis que respetuosament contemplan los propis, los estrans, la posteritat.

T'no es solsament lo nombre sempre creixent de poètas lo que deu cridar nostra atenció; no es solsament la abundància de composicions que creixent de any en any, se presentan pera alcansar la viola d' aur ó lo gessemí d' argent; paig mes digno de fixar las miradas del observador, es la direcció que los treballs van prenent á impuls dels ben triats mantenidors, y lo merit quo real y veritaderament tenen las composicions que de las joyas son ben mereixents.

Si estas mal pulides ratillas tinguessen la pretensió d' article, hauria un viu piáher, ocupantme de alguna de las poesias que han obtingut premi, mes ja he dit, que debia considerarlas tant sols com amigable conversa y per tant no faré altre cosa que seguir lo camí que ha portat y va portant lo Renaixement de nostras lletres, presentio d' ensa del any 1838, sens fer menció dels treballs que 'l venian preparant.

Poch temps abans ó després, pero coincidint quasi amb la nova instauració dels Jocs florals, un dels qui mes treballà pera que esta 's portes á cap, lo català Antoni de Bofarull, «pera donar un testimonial del nou esperit literari que alenta al país», emprendria la publicació de una col·lecció de poesias catalanes escullidas, de autors contemporànecs, que vegé la llum ab lo nom ó baix lo titol de *Los Trovadors nous*. Y ben segur que no debia donar la empresa mal resultat, mercantilment parlant, cuant l' editor de dita col·lecció cregué fer negoci, publicantne una nova, ab lo titol de *Los Trovadors modernos*, en la qual permetíens de delicadesa no prengué part lo col·lector de la primera. Cuant altre no, clar deya semblant aconteixement, que eran molts los que disltjvan llegir en català y per tant que lo moviment no era sencillament corlesasi no també popular. Y si no bastés això encara pera donarlo á comprender, crech que convencerian al mes tossut, las poesias que publicà 'N Victor Balaguer, ab motiu de la guerra de Itàlia, y nies fari la col·lecció impresa baix lo titol de « lo Trovador de Montserrat.»

Los discursos y parlaments que 's llegeixen en tots y quiscau dels sis referits volums; las composicions històriques, criticas y novelescas, (permiteme la calificació), que 's troban en

los corresponents als anys 1862, 1863 y 1864, pera premiar las cuales ha donat generós l' il·lustre Ateneo Català medalles preciosíssimas d' aur y argent, y fins los intencionats sermons ab los cuales sol concloquer sus periódicas festas agrícolas lo Institut català de S. Isidro, per boca de son secretari, son una prova patent de que la restauració de las lletres catalanas va fent son camí, no solament parlant en vers, modo que per la armonia y combinacions especials dels meiros, te sempre mes abstractius,—pero que per lo mateix llur influència te bastant de factici,—sino tambe escribint ab prosa y ab una prosa que no mes cal llegiria per conversers de que l' idioma català tan calumniat per los qui de segur no 'i coneixen, te prou flexibilitat, prou daixura y prou armonia, pera expressar los mes variats conceptes d' un modo graciosíssim que res per cert te que envejar als idiomas mes literaris del mitjorn de Europa.

Y ja no son estas solas las composicions en prosa que s' han publicat d' ençà del any 1859, any de grat recorrt pelz plits catalans, poig que en ell y en son mes de Maig lingüé lluech la instauració de que havem parlat. D' ençà de dit any ha publicat lo referit Antoni Bofarull sa novelia titulada *La orfaneta de Menaryes*, aquella orfaneta à qui tant estima qui la veu pregar, comanantse al Angel de la Guards, y à la qual no voldriam veurer que li dona un bes sont amant, per considerarla un cor purissim, sens una guspira de matercia; s' ha publicat tambe *La confiança en Déu*, treball de mes modestas pretensions y del qual res dech dir per motius que pots comprender, y si no estich mal enterat fins se ha publicat un *Diari* y per cert en una terra abont mes se coneixen las lletres de cambi, que las destinadas à pintar las afecions mes doloses del cor. En la Isla de Cuba tant pobliada de catalans.

Mentres tant la poesia catalana no ha estat vagarosa en recorrer tots los gèneros, y aixis al costat del romanc vehem lo cant épich, y despues de la balada, la composició dramática de majors o menors dimensions. Responen de lo que estem dient, *La romeria de Reusens*, comèdia en tres actes de 'N Dímasso Calvet, en la qual se pintan ab verisims colors los fets y costums dels figuerencs en lo devot aplach en que van a cercar la salutifera tramontana; *A doce ieuada* y *Tal hi ta que no s' ho*

creu, de mon estimat germà Eduardo, quadro lo primer compost de figures que tots hem vist y coneixem, y lo segon pintura exactíssima de las astucias de un batlle y demés gent de poble petit; *La tornada de 'n Tito*, ab la qual ha volgut cenyir llorers catalans, lo qui una tant gròssa garba ne te, guanyats ab llurs composicions escritas en la llengua de Castella, lo aplaudit autor de la *Flor de un dia*; *Una noya com un sol*, gracióssima pessa de un color local vivissim, deguda à 'N Francisco de Sales Vidal; y per últim las aplaudidas gaudes de un tal Serafí Pitarrà, en las cuales parodian las mes aplaudides composicions del teatro moderna espanyol, ha donat una prova de son especial enginy, y una mostra de lo que es capas de fer si dona nova direcció à llurs estudis. S' anuncian además altres composicions, y ara mateix acabo de venirer que lo censor de Madrid (que entre paréntesis no sé si enten lo català), ha donat son pase à una altra pessa titulada *Una nit d'Euterpe*.

Per altre part se reproduïxen las obres antigas, y dintre lo periodo que 'ns ocupa han vist la llum la incomparable Crònica d' En Ramon Muntaner, ordenada per l' infaligible Bofarull, una segona edició de las *Pessicet del Gayter del Llobregat*, que corregidas y aumentadas ha publicat lo mes vell de nostres moderns trovadors, l' inspirat Rubió y Ors, las *Obres rimades de Ramon Llull*, publicades en Mallorca per lo mestre en gay saber 'N Geroni Rosselló, las de Ausins March, que ha donat à la esllampa lo confeccionador del present Calendari, y altres y altres que en est moment no recorriò, puig escrich de memòria y en ma casa de camp, sens contar las que estan en curs de execució, entre las cuales he pot nombrar-se la *Birina Com-dia de Dant*, que temps ha que hauria vist la pública llum, si treballs mes porempioris no 'm retrassassen est moment per mi tant desitjat. No obstant dech dirte que no la deixo da petja.

Sens això que per cert no es poch, 'N Francesch Pelayo Briz ha publicat traduit al català lo poëma de Mistral titulat *Mercio*, que sovint coseixes, per qual rabiò res le dich d' ell. 'N Francisco Bartrina una petita col·lecció de poesías, ab lo títol de *Set poncelletas*, alguna de las cuales el millor que la mes flaireosa viola hoscatana, y hi ha anunciadas para publicar-se aviat un poëma popular *La maria dels amors*, del mateix Briz,

altre col·lecció de poesías ab lo nom de *Lo brot d' Aix*, també de est, unes rondalles de 'N Terenci Thos, que si son com la titulada *L' àliga, l' ós y la formiga*, jo 't jur que faran de bon llegir en les vernalades d' hivera sentits à la hora del foch, mentre s' uola furios lo vent, y per fi varia noveletas ó relacions com la *Confusió es Deu*, que, ó molt m' enganyo, ó t' han de plàurer com aquella 't plagué.

Bastaria lo dit pera comprender que no exageraba coantte deya que lo renalxement literari català marxaba vent en popa de cada jorn mes, y que havia arribat à un punt en lo qual poch debia temers. Y posa esment en que res te dich de altres fets que indiquen est nou moviment, y dels que no parlo perque perteneixen à altres esferas, si ho ligades ab mes ó menys forts lassos ab la que 'ns ocupa. Per ço res te dich de la influència que han tingut los cants de 'N Clavé y altres que com ell escriuen música per' las massas corals; per ço res te dich del *Calendari del Pagan*, que atesa la acceptació quo mereix, podrà donar mes gran resultats si se li imprimis altre direcció; per ço res te dich de las publicacions que escritas en llengua castellana, estàn dictadas per un esperit eminentment català; per ço y finalment res te dich dels bons fruits que en lo sentit en que dehuen pendràs las coses, van rendint los dos Ateneos catalans; lo dels qui han donat lo crít de Catalunya y lo de la classe obrera que à imitació de aquell, apoya y protegeix tot lo que encaminantse à bon fi, es eminentment català.

Ara be: després de lo que he dit, atenent al número de obres publicadas, à las que 's van à publicar, als gèneros à que pertanyen, à las comarcas en que viuen los que al cultiu de las lletras se dedican, al de jorn en jorn creixent número de lectors, al entusiasme ab que concorren à las estampas y llibreterias—y això que enguany no abundan los medis,—per adquirir lo llibre nou, y al frenesi ab que se han aplaudit y s' aplauden las composicions dramàtiques en cuants teatros se representan.—Se pot sosténir que lo moviment es fictici, merament cortesà, que va de dalt à baix y no de baix à dalt, y que res té de popular? Se pot dir que las lletras catalanes són planta exòtica que 's aclimatia en un terreno mal dispost? Creim que no, y que sosténir semblants coses tant valdrà com

negar la llum del sol : creém que la flavor donarà fruit: creém que ab tot y viurez los catalans oficialment à la castellana, merces à cixa altra planta exòtica que 'n diuen CESTALISACIÓ, y que yo 'n diria OFEGAMENT, mantenen y mantindrán viu en son pit l' esperit de llurs avis : creém que no finalment, per que als no pot esdevenir mentres pensem en català y parlem ab los homes la llengua ab que parlen ab Den.

Y ab tot tinc temor de que, ó per falta de elnas aproposit, ó perque eruguian uns que son bones las que consideran altres gastadas ó improprias del temps, no 's pugua atendrer al cultiu ab aquella sollicitud y cuidado que fa flavor requerir, ó que per massa abono no 's torne lo grà biat orp, ó finalment que pera produuir fruits agradables, no fassan los autors lo que cerbs hortelans, que pera tenir plantas primerenques, las regan a dojo à fi de que sian de bona vista mes que no guarden com se sol dír, such ni bruch , y podent ser bonas en son temps, sian fora de sahó noscives y altament perjudicials. Això si que 'm fa por, y altres ho temen com jo mateix. Pero com per tot hi ha remey en est món, si no es pera la mort, espero que possant esment en lo que pot esdevenir, quiscú farà de sa part quant pugua pera que lo moviment ab tants bons auspícis inicial no 's converteix en sum de palla, que accrediti los pronosticats dels que volen mal à las lletres catalanas.

Tal volta no hagias comprés à que 's dirigeixen mos temors y qué es lo que 'la motiva. Si aixis es , vaix à explicarlo, si paciencia tens pera escoltarme , pero serà després de descansar un moment , puig l' asunto mereix capítol apart.

II.

Jo no sé, mon estimat amic, si baix lo vel ab que he procurat cobrir los motius, causa de mos terrors, haurás pogut comprender quins sian verdaderament. Per si mon llenguage fos massa figurat, dech dírtelo sencillament, que la falta de un bon sistema grammatical y ortografich per una part, y per altre las dos opinions en que està dividit lo camp dels que al cultiu de

las lletres catalanes se dedicaran, poden perjudicar lo creiximent de la literatura, que ademés te de lluitar ab la mateixa facilitat que ofereix escriure en català pels que habem nat catalans y ab l' entusiasme del public que ab tal que sia català lo que se li dona, no 's para en establir diferencies entre bo y dolent. Tant gran era 'l desig que tenia, y tan à punt ha vingut la maravillosa resurrecció.

Questions son estas, com tu mateix pots comprender, que segons lo val arriban à pèndrer, son prou per desacreditar lo fet ab que 'ns enorgullim, y que per lo tant deuen tractar-se ab molt seny y atenció. Ho penso així mateix y per çó no las hauria tocadas ni tan sols de passada, si no hagués cregut que prescindint de elles, no 't donava una idea cabal del estat de nostre renaxement. Basta doncs això pera que comprenguins que no vaix à resoldre res absolutament, y si tant sols à exposar fets y res mes que fets.

Respecte de la primera questió, es à saber: relativament à la ortografia, sistema gramatical y llenguatge que 's den usar, la sola lectura dels sis volums dels *Jocs Florals* 'l podrà fer formar concepcio per demés exacte del estat en que 's troba. Mes si per un cas no podias establir datos te recomano l' estudi de la obreta petita en volum; pero gran en resultats que baix lo títol de *Estudio, sistema grammatical y creiatomática de la lengua catalana*, ha publicat lo tantas voltas referit 'N Antoni de Bofarull. En ella veurás las tendencias dels diferents grups o escòlas que constitueixen lo total dels lletres catalans, y que impedeixen establir un sistema general tal qual establert lo tenen totas las llengüas literarias. Jo comprehench, que mentres la musa catalana, no va passar lo llindar de las Academias, manténtse burleta y joguessa en plassas y carrers, no hi hagués mes liey que 'l capricho dels que de ella 's servian pera expressar llurs conceptes de manera que 'ls pogués comprender lo instant publich à que 's dirigian; comprehench doncs que romancers y cobladors, autors de goigs y cegos de professió usasen lo català que era 's perla, com diu graciosament lo festiu autor de las celebradas gatisses de que abans he parlat, pero desd' 'l punt y hora en que ha deixat son traço humil pera vestir mes ricas galas, indispensable es que

tenga un patró al qual ajustar les hetxuras de llurs vestits.

Tots pensan lo mateix; mes la diferencia està en que uns creuen que la moda antiga es la millor, al pas que altres estan ab que las coses s' han de pòndre tal com son. Entre parers tan opositos indudablement hi ha un just medi, puig aixis com seria ridicol y mes que ridicol, estrambotich que una arrogant matrona 's presentés engiponada ab las modas de l' any 1888, no ho fora menos véureria concorrer a nostras festas y apliechs ab lo humil arreu de pobla pastoreta, cuan per son estat y condicions pot y déu vestir lo mantell de komplesa y sobirança. Enhorabona que en determinadas circumstancies, y mes per mostrar lo que fou que lo que deu esser, se traguan de las vellies caixas los vestits de brocat, ja que homes de la terra castellana, que no han fet poch per lo castellà lienguatge, han escrit dient: «A vos el apuesti cumplido garzon» o recordant en la *Mariquita la pelosa*, etc., etc., la *fable* de D. Enrich de Aragó, per altre nom marqués de Villena; mes procebir constantment de tal modo fura vici ó per lo menos temps perdut ja que ni avuy parlem com en lo temps de nostres gloriofos reys, ni lo lienguatge es cosa tan estacionaria que no mude mai. En una paraula: ni D. Enrich de Aragó, ni 'N Ramon Muntaner entendrian als perfiliats fills de Madrid ni als actius catalans de avuy en dia, si ara tornassen, ni los castellans y catalans en sa immensa majoria, compendrián elxas figures de sas respectivas literatures. Mes, denrem clàser per evitar est extrem en lo oposit? No perquè tots los extrems son viciosos, y podem escarmientar en causa agena, posant esment en lo que a las Botras castellanas esdevingué, cuan per fugit de l' elevat conceptisme, «calgué en lo materialisme grosser de la novelia pitaresca. En si est mal, en estat se troba venturosament, que dehuén y poden curarlo meiges intelligents: lo que convé es que 's posen de acort y que pera defendrer cada hu son sistema no deixen la consulta sens resoldrer res, olvidant que lo malalt se pot morir.

Mes difícil trobo jo que es evitar l' altre obstacle que deu venceix, perque est es afalagador com lo perfum de flor flairosa, y envaneix a aquells que ab massa freqüencia 's liuran a semblant plaher. Lope de Vega ho digué: «el público paga, es

pues justo hablarle en necio para darle gusto.» (1) Ja t' he dit, que lo públich, desitjós de sentir que li parlen català, pren sens exàmen cuant se li presenta, y així li fa que sia manjar appetitos com humil monastre ab tal que sia à lo que ell ne din la catalana, sobre tot si està sahonaï ab la salsa de la brometa. Oh, si fu riurer, de segur no hi ha res millor.

Això com pots comprender te lo gran inconvenient, de viclar lo paladar fent preferir lo gust, puig com no tots los que à tal treballs se dedicen, tenen la independència necessària per contenir-se dintre los deguts límits, tenint en mes lo pasajer temor de un picament de mans, que 'ls elogis dé la critica desapasionada y racional, sens mes proposit que tenir picaments, fan riurer valdament tingan de fer sortir la malirona que es compresa, vestida ab los picarols del joglar.

T' ho diich francament: vege ab gust cuan à mon retorn de Madrid tingué llech la publicació de las parodias que ha batejat de patadas lo ingenios D. Serafí Pitarra; y ab tant mes plaher vaig celebrar aquella nova manifestació, cuant que pogué jutgar que dessota lo pseudonim s' ocoltava una persona, que si desconguda era en la república de las lieiras, podia sens temor donar lo seu nom lo jorn en que deixant las bufonadas per lo llenguatge formal, se decidís à escriure per lo teatre, pera lo qual te indudablement dots privilegiats que pochs li podrás disputar. Pero en mitg de ma satisfacció que puja de punt vèhen los cents y mils exemplars que de dits treballs se venian, comensi à temer pensant que no fallaria qui volgués representar aquelles parodias, que si he en la forma dramàtica, no se habian escrit, ben segur, per altre cosa que pera fer menos pesadas las congoixosas mitx diadas del istiu, no per esser posades en escena en teatros grans ni xichs.

Mes succechi lo que presumit habia: l' entusiasme no 's va contenir dintre los deguts límits, y en los Camps Eliseos, en lo Prado Catalán (aquest nom me fa esgarifar); hon se vullia que

(1) Si no ho digué així mateix, tampoc ho escrich en la forma que ell ho digué, puig ni 'm recorda ni ho puch veure escrit. Tu m' exiges y no vull més.

Hi ha bagut una companyia de declamació bona ó dolenta, se han repetit fins à deixar-ho de sobras la espelta i los ouz del dia i la esquera i fins la butifarre de la llibertat ?? Y lo públich ha aplaudit : y s' ha deseixit de riurer; y ha dit això es bo: y han vingut altres que volent participar de aquella gloria, per cert poch envejable, prenen t per lo serio lo que l' autor de las galades feya rient, han dit, també sabem escriurer en català y de modo que excitem grans riallasses. No parlem de tots; pero algu ni es estat, que ab tal de fer riurer, ha olvidat totes las consideracions socials, ha olvidat que lo teatro si no es, deu esser escola de bonas costums; ha olvidat per si que hi ha expressions que si s' ouen entremitx de peixalers y marmenyeras may deboen escoltarse en lo temple de Talia, ahont asisteixen gens de totes edats, classes y condicions.

No val dir, pera aminorar lo mal, que los personatges se deboen presentiar tal y com son, perque en semblant cas direm, que si ellos personatges no son dignes de mostrarse devant degent triada, no si deboen presentar. A mes de que pera veuter mamarratxos no necessitem anar al teatro y los que vulgan presentarios recorden avans que Cervantes, ab lot y esser lo principi de nosaltres ingenis espanyois, rabó per la cual podia empender alguna llibertat, deya y deya molt be: «que ens hauria volgut ecrir tallada la mà, ab que ecrivís, que huber ecris cosa espès de exitar un pensament dishonest.» Dihuen los qui pera lo teatro català ecrihu en que no hi ha personatges fora dels de las últimas classes de la societat. Mes això es cert? Si lo drama historich se vol cultivar, ó bon segur que no hi ha historia en la qual mes elevats asuntos s' trobian que en la nostra. Quin efecta no farian nostres Jaumes y Berenguers, los Fivallers, los Claris, parlant com efectivament parlaren! Y en punt à lo drama de costums: gno las tenim propias y esclusivas, com tenim propias y esclusivas institucions que donarien un caràcter eminentment català als que de elles parlassen, sisquera vestissem layita y barret rodó? José de una.... pero mes val callar, pulg l' asunto 'e va convertint en critich y per critich es massa humili lo llenguatge que desde 'l comens he usat.

Io no he volgut mes, ho repetech: que conversar ab tu un moment. Te he donat compte, pero lo compte que ab una

conversa 's poi donar, de l' estat en que la restauració de las lletres catalanes 's troba; te he dit los perills que deu temer, los remoys de que deu fer us, la direcció que deu pêndrer, tot segons mon modo de pensar, dictat per lo mes bon desig; te he dit lo molt que ha fet en lo termini de sis anys, y lo molt que hi ha dret a esperar en un curt esdevenidor. Mes s' es fel tot lo que, ateses las gisnerals simpatias 's deuria haber fet? Crech que no y a mon entendre falta lo principal, perque tois los literats obren ab unitat de miras y ab idénticas aspiracions. ¿Abont es sino lo diari, si diari no pot esser, la Revista il·lustrada ó sens il·lustrar, setmanal, quinzenal ó mensual, que sia diembo axi com lo verdader eco y oficial manifestació de las lletres catalanas?.... De alli te de venir.

Preguem a Deu que aquest allí ho fassia venir ben promte, y mentres jo li prech que 't de saist que es lo que mes te desitjo despues de menos peresa, demànali que sens negarme tant apreciat dò 'm concedeixi temps pera treballar que es lo que mea cobdicia tan amich que do veras t' estima,

Cayetano Vidal.

Vilafranca del Panadés 21 de Setembre de 1861

NIT DE NADAL.⁽⁶⁾

|| Noche buena . II

A borrellons cau la neu:
la nit presurosa avansa;
ni 's veu estrella ni estel
en la immensitat dels aires:

(6) Esta composició fou presentada en los jocs florals de 1864.

y al reflexo de sua u lluna
que mes la blancor destaca,
se 'n dibuixa fred pais
trist com cor sens esperansa.
Lo garbi es prim y glassat :
es tant fi que com ser talia :
la quietut, tant imponent
que los tristes cors espanta.
Sóls la interromp lo xicular
de las xupas amagadas
en los foscos furadots
de antiga y renega casa ;
lo rumor que porta el vent
que la seca fulla arrasta ;
los lladriix de fidel gos
y 'l gréu loch de la campana
que à la humanitat recorda
ab sa ven acompanyada,
que encara que lo mòn dormia
la eternitat fera avansa.

—; Tristas nits, que llargas son !...

Piorosa una dona esclama .

Era una misera viuda
de tres infants rodejada,
sentada propet la llar
hont per breus instantis s' apaga
de ja consumit tió,
fumosa y mesquina flama.

— Mare ? — Li dia un petit
separant sa hermosa cara
del vidre del finestral
que eniebla ab sas alenadas.

— Mare ? — pregunta el noyet,
La néu que dels nuvolis baixa
son papallons ? — No fil meu .

— Donchs mareta que son ? — Ànimes

dels mors, que mes nos volgueren,
que volant lleugeras passan
pera darnos trist adéu
y fugir altre vegada...

— Ay mare! mareta meua!
La del pare pot ser passia!
Esclàman en choro 'is nens
abrássant à la endolada.

— Vostre pare! Mos filets....
en altres regions descansa.

— Abont es mareta? — Al cel:

— Ay?... també deu veure' à l' abia
y menjar pa d' angelets.—
Y com si aquesta paranya
bagues desportat dels nins
idea mal olvidada,
esclamaren los noyets.

— Mare sopem: tenim gana —
Congoixosa la pobreta
ab los ulls pronyats de llàgrimas,

— Calieu, calieu los meus fils —
Los diu — anem à la cambra :
anem al llit que ja es tart.

— Encara no han tocat ànimes :
jo vull sopar que ja es fosch :
— Ay mareta jo tinc gana!
Jo vull se suà el tió.

— Y, jo y jo, — diu la mainada —
Mare si... domà es Nadal.

— Calieu fils! — de nou esclama —

— Tenim gana! Deuus pa!
— Ay los fils de mas entranyas!
Ay las ninas dels meus ulls!
Y que 'n so desventurada! —
Y los donaba son cor
ab besos, mesclats ab llàgrimas.

—
Esglyosa los petitols

per lo accent de sas parlas;
espantats pels seus gemecs,
l' amarch plant al punt acaban
y ab angelicals petons,
ab eix candor de la infànsis,
—No ploris... mare — li diuhen —
No ploris...! mareta... viaja
no ploris! Ja serém bons. —
Y entant que 'ls patits la abrassan
colmanila de besos uns,
altres secantli Hurs llàgrimas,
—Calla, diu, no ploris mes
que 'ns fas plorar; calla... calla.

Y envolta en los plechs del vent
ressonà dintre la cambra
en aquell supremo instant,
lo trist toc de la campana,
que demanaba als que viubien
un sant recort per las ànimes.
Y aquella infelis que plora
sentint de sos fills la gana,
ofegant sos grèus sospirs
ab veu congoixosa esclama:
—Un parenstre, fills meus,
per la animeta estimada
del pare, que morí ab honra
lluitant per la nostre pàtria
voluntari català
en las platjas africanas. —
Y los tendres petitets
sos caps posant en sa falda,
comensan lo parenstre
en tant que la pobre esclama:
—Que trista, que trista sort!
Oh ingrata! que ingrata pàtria!

Condolgit Déu del dolor

de la viuda atribulada,
volent donar sant remey
als més que son pit embrassat ;
envia l' angel del so
que cobri ab sas finas alas
los caps de los petitets
que ploraban de viu gana,
y, donant són a llurs cors,
de la mara calmà l' ansia.

Y en lo carrer las sambombas,
los flautis y guitarras,
acompanyabas las veus
deis que ditxosos cantaban;

Nit de Nadal
Nit d' alegria,
Jesus ha nat
Fili de Maria.

Eduardo Vidal.

LO PINTOR.

Un cert pinior que havia repintat un quadro vell d' un convent, volia, per paga, la quantitat de 240 lliuras 18 sous. Los monjos van trobar lo prou car y volgueren que 'ls fes un compte host cosa per cosa hi anés posant tot lo que havia gastat y tot lo que cada pessa de per si costava. Véuse aquí 'l compte que 'ls donguè 'l pintor.

	Lliures.	Sous.
Per haver posat alguns pels blanxs en la barba de Sant Geroni..	18	
Per haver netejat los canons de l' orga de Santa Cecilia, y haverli posat cinch de nous.	8	2

	Ulleres	Sant
Per haver renovat algunes pobres ànimes del Purgatori.	9	
Per haver fet un ull i arreglar la pota del davant al gos de Sant Roch.	3	1
Per haver fet una cua al porch de Sant Anton y haber-li netejat lo morro.		15
Per haver posat tibanta la corda de l'arpa del rey Davit, y esmolat de nou lo sabre de Judit.		18
Per haver posat dos dents à la barra de burro de Samsó.	4	
Per haver apedassat las calses del fill malgastador y posat aqua en la pila pèls ànims porchs.	18	
Per haver posat una cresta y una cua al gall de Sant Pere.	11	
Per haver rebifat lo foch de l' infern y haver posat banyes à algunes dimonis, urpas à Lucifer, y punxes à sa forca, haver revenxinat la cua d'un dimoni, fentlo prou lleig per esser ben condepnat.	12	5
Per haver posat una barruga al nas de Barabas.		5
Per haver renovat l' enclusa de Sant Aloy y posat una xemeneya à sa fogalna.		10
Per haver emblanquinat la calda de San Francesch.		11
Per haver fapat un forat de les portes del infern		16
Per haver allargat lo nas de Pilats y ferli raijar aqua sobre las mansa.		11
Per haver posat una corretja nova al sash de Tobias, y haver fet escatas per la esquena del peix miraculos.		3
Per haver enquitranat l' arca de Noé, posat un morro nou al ós, una alia al milt, tres potas al gos, una aurella al gat, y algunes altres coses à diferents bestias; y per haver afejlt algunes fullas al brot del colom y haver fet resplandir l' arç de Sant Martí.		90
Per haver tornat à obrar un gran fros de las mu-		

	Llibres.	Reus.
rallas de Jerusalem, posat tres mirets à una torra y teulada à quatre cosses.	25	19
Per haver fet puntxa à las banyas del bou de Sant Lluch.		19
Per haver embianquit las alas del àngel de Sant Matheu.		12
Per haver posat un bech de gauxo à l'Àliga de Sant Joan.		9
Per haver fet creixer y haver allisat lo pel del lleó de Sant March.	3	
Per haver ensangnantat los brassos del mal lladre, fet esberiar las rocas, nuvolar lo cel, tremolar la terra y trastornar tot lo mòn, en lo quadro de la mort de Jesus.	50	
Arracades de Sara.		8
Per fer parla à Jesus en lo temple.	4	5
Una nansa del cantiret de la Samaritana.		10
Per lo gep del camell de Baltasar y per haver pintat de negre las galtas del rey moro.	4	
Per la corda de Judas y ferri una cara ben fastigosa despres de penjal.		8
Per haver posat una esquella al coll de la somera de la Verge.	4	10
Tot plegat.	240	18

— Amich y trasto que no serveix, al carrer.

— A b ton senyor no hi vullas partir peras.

— Mes val pá aixat ab amor, que gallinas ab dolor.

— Qui vá ab un coix, al cap del any es tant coix com ell.

LA ESPERANSA ES AMOR.

Espera y se desespera:
lo sol ha deixat la platxa,
amagantse tot ences
per detràs de las montanyas.

Sota un pabelló de nuvols
la lluna se mostra afana,
y lo estel crepuscular
ja ha brodat ab raigs de plata
lo manell que porta sempre
raspés sobre las espallias.

Sent en son pit batre 'l cor,
no sab si d' amor ó d' ansia,
per tot fixa sos ulls
y no troba sa mirada
la sombra del pensament,
la imatje de la sua imatje,
lo qui guarda ab reds d' amor
sa voluntat vida y anima.

Aymador, aymador, son cor te crida;
Del caball enfrenat rompe la brida.

Deixa la foscor del bosch
y corre fins à la platxa
per véurer si veu venir
tallant la escuma una llantxa.

La mar permaneix tranquila,
ni una vela se reparra,
tot es silenci y repos;
com si Natura cansada
s' anés dormint esperant
la primera llum del alba.

Las il·lusions de la vida
ab la edat vencu y passan
deixantne 'i cor defallit
y l' ànima iluserada...
¿Qui es capás de contenir
la set ardenta que abrasas
cuau n' es foch lo pensament,
foch lo cor, foch la mirada?
Aymador, aymador, son cor te crida;
Del caball enfrenat rompe la brida.

Beixa, nina, de esperar
al objecte de tas ansias;
desvaneix aquest deliri
que te alenta y t' acobarda.
Arreplega aqueixas perlas
que rodolau y s' escampas,
y van cayent una à una
sobre la blavor del algua,
que ja la mar n' es prou rica
y tas perlas no li mancan.

No esperes mes, tendre nina,
no esperes enamorada!
y vinas a buscar consol
bont te diu eixa campana
que l' anuncia que 'l nou jorn
ja crusa turons y planas,
portiantne en sa falda flors,
auras, perfums y rosadas.
Aymador, aymador, son cor te crida;
Del caball enfrenat rompe la brida.

Reculleix ta cabellera
per la brisa des trenada,
que no vindrà en esta vida
ab son ale à perfumaria.

Lo lloch de los ious recorts,
tempie de ditzas passadas,

pàtria de sabis y braus,
jardi de la tua infància,
ne guarda avny gemegnat
al serque en lo mòn mes amas.

Al negre fat li ha plagot
posà entre 'ls dos la distansia,
sense dupte per separar
dos cors units y dos ànimes;

:No plores, nina, no plores!
si un tres de terra 'ns separa,
vos acosta 'l pensament,
la fè, l'amor, la esperansa.

Aymador, aymador, son cor te crida;
Del caball enfrenat rompus la brida.

Isabel de Villamarín.

Madrit setembre de 1864.

— Qui tò esperansa
lo cel alcança.

SENYOR DON FRANCESCH PELAYO BRIZ.

aixire los pès
despirant
e corporant
haber millor
de mis ames
o ben voler
e soon favor
es doctrinast
dar exempció
e bui consell

Qui son abatí
de ho prencer
o durterer
si ignorant.

en soterrar
trival, servent
lo seu talenc
no res queixant
ell ajustant
el cil amon
en lo seu vag
e lo temps pert.

llibre de concells, prefaci,
e Cat Mercurius sagrat
e almenys aprefiat.

Le Rey en Perx IV d'Ara-
go.— Nost capilla de Barca-
jona, pag 21.

Bon pensament lo de vosté de parlar en llur idioma als catalans! noble y digne propòsit de publicar un Almanach, pera ensenyança de nostres paysans, amenisantlo y enri-

quintic ab produccions de nostres mes' distingits poetas contemporans,... y tot en llengua catalana!!!... Gracias à Déu que podrà benehir nostra Patria à sos fils meritissims, gojosa y complaguda, ja que de ellis reb lo mes just homenatge, lo degut tribut de llur tales y sabiesa. La publicació del Almanach es, ja que no lo plausible anuncie y la mes grata bona nova, lo felicissim pressagi y dolcissima esperança, de que l' poble català podrà disfrutar de avny en avant dels fruyts del saber de sos eniesos patricis, cooperant al laudabilissim treball que absant zel ho practica nostre venerable Clero, qui ab nunca prou lluoda constancia ha de ist temps subministrat pastura espiritual abundantissima, y de la manera mes profitosa y apropiada à las ànimas, en nostra amada patria. Catalunya no oferirà lo trist espectable de no poder instruirse per lo medi natural, qo es, en la llengua patria; y lo que pitjor es, condemnada fins à no ensenyárseli y poder apéndre la llengua mateixa.

Tenir que conservar-se purament tradicional y popular un idioma, sens mestres que l' ensenyin, ni obras en que s' presenti castis y correcte; y ésser-li força à aqueix poble acreditar-se als ulls del mon, poble digne, molt digne, instruit, civilisat, y fins culto, y adornat de totes prendas civicas y morals... y ésser-ho efectivament... ¡oh! es això lo elogi, la honra, la major gloria de una nació la mes pondonorosa.

¡Quin es lo Gobern que nega la ensenyança dels primers rudiments del saber, las irrerimisiblement necessarias nocions de la llengua patria als noyets; y preten ferlos apéndre una de estranya de cop y vol, com si tinguessen providencialment infusa la ciencia de la propia, ó innata y privilegiada é insòlita aptitud «à natura», para entiéndre'rse altra forastera! Justa y equitativa es, a fö, la Real cédula inspirada per lo Real Concill, la de 1758, pera realisar la desatinada utopia del «stabili unius», tras lo Real decret, «ab irato», de prohibició del any 1714; com pasmos lo bon juy, lo sá criteri de la Academia espanyola en la confecció de sa Gramática y compendis d' ella, lo del govern y Direcció general de Instrucció, en llurs «Plans d' estudis»; com certas providencias de la superior Autoritat civil de Barcelona en 1831; com las prevencions de la circular del Administrador de Hisenda pública, últims de desembre de 1833.—

Que pari atenció a tan dolorosas consideracions tot home just é imparcial, y que dign si semblants queixas, tan justas exclamacions son sois declamació gratuita é infundada.

De admirar es qu' després de un sige y mitj de adoptada una política tan desacertada, a impulsos de un gran ressentiment, seguesca y continúe invariablement, quan no hi ha motiu ni rahó plausible que ho aconselli ni que ho justifique. La experiència ha ben demostrat no haberly par qu' estar sempre ab la corda tirant ab un poble tan generós y enèrgich, com prudent y pacientissim, ab nosaltres, los virtuosos y pacifichs y laboriosos catalans. ¡A qu' venia a nosaltres... tenirnos eternament fora de la lley! ;com se podia justificar ni sois cohonestar lo constant ominós estat de siti, fins ara poch enreval Aqueixa afectada desconfiança, eix equívocat recel, debia produir un dia son fruyt y ben deplorable, puig lluny de agermanar y unificar tots los espanyols, los desviaba y repel·lia reciprocament mes y mes cada dia. Van desapareixerent venturo-sament tals preocupacions, y s' va entrant poch a poch en lo camí, si no de la deguda equitat absoluta y rigorosa justicia, en la de la legalitat al menys, una mica mica. Ja era hora.

Los estrangers que á fondo nos coneixian, los homes mes notables nacionals que mes havien estudiat nostres lleys, nostra història, y havien observat nostre geni y nostres costums tots nos feyan, com un temps Cervantes, brillant y honorissima justicia. Los Villanueva y los Olózaga, los Xavier de Quinto y los Lafuente, los Madrazo y Castellar, y altres y altres, tots se tornan per nosaltres. Tants generals y regens de la Audiencia; tants bisbes y autoritats superiors civils; tanta il·lustres personatges; la mateixa Acadèmia de la història y altres corporacions respectabilissimas que proclamaven nostres virtuts y nostres altas prendas... res hi valia;... y fo them se escruixia de lo que assi passava. ¡Ay! ;quànt costa trobar lo bon camí, en habersa una vegada perdut per tortas y marradas, ab perill de trencarse l' coll y esbarrir-se, principalment si hi ha qui tinga interès en extraviar-se de la dreçera!!... Ha prevalgut per desgracia en Espanya per tres llargs sigles la idea de que lleys, costums, glòries nacionals històriques, políticas, religiosas, guerreras, literaris,... totes, totes deblan, ja que no

sóndrers en un motiló per esser impossible, desapareixer, aniquilarse, y püs sepultadas en l' oblit; y sols lloar y escalar lo que tingüés naturalesa ó procedencia de una part de la península ibérica. Y se adonan ara que se evoca y s' resuscita, y reapareix relluent y ab igual resplendor y ab sa grandesa respectiva, ó ab sa reprobació marescuda, vinga de hont vinga, tot lo que ha passat à la jurisdicció de la història, de la sana critica, y de la gran mestra la experiència. Es lo judici universal à que té dret à cridar la posteritat à reys y nacions, à individuos y à pobles, dant «unicuique suum», ja avans no vinga lo del supremo Rey perpetua que ha de jutjar las gents. Així es, que a^s ven ara que de la gran maria de no voler mes que un tipo, una figura, aquesta alta y majestuosa; apareixia, al revés, nana, raquítica y esguerrada. ¡Rara y fatal coincidència que, quant mes creixia lo inflament y superbia, la fansfarria castellana, anessent minvant igualment, y en la proporció mateixa, la grandesa intel-lectua!, la majestat real y efectiva dels monarques de Espanya, desde la civil y heroyca del I Carlos, à la imbecill y apocada de Carlos II;... que 'l poder y exercisió, la gloria, altissima celebritat é ll-instració nacional, corrént tots plegats, aquella preclara estirpe y la insignissima nació, à la impotència, à la nel-litat, à la ruina; de manera que, tot no poneisse mai lo sol en los estats d' Espanya, y valentho tot castellà, no presentaban de fet al gran monarca de dos mons, mes que ab los atributs de un reyetó de Castella. Y es que la gloria nacional de un gran poble es lo conjunt de tot lo lleable, bo y eminent de tota una raça insigne: es com la bellesa y elegància de la llengua grega, formada de tots los preciosos dialectes helènichs; com las perfectas y agraciades formas de Venus y Apolo, cixidas del gran enteniment que sabé reproduir-les en lo marbre ab la reunio de perfeccions individuals necessàries, pera representar lo mes sublim èbell ideal.»

No es ara lloch de fer un paralelo y comparació dels rics fiorons que mes ornau la gloriosa corona de la Reyna d' Espanya: ara cal sols fer esment que, des del gran Carlos I de Espanya y V de Alemanya, no s' havia fet glòria de cenyir la real testa ab la corona comptal de Barcelona cap rey d' Espanya, fins quatre anys enrera, nostra magnàima reyna Na Isabel II; com ne son

encara arrabacadas del escut d' Espanya las barras encarnadas de la que se han donat à dirne la Coronilla, ço es de Aragó lo poderós Realme; com Princep de Asturias y no Princep de Asturias y de Girona al hereuet N'Anfos de las dues coronas. Pero l' mes roda, y poch à poch dona l' tom la roda; y à gran gloria s' tindrà un dia lo que encara se afecta mirarba ab desdenyós menyspreu.—¡Qui hagués dit à Felip V que al cap de un siglo y mitj de haber jurat arrancarnos à nosaltres nostra llengua, las veus armónicas de un cor de joves catalans anegarien en delicia las ànimes sensibles de sos reals nets y de llurs cortesans, y de tantissims altres no cortesans; fentiasla oïr y admirar, dius segalts, en lo teatro de Jovellanos, plà de gom à gom cada dia, en llurs dolcissims cançs, nosira amena y fleccible y abundosa, — la llengua del cant y del amor,— nostra llengua catalana!!!... ¡Extingida fòra, acabada, desapareguda del mos, y borrada de la memoria dels homens una llengua que, vessant de dolçura y robustesa, fa sentir sos ecos sonors fins en las faldas de Guadarrama y de Somossierra, des del Pirone, del Mouserrat y del Monseny!!!... ¡Qué son, à què paean los miserables projectes dels homes devant dels secrets de la divina Omnipotència! Han passat los dos princeps que ab furor se disputabau la corona de Espanya, abandonantnos ingratalement lo un, y sacrificantnos ab rencor l' altre; com passaren nostres heroychs avis qui pera conservar llurs venerandos fòrs y sus llibertats y llur idioma desesperadament pugnaren; com desaparegueren los que per la causa de aquells principes furiosament se degollaban.

Pero Catalunya subsisteix sempre, y cada dia mes poblada, rica, industriosa, civilizada, culta, respectable y gloriosa; pero soprant tristes memorias, y sufrint perjudicis de aquell temps infaust. Deuria un Gobern magnánim fer que n' desaparegués tot irist recort, que no n' quedés rastro ni senyal: mes la política es sorda, egolista y sens entranyas, y continuará sa conducta suspicàs, meticolosa è interessada, pera no aparentar inconsèquencia de principis, ó la confessió tacita de son errat sistema, ó com satisfacció donada als qui n' foren víctimas. A mes de que, la idolàtrica y pomposa adoració del mito que avuy se n' diu Estat, com Rey avans se anomenaba,

fa que s' rodeji, cost que cost, lo santuari hont resideixen sos ministres, de quant sostinga y aumenti sa preponderancia y exclusiva prepotència: això es lo que en lo diccionari per ells inventat se expressa ab una paraula tècnica de tothom coneguda, y ab altres que implicitament lo mateix significan, pero que fan apuntar certa rialleta à la cara, ben diferent, segons qui las pronuncia.—La derogació ó abolició, oficialment formulada, de certs abusos ó injustícias inveteradas, majorment si un temps han tingut forsa legal, es ben en va pretendre alçangaria, y cal sola esperarho del temps, que adorm y mata les passions furiosas, y de la virtut y constància del poble que ha tingut que soportar tot lo pes de la arbitrarietat y despotisme.

Catalunya doçha que ha revindicat sos mèrits y sus glòries; Catalunya que sosté y aumenta per tot arreu y en tots sentits sa antiga fama y sa gran anomenada; Catalunya que recobra, y s' fa sempre mes mereixedora de son antich prestigi, cal que emprengu per si, lo que no fóra estrany li deneguesson altres. No ferho, no procurarho ab tal empenyo y constància, seria desmereixer en gran manera la reputació de tenir los catalans un gran amor à la patria. ;Y quin amor seria miràsela deshonradal., y deshonrat es lo home ó poble que no faça digne u del dò de la paraula, lo segon benefici, apres del entendiment, que ha rebut de la Omnipotència, com à signe de la predilecció del Señor y de son altissim destino. Si las miras egoistas ó equivocadas dels qui condueixen y guian la nau del Estat, no s' dirigeixen à tant alt si, deu supirho nostre patriotisme, lo sentiment de la dignitat catalana, la obligació sagrada de contribuir al bè y ensenyança de nosaltres compatriots. ;Sufferian tal volta las Províncies vascongadas no fos allà ensenyada la infància y juventut en la llengua patria? ;Què importa nos falti lo Gobern à la justicia, subvenint à la nostra ensenyança ab la deguda manera de lograrla, contribuïxnosaltres,—; y tal com ho fem, ço es, un grapat de terra en un cantó d' Espanya, ab la sisena part almenys de las cargas del Estat! —Un poch de desprendiment bastaria pera que mestres privadament cumplissen ab tan sant ministeri. ;Y per què no den imposarre nostra patria un petit sacrifici? ;Què li fàra a Catalunya gastar un poch en la ensenyança dels noyets y en

la publicació de obres en correcta parlaria catalana, que, al temps que acostumessin à nosaltres païssets à llegiria castigada y esmerada, para suprir la falta de ensenyanza que tingueren en la infància, escamparián y propagarián tots los coneixements útils entre l' poble, que ni sab bé la llengua propia, ni estan prou la castellana!...

¡No està resolt lo problema de si s' pot fondre una gran nació, formada de diferents pobles y de distint orígens, en una sola familia, volent imposar un de ells tot lo que li es propi als demés, si no 'ls plau per forçat? Qui may confondrà un gallego ab un andalús, à un vasco ab un valencià? ¡Fou possible sunca empeliar en lo caracter flamenc lo ayre, lo geni, la natura castellana? Los catalans ab son carácter, ab lleys, ab costums, glòries, llengua y literatura, ab prendas y defectes propis, y ab vida també propia... no se han ajagut, no se han prestat à las exigencies de Castiella à mes de lo que era de rahó, y la rahó demanaba...; y en quant à la intima de desfere de sa patria llengua, despresa de mil y mil protestas solemnes, en alta veu proclamadas unas, è implicites altres, ab la continua estampa de produccions populares catalanas de homes sabis, sants ó il·lustres, testimonis fahents de oposició y negativa absoluta; la invariable conducta dels apostòlichs y venerandos Prelats del antich Principat, així com de tot lo respectable Clero, fundat en la impossible è inútil violencia à un poble que oposa una resistència quieta, passiva pero invencible; y per fi, lo us constant y universal y únic è invariable de nostre idioma natal per tot lo poble mateix..., han ben patentizat no haber y poder ni força humana que puga res, ni res valga contra lo unànim sentiment, y sostingut de pares à fills, de sigle en sigle, de una nació ó raça de homens digne, noble, arrogant y vigorosa. Lo resultat definitiu è inevitable tè de esser y ha de parar altírament, ó en lo extermíni del poble vençut, com los pobres indis de la Amèrica, y altres infortunats pobles; ó la disolució social, com lo enderroch estrepitos del gran imperi romà; ó bé ab prudent renúncia de un empenyo insensat, deixant de pugnar contra la naturalesa.

¡Quin dia tan ditzós, qué dia de justa alegria, qué hora de reciprocas felicitacions y comunas còborabonats lo dia en que

Madrit obri las portas y donà obsequis acuilliment y generosa hospitalitat à aquell hermós aplech de jovenets menestrals catalans, à aquell cor de noys apreciabilissims de nostre menut poble, que correuguero à cantáros-ho, y convénçels als senyors de la coronada Vila, de que no se li arranca, nò, à un poble digne y generós, la llengua. Aquella dolcissima armonia era com lo sagell de un determini irrevocable de una gran naçió: era lo eco de Catalunya; lo ressò vibrant; la clara y forta tornaveu del energich clamor de nostra terra: era com lo himne gloriós de la victòria, després de un combat dolorós de 150 anys entre l' poder, imposant duras è inaceptables condicions, y un poble varonil è indòmit, que justament rebusaba acceptarlas... ¡Pero, què cant! ¡qué himne!... de victòria pacífica, de reconciliació, de pau, y de insefable contento de pais dels qui l' entonaban, y de pura delícia dels qui l' oyen, dels qui lo ascoltaban commoguts y enternits, y ab veridichs y eufusiastas aplausos lo aprohaban... — Clavé podia gosarse en sa propia gloria, y gaudir-se en la que proporcionaba à sa patria, podent acreditar en la Cort d' Espanya qui es y qué es lo poble català: pero no s' recordà, sens dubte, que proporcionava, que alcançaba, dins de un coliseu de Madrit, devant de la flor y rata dels mes notables homes de Castellia, lo mes insigne y gloriós triomfo à favor de nostra patria, sobre una qüestió social entanuada y sostinguda durant un siegle y mitj, tras lo pavorós y sangrent estrèpit de les armes.

¡Homens de lletres del Principat! ¡Eya, oyx, homes doctes de nostra terra! ¡Personas meritissimas è influents de Catalunya!... ¿Voleu deixarho tot à càrrec de nostra virtuosissim poble?... Tota gran acció, tot fet meritori, tot acte sublim, ha de procedir, tè de venir de la pobreta gent que no calcula, que no premeditz la conveniència egoista è interessada; que no tem los sacrificis que se imposa; sino que, ple de virtut, respira sola justicia, bousa, patri amor; sola verdadera magnanimitat y heroisme!

¿Qui mogué als valents manresans y pobles circumveihins à llancarse sobre las legions napoleòniques, y emplir-los de vergonya y escarmientar-los; fent fugir al can à l' àguila insolent, moixa y ala cayguda, al tremendo cri de: «Arrerales abaita!

¡via fora l' estranger : via fora ! via foral sometent !!! — Y això, l' any vuit, per primera vegada en la Península, mentre sfeyan de penes y se aturdian allà en Barcelona grans personatges de títols y veneras, de falxa y de toga, y demés gent granada. ¡Qui, qui impulsà al poble de Madrid, lo dia 2 de maig, à ferre matar, pero matant.... ; ay ! mentre s' representava la humiliant y escandalosa farça de Bayona... ; Fóres, tal volta, los magnats del regne, qui inspiraren, ó s' trobaven almenys entre 'ls caragocans y gironenques, dignes y dura rebrots de aquells antichs almogavers catalans y aragonesos, fent sois ells lo que ni de semblança, ni sois de pensament, sy atreví ninguna de las altres províncies d' Espanya !... Quan se deplegan, sens piolar, diputats y senadors, pròcers y procuradors, los literats y sabis y demés gent deupa, catalans, à rebre'nre indicacions sois castellanas, escriuener obres únicament en castellà, y parlar al carrer, passejant, al teatre ó en terrassa y fins à dins de casa, lo idioma que per mofa y càstich se nos imposà... fenius mes encara de lo que l' nèt de Lluís IV de França 'n preferia... ; se atén y se aferra lo poble del Principat à seguirne lo camí que la honra, la dignitat y la naturalesa li ensenyau. « Ha sigut molt bonich lo sermó, » diu una sensilla dona, pero ab cert iò de veu. — « Y què ha dit lo predicador ? » — « No 'n sé pas... com ha predicat en castellà... ; sembla'ha allò una comèdia !... » — Tal es lo progrés de la invasió de la llengua de Castella assai à Catalunya.

Per això, dolentme jo amargament de la conducta dels homes notables de Catalunya, escribia en 22 de mars de 1855 lo següent: « Los qui portien esser dignes adalits no han volgut ni traure'r sois la cara; quant menys empunyar llur broquer, ni provebir llur buyrach, ni agilar son coltell, ó afilar son estich, ni tenir à punt pera fer armas la ballesta, y prestas las fletxes de son arch. No han volgut, né, apinyar'se entorn de nostra sempre flamejant senyera... ; Y tot se portia en lo circol de la legalitat... , ço es ab fibra y prodencia O'Connell-lianais.

Pero la ronya de la culta societat; es dir de la culta senyoralia de Barcelona y demés ciutats y poblacions grans de Catalunya se ha estesa entre la gent de mitj tòra y fins de la baixa mà; y vell aquí per què s' parla particularment en la ca-

pital del antich Principat un català bárbaro, mitj castellanissat, sens propria construcció gramatical, ab impropietat il·lustrativa de aplicació y de sentit de expressions. De aquí vè la mania de publicar los anuncis, pintar los rótols de llindars de portas y de botigas en pessim castellà; y fins los mes ignorantz cartejarzen també en castellà, pero en quatre paraules castilianas dins de catalanas: mes això es pura moda, è imitació de costum, com los animals segunint lo un l' altre à la beurada, moda sempre lleugera y variable, sens tenir en lo fondo ninguna trascendència.

Apar que la patria los està en deute als literats catalans per la rnovació dels Jochs florals: res los deu, ó ben poca cosa, lo poble català, per lo que han fet fins ara. Per de promte hò es que, per patriotisme ó per propia glòria, se esmerin en estudiar y escriurer en català, ja que fins ara ben pochs hi somiaban. Pero se celebra la festa floral sols una vegada l' any, y à porta tancada, y tancadas quedan la major part de las produccions presentades al certámen; y únicament se estampen en contats exemplars las obras premiadass, y delas que podé no se n' trobarian tres cada any en mans del poble de Barcelona. Honra es en efecte pera la patria, y profit y honra llur dels sabis premiats; mes pera l' poble, fins ara, de utilitat ninguna, fins que del fruyt de llur saber no se l' ne ha fet participant.— Y surt impensadament un jovenet, sens pretensió ninguna literaria; y encantia, y encisa, y entusiasma à tot Barcelona ab sas composicions catalianas, posadas en escena, bè que ab locació incorrecta, tan festivas com agudas y amenas; mentre sostenian nostres inspirats poetas, deixar ells de escriurer pera l' públich, segurs de que rebrián ab fredor tot present que si li fes, habentse viciat son gust à forya de no oyer ni llegir res en català, per haberhe invadit tot la llengua y literatura, y fins la ensenyança tota y exclusivament castellana. Ni le' había fet obrir la vista, ni is' había traï lo vel de devant dels ulls, la grant acceptació, lo gran y universal aplauzo ab que s' rebrian los dolcissims cants dels cors catalans; atribuïntlo tots à la melodía de las notas, y no à la de las lletres... ¡Cosa rara! pasomalia per cert inexplicable! los qui deblan mes coneixer las prendas de la llengua, y debian mes

estudiat la fisiologia, la música, la melodia del llenguatge, esperavan sens dubte que un eminent è insigne jove castellà pregonés les rares qualitats que caracterisauen y embelleixen nostra preciós idioma. ¡Trista cosa es que tals apologias y tan bourosos panegirichs tingan que venirnos de fora, ja que la desidia ó apocament de nostres compatriots los té ab los braços cremats y ab las mans lligadas, si bé nos es infinitament mes honorifics lo testimoni estrany, que mil alabanzas en boca nostra, per mes que fossen fundadas, verídicas y merescudes.

Aprofitun vostés, Sr. Brix y companys, la hora oportuna de guiaria y condonhiria per lo bon camí à Catalunya que, tot just despertantse de sa angustia, va recobrant ara nova vida. Eya! eya! que es, ara com ara, bona conjuntura...! Obriu vostés de pal à pal las portas de eix temple, hont inadvertida y desacordadament reclosa la tenian la II-Instració popular, com à Dessa sagrada, per temor de que l' vulgo la profanara, los ministres del santuari; com tal se feyan los sacerdots egipcis en llurs idòlatras misteris. Que la fassan accessible y familiar al poble, sentiu particip dels bonichs ramellets, de las coronas ostentosas, de las ricas garlandas presentadas en la festa floral. Aixi fructificarà pomposa y brillantment l' hermos verger, plantat pera l' hò, utilitat y gloria de Catalunya. Fenibò aixi, y no d' altra manera, se evitrà se deprave y perverlesca son bon gust; altírament se l' impossibilitaria que pogués distingir, apreciar y escollir, y ferse ab lo bo, bell y gran; y colimarrà, si no sy posa remey, igualment un Singlet petit, com *La esquella de la torratxa*, que l' divi A Déu zieu, furor, de la sublime *Oda à la patria*.

Prechios a vostús, per amor de Déu, que de tots modos volgarisen lo bell y pur llenguatge; que de nò, arrivant los homes doctes lo poch bo que fan, gaudinise ells sols de llur saber, bastantlos y comparxinse reciprocament premis è incensadas sens fer altre estat de nostres compatriots; y per altra part ensenyorintse del gust y aplauso general, lontans cançons pera las societats corals, bestials romances y snyuetes escampats per los santayres dels cantons, y per cegos en places y carrers; y cop de Singlots possats en escena... farà tot

que per arrogància é inflament de uns, y per ignorància de altres, no tinguin mes que motius de p'orar y avergonyir-se los bons fills de Catalunya.

Mostras brillantissimas de que son capaços y apies nostres poètas y literats de feria lluir nostra parlaria, y de nou acreditaria la literatura catalana, n'hi ha de sobras: per tot se 'ls aplauideix y admira, y de floretas ja ny ha prou: hon gra, fruya, saborescos es lo que faltan encara; jo espero quels viatosos y fragants ramets que acompañaran l' Almanach seran en lo fondo ensenyança útil, profiosa y delicada; y confio que tant les agradarà á nostres paysans, que li demostraràràn a vostè, senyor Briz, ab tota instancia, que balx un ó altre titol, ó denominació, repeleça sovint y periòdicament la estampa y publicació de un quadernet bont totòhom hi puga trobar la bastant pera satisfyer la curtositat y desitj de saber, en totòhom innat, y en los catalans essencialment connatural y veheinent. Pero cal ferbo en llengua patria; així agrada mes, així plau en gran manera, perque se reté facilment en la memòria, y se graba al cor incomparàblement mes que valentse de estrany idioma. ¡Oh, sit job, sit! «Dulciss ab uno quoque suscipitur, quod patris sermonis narratur.»—Lassiodoro.—«Naturalis linguis, chara simplicibus, doctis duicis, omnibus loquitur profutura.»—Sant Pere Crisòlogo.—Per aixo deya jo en una carta de 7 de mars de 1833... «Qui escriu via es; qui via parla; qui escriu en sa propia llengua a ella mateixa la fa parlar; y viva es la llengua ab que un bon actual, ordinaria, habitual y constantment sy produbeix. No es un encantador que ab sa vara màgica prelienga dar nou ser y nova vida á Madona ja finada: ella mateixa es, nostra llengua catalana, que se alça ara ayrosa, rejuvenida y agraciada; la que de non se presenta jovial, fresca, expressiva y reanimada, ella la quels cors penetra, y l' ànima dolçament comou, cativa y enamora, com tal ne fa tota altra llengua, quis'guna á casa seva. Fou-li dir à vostre natural y patri llenguatge lo que tinguin que expressar; useune, useune de vostre nativ idioma pera comunicar tots vostres conceptes, tots vostres afectes, las sensacions tots vosiras... ja veuren quāt'hè ell ho dirá... j'mil vègadas, incomparàblement millor que en estrany, foraster y

manllevat llenguatge. No hi ha encant, ni màgia, melodia no s' coneix parella, tant insinuant, simpàtica y atractiva com lo dolcissim accent patri. A mes! que no s' predisposa l' ànim del lector queus liegesix, com sius sentia? que no s' troba insensiblement engolflat ab graia conversació ab vos? (com vos negari la atenció y una vegada absent en lo que diheu, que podrán ab ell vosstras rabons alguna cosa?) de la atenció ne vè la reflexió, lo interès, la inclinació, la convicció... lo apego, la adhesió mes absoluta é il-limitada.»

En altra carta del 18 de mars de 1852 me havia jo expressat en los següents termes... «Pera ferse entendrer, pera insinuar-se, à fi de mouer, excitar y persuadir, precis es parlar ab lo accent que oyram en lo bretol ab las cançons de nostra amant marela; que aprenguerem tot jugant, petiteta; ab que dolçament oscalarem nostres pits y nosdras bocas, pera expressar nostre amor à las ninetas; que usam en tots los fets de nostra vida, y que ab lo derrer suspir y nostra ànima, en prech al Senyor, en la última hora despedim... La rahó es sensilla... Si una parlata oferim a la atenció pública, una pororació, un discurs, una plàтика, un sarmó, hont sy derrami abundant doctrina, y ella expressada ab propietat, elegancia y valentia; si brillan en ella probas y concepies, fins à inspirar confiança y persuasió; si va acompañada de gracia y hermosura; que no pot esperançarsen de una producció als oyents així comunicada? Adorneula à tal arenga ab las formes y bellesas de una oració escrita, y doneula à las hòras à la estampa... à corre cuya volarà tothom pera haberne, y à estiru cabellis pognaràns pera ferse tots ab ella. Y recorrent ab fanya sus rallas, y devorant las planas, tot à la quieta..., replegat lo cor, y concentrada la atenció, infiltrantse tals doctrínas en lo pit y en las venas, se encandrà'l lector en la flama que, oculta, allà crema; y à las hòras, en lo calor, en lo foch de la commoció y del entusiasme... que li demanaréu que no fassa al qui, cap, y l' cor, y l' ànima té plena de aquellas inspiracions! Eya donchs, no deixar dormir apàtic y rado al poble català, excitar convenientment sa fibra, no escassejantli los medis de instruirse, barrejant, arados, entreis llibres profitosos de útil y santa ensenyança, colcuna producció nostra

sy trobi à bellas horas ignocenta festiva gracia, inofensiva sal, y de materia amena y divertida, à fi de anyadir à sa natural bondat' un granet de finura, mes amabilitat, y major facilitat de expressió y modestia desinvoltura... Si 'ls bons patricis no contribueixen à la cultura é ii-lustració del poble català, à qui, s'per Déu, se encomanarà missió tan noble y sagrada?.....»

Ni ls' retraga. — carta meva de 21 febrer de 1853, — la magistral suposició de que, habent vingut à menos nostre idioma, indigno es de que res sy tracti de grandios, elevat ó eloquènt. Lo que cal, es remenar y sacudir y sotragar à nostres adormits sabis compatricis, pera deixondarios del funest ensopiment quels priva veurerse ab los ulls de la rabò, del pundonor, de la dignitat personal y de familia y de raza, pera no dirli nacional, ja que hi hauria qui en sentit politich seis entoixaria pendreu. Lo fet de la veritat es, no esser de la essència de una llengua, mentre s' sia cabal, per fora rica y guapa, que sia amotillada pera això ó per allò, ni que en si perte, ó inspire, idees grans o baixas: prestas' tota llengua perfecció à lo que un, y segons qui es, qui ab destresa la maneja... (1) «Eya, eyal estudiemla be: esforçemnos à coneixer y apreciar los tresors, mina rica, y encara no prou excavada. Y una vegada estimadas en lo que valen las belles qualitats, procuremnos familiarizar ab ella, trencam-la com mereix; festejarla ab decoro, acariciarla com ne fem ab tendra germaneta. De pasta delicada es, y esquisida, que blana, fina, suau y amorosa, se presta bò y se amotilla à tota forma gentil y preciosa.»

Y ¡qué mes laudable y meritori que servirs'en y usarla à tota hora en be y honra de tots nostres paysans! ¡tant com es terrible la responsabilitat moral dels qui, podent contribuir, deixan de practicarho. Schlegel en sa Historia de la Literatura sosté que la separació absoluta dels sabis, de las

(1) Oh, ab quinta rabò deya vosalt, Sr. Briz, à Mr. Mistral :

«Si 't diuban que ta llengua n' es aspro y poch parlatxa;
Si 't diuban que ta lira ne dón francesó parlar,
Responstos tu, poeta: — La llengua menysprada,
Lo als de un gant basia pera ferla respectar.»

personas distingidas de la societat, y del poble es lo major obstacle que impedeix lo progrés intel·lectual de una nació.— Mr. Hume, anglés, en febrer de 1832 queixan-se del poch interès del Gobern en fomentar la instrucció general del poble, exclamava: «Lo Gobern deuria no obstant saber que res condueix mes al crim que la ignorància y lo embrutiment!»— Semblantment se expressava Lamartine en la Revista mensual titulada: «Lo civilisador,» y ans que ell, Mr. Pasquier en carta á Mr. Toernebon; y mes avans que tots ells, havia assentat nostre Lluís Vives, que «la civilisació de un poble està en rabò directa del grau de verdadera educació de totes sas classes.»

Vestida de festa y ab cara de pasqués, y cantant alegretas noves aleluyas, podrà presentarse Catalunya, lo dia en que concurrents fills meritissims ab comú ardor, ab sant zel, á la general ensenyança de nostre poble, consagren dignas oferinas en aras de la patria.

Joseph Subirana y Vila.

Sabadell 10 de octubre de 1861.

LA FLOR DEL CEL.

FRAGMENT.

Detras de aquélix espay blau
que anomenam firmament,
ahòst te l' Omnipotènt
lo seu Iluminós palau,

Campeja una rara flor
olorosa, tendra y pura,
de virginal hermosura,
de indefinible color;

May la mustiga l' oratge

ni lo sol que la il·lumina,
gòtas de gracia divina
batyan son hermos fuliatge.

Los àngels tenen per gala
adornarse ab sas ponsèllas,
y ab la pura esencia d' èllas
perfuman llurs blancas alas

A voltas ricas llavòrs,
per sants esperits mogudas
davallan del cel caygudas
sobre 'i mòn , vall de dolòrs,

Més tocan en pedregal
ó en corrompuda fanguera,
ó en terra que degenera
llur origen celestial.

Si per cas ne grilla alguna
dins fresca iubaga florida,
y allí la saba de vida
bròta al raig de amiga lluna,

Troba com vehins fatals
las raspòsas cabelleras,
deis ars , de las romaguèras,
y feridòrs penicals ;

Que , apena del vent las ònus
los bròts de la planta grònxan ,
agudas espines tronxan
llurs ponsèllas rodònas.

Y una tras altra als embats
de las punxadas danyinas ,
cauen las fullas divinas
de llurs troncs mitx destrossats.

Sola y seua forsa l' arrel,
dintre la terra s' podreix
la planta, la flor, pereix....
més la esencia torna al cel.

Y eixa planta de salut
que en lo empir crèix regalada
y es en lo mès menyspreada

sexa flor es... la virtut.

Y flor grana celestial
se arrela en ànima pura,
dona, ab frondosa hermosura,
los fruits del amor filial.

Cuant en la terra un fill bo
als pares humil serveix,
en la planta del cel creix
un noi y esplendent botó;

Mes si algun com monstroso ingrati
no atén al qui deu la vida,
la flor queda esmortaïda
com l' herba de un camp birbat.

Cuant al bon fill adormeix
lo postrer repos dels santis,
grup de espèrits brillants
del Empireo descendeix

Y volant per son entorn
ab rams de la flor sagrada,
pujan al cel coronada,
l' ànima que surt del món.

Por que diu lo manament
de la suma Omnipotència:
* Aix qui te has dat la existència
honora perennament. *

Anima que jubilosa
Volas a la eternitat,
Sortint del humà combat,
Cansada, més victoriosa,
Puix lo precepcie eternal
Cumplires, vola escalada,
Ves a ser altra vegada
Hermosa flor celestial.

Maria Josepha Massanés de Gonzales.

ABAIX LA CIUTADELA!

¿Quin serà , ó Déu , aquell dia
de ventura sens igual ,
d' altres dies rica estela ,
en que al fi la Ciutadella
la veurém arruinar ?

Abaix la Ciutadella !
Abaix ! abaix ! abaix !

Es un padró que n' alsaren
per cästells dels catalans ,
cuant en justa, santa guerra
las llibertats de la terra
ne volgueren defensar.

Abaix la Ciutadella !
Abaix ! abaix ! abaix !

Es un monument d' oprobri
que axecaren los tirans
er exemple de victoria ;
sus recorts no son de gloria ,
sus recorts ne son de sanch .

Abaix la Ciutadella !
Abaix ! abaix ! abaix !

De nit , á voltas , cuant ja la fosca
sobre la terra llisquenta cau ,
cuant la tempesta brama furiosa ,
y 'ls vents ne xiulan , y branz lo llan ,
sobre sus torres la Ciutadella
gemechs escòlta y escòlta planys .

Son los ays de pobres mares ,
y 'ls gomechs desconsolatius

de les víctimes sangrentes
que entre 'ls flams y 'ls tormentes
se rodolen pels espays.

Abaix la Ciutadela!
Abaix! abaix! abaix!

No hi ha castell en la terra
que esser puga mes odiat,
ni de mes ignoble gloria,
ni de mes sangrenta història,
ni mes horrible passat.

Abaix la Ciutadela!
Abaix! abaix! abaix!

Cuant arribe de sa ruïna
lo dia tan desixat,
pera proba manifesta
Barcelona farà festa,
farà festa nacional.

Senyors de la justicia,
lo poble català
fà temps que 'ns ho demana
ab llàgrimas de sanch:
¡Abaix la Ciutadela!
Abaix! abaix! abaix!

Víctor Balaguer.

— Quina es la oració que agrada mes a Déu?
— La que 's fà ab la vèu del cor.

Balin-balau las campanas
sonavan pausadament
y a cada toc qu' espargian
ne deya una nina ab plor:

— Demà si toquéu campanas
serà per mon casament,
qué si avuy sò donzellia
demà casada serè.

Balin-balau las campanas
sonavan pausadament,
y à cada toch qu' espargian
deya una irista muller:
— Demà si toquéu campanas
per mon espòs tocaron,
qu' ara agoniza en mos brassos
mirant ab desfici al cel.

Balin-balau las campanas
sonavan pausadament,
y à cada toch qu' espargian
deya un angelet del cel:
— Las campanas de la iglesia
ne tènen dos sons molt beus;
un de plor qu' es grat als homes
y un de mort qu' es grat à Déu.

RÉTOL CURT Y BEN ESCRIT.

Fet que vā ser lo cementiri d' un poblet, anaren los de mes
pés de la vila à trobar al arcaide, home que solia passar per
savi, à fi de que 'ls fes un rētol pera posarli à damunt del por-
tal d' aqueil. Lo arcalde no 'ls digué que nō , ans al contrari,
vā fer grabar, allí mateix host los altres ho desitjavan , la se-
guent inscripció : « Aquí se hi enterra als que viulen en est po-
ble ! »

—Arbre sovint trasplantat no posa arrels.

—No digas d' un aquestu aigua no beure per tòrbola que sia.

LA NINA.

BALADA.

(Imitació popular.)

Si n' era una mare — tenia tres filles :
las tres són hermosas — las tres són bonicas;
Alda 's diu la gran — la mitjana Emilia,
y Clotilde 's diu — la que n' es mes xica.
Quan belles ne són! — Cóm sos cors palpitan!
— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

Un matí demaig — s' estaven las ninas
sota de l' arbreda — qu' amorosa 's vincia
quan la bat lo vent — que rasa las singlans.
Quenias y rondallas — las tres referian,
quentos de follets — de guerrers y ninas...
— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

De prompte un remor — n' ohuen per las timbas,
un remor llunyà — de veus y bucinas;
— so que de l' alt vè — de ventura es signe:—
així enamorudas — exclaman las ninas,
y un súan gemech — de sas bocas illisca.
— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

Prompte detrás són — contemplan las ninas
á un ayros donzell — d' un esguart qu' etxisa:

pòrta llustrós casco—y adarga brunyida
tota crostonada—d' or y pedras finas.
Las ninas cora tenen—que d' amor palpitan...
—Benzaji qui ama!—Malhaji qui olvida!

Prest lo jovencel—sus miradas fixa
de las tres ninetas—en la qu' es mes xica;
d' aqueixa i semblant—ja de carni 's tinta...
las brisas murmuran,—los accellets piulan,
mentres que la boyra—llore embolis n' esquinsa.
—Benzaji qui ama!—Malhaji qui olvida!

Al cap de dos jorns—Clotilde 's marida
ab lo cavaller—à qui tant estima;
y en castell ficada—prop la mar tranquilla,
de ditxas voltada—plena d' alegria,
transcórser los jorns—contempla la nina.
—Benzaji qui ama!—Malhaji qui olvida!!—

Han passat molts anys—han passat molts dies.
Clotilde n' es mare—mare de una nina
com los àngels pura,—com las flors bonica.
Mes ; ay Déu ! que aquella—ne pena y sospira
car lo llur espós—parti a Mòreria.
—Benzaji qui ama!—Malhaji qui olvida!

N' es un cap al tart—dolsa l' aura xiula
rasant del blau mar—las onades lisas,
fent tráurer dels rochs—toscas melodias.
Entre nuvolets—d' argent y amatista
apareix la lluna—d' estrelles seguida,
—Benzaji qui ama!—Malhaji qui olvida!

Un llunyà remor—de nacres y pifres
aixorta l' espay—fent tremir las timbas:
són guerrers creusats—que de lluny arrivan:
larchs gayatons portan—vacil-lants caminan,
blanques sos cabells són—sa pelli n' es bronzida.

Entr' ells va l' espós—l' espós de Clotilde.

— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

Ben prompte 'ls romers — un castell n' oviran,
castell d' ampies fossos — y de murs altissims
qu' arrogant s' aixeca — vora la marina:
un d' aquells al veure'l — lo cor sent fugirne
de l' oprimit pit — hont aquell hi habita.

— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

Los corbs aletejan, — los cavalls renillan;
en mitj del zenit — clara lluna brilla;
l' oliva no s' obu — del mont en la clima;
sols de la campana — sona la ven trista
y 'l cant dels anells — en la bauma ombria.

— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

En lo vell castell — de la fèrtil riva
tol es festa y bulia — tot es alegria:
los jovencels cantan — s' alegran las ninas,
y cent trovadors — trayenine llurs liras,
del castellà 'n llohan — la gran valentia.
— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

Y en tant; ay! sa esposa — la cándida nina,
com jamay hermossa, — com sempre senzilla,
d' aquell vebenise 'n brassos — y en los de sa filla,
un tendre sospir — del cor deix fugirne,
y folla d' amor — esclama ab delicia:
— Benhaji qui ama! — Malhaji qui olvida!

F. Bartrina.

(Poesia extreta dels *Lays del Juglar.*)

CHOROS CATALANS.

Vull parlar de nostres Choros populars perquè ells nos han convensut de que en català 's pot cantar y 's canta tant bè com en qualsevol altra llengua; vull esparríllar alguns recorts de nostres tan dòlsoes y celebrats concertos chorals; vull parlar d'els aplaços de gent que de tot caire de Catalunya baixa á l' ombra de sos pendons pera vindrir a cantar en la faldia de sa maretat. Barcelona 'ls espera sempre ab los brassos oberts y cada cop que s' atansan, si 'ls ne dóna de ramelis de flors, cintas, joyas y coronas! Com à manadas de rossinyols cantan, y ho fantant bè, qu' encisan al cor y enamoran á l' ànima. A centis, com è cantat, à mils ne venen; y de Figueras y de Tarragona y de Lleida y de tot arréu se 'n presentan; y si 'ls del Hospitalet guanyan avuy, los de Figueras vencen l' anyada seguent y com bons germans s' estiman, y com bons germans se confonen, y tots à la vegada cantan, vensuts y vencedors: y, dich vensuts, perquè per forsa té que haverni, donchs la millor espiga de blat té un grà malmes. Mes ay!, los vensuts son pochs, ben pochs; mes de 16 societats chorals, han tingut premi enguany, ja ve-yén que pocas ne quedarien sense. Entre las vencedoras mereixen ser citatas la de Figueras qu' est any ha arreplegat lo primer premi y la dels Tíatlers de Barcelona que ha guanyat lo segon, y las de Manresa que, ab tot y ser dues las societats de aquella nostra immortal ciutat, se 'n han dut joia las dos. Gloria per eixos fills de la terra, que sois cantan bè quant en català cantan. Ganhansa por eixos treballadors, que ab la mà al cor y la testa dreta, si bè enmorenida, dijosen ab alta vés «no, no 'ns enverguonyim de parlar com parlem.» Y ni hâ que venen vestits de festa ab la roja barretina al cap y la faixa bermella en la cintura; aqueixos son los de Figueras. Altres, ab barratina morada, baixan à Barcelona y loithom los coneix pels mingons de Vich. Uns ab sombrerets de palla; altres ab

gorras enjovadas ab brodats de plata y or. Més à dir veritat, d'altres no ni ha que fassan tant pier à la vista com los de Viguera. Ayl aquella bermelló de las gorras, parla y parlarà sempre molt y molt als cors verament catalans. Ab la roja barretina nostres passats aixalaren l' aliga francesa al peu del Montserrat, y la mateixa barretina roja portavan los que l' any 1860 van anar a l'Africa à fer vaquer que quatrecents catalans valen tant y mes de lo que molt se pensavan.

Y si vèyen la professió que fan abans de tornaren a sas terras? Y si sentian aquells murmuris de gaubansa ab que tothom los saluda quan passan? Y si miravan los pendons de vellut, seda, tersanell, y hermosas telas, brodats de or y plata, moguts pèl vent, plens de agradables llegendas, figures que al cor parlan, y ab lo fruit de la victòria pendent del aspa; que dirian? Ja ho sé, dirian y veritat fòra; caquestas coses sois se fan en Catalunya; perquè Catalunya es dels pochs racons de Espanya hont en lo compassat brujit de las màquines de vapor troben nos fills lo compàs de las cansons que li ensenya la patria; perquè Catalunya ama sa llengua y son nòm y vol ser província y no mes, y perquè ja es sabut lo refrani que diu, que qui ab lo seu se contenta n' es rey en casa sua.

¡DITXÓS POÉTA!...

(FANTASÍA.)

Entre flors reclinada ena nineta.
Sobre verda catifa de verdura,
Un nom mitjà adormida ne murmura
Mitjobrintne sos llabis dòlsamént:
Sa mà més blanca que la neu mateixa
Sobre son cos descansa delicada;
Vestida va de blanc... sembla una fada
Creada pèl fantàstich pensament.

Respira apena, y la blanca glassa
Que son pit escondeix à la mirada,
Ab lo tranquil respir, móuse pausada
Com al impuls del vent la tendra flor :

Respira apena, y en sos pudicha llabis
S' hi dibuixa graciosa una sonrisa
Suau com es l' oreig de dolsa brisa
Del estiu en un vespre de calor.

¡Qué hermosa n' es la ninia reclinada
Sobre 'l llit de floretas que 'l bosch cría,
De blanch vestida, al fosquejar lo dia,
Dormint confiada, sens mostrar recel !...

¡Qué hermosa qu' es la ninia riallera,
Exposada als perills de la existencia,
Abandonada y sola ab sa innocència,
Sens veillaria ningú sinó es lo cel...

¿Qué pensará dormida la nineta
Com volupuosa fada, en la ribera
Del aygua que una font llença pariera,
Musica dantil ab encantat concerí ?...

¿Qué pensará?... Mes no parlém... suspira...
¿Perqué suspirarán?... ¿Tindrà ja penas?...
Qui sab si amor ab sas brillants cadenes...
Mes... silenci, los ulls sembla que ha obert!...

—¿Ahont só?... No es ell! ¡Qué miro, no m' enganyo,
Sola y sens ell en lo camí exposada!...

;Un jove y no es aquell!... Jay dorditxada!...

—Calmat, nineta, césse ta inquietud!...

Cóntam ta pena y en ma fé reposa,
Que hont tu voldràs sabré jo prest guiar-te,
Y per ma fé jo 't juro respectarte
Per ta ignocència y bella juventut!...

—Tois los matins, quan l' alba il·luminantne
Và ab sa claror suau eixas planuras,

Lo illit deixantne, prench mas vestiduras
Y al camp goixosa elixint, vinchió á esperar:
Naix io sol y no ve, y espero ansiosa,
S' oculta molt després, y espero encara,
Y envà espero al ingrati que no repàra
Que' ls ulls se 'm van crevant de tant plorar!...

Avuy, com sempre, de esperar cansada,
Prop d' eixa font jay! me he dormit rendida.
Mes son rostro per tot, fins adormida
Me seguix en lo scumi enamorat:
Quan pensant que al encontre me venia
Per fi avuy mon ingrati, pensi liengera
De son coll abrassarme... mes jay! era
De mon desitj tan sois somni insensat!...

— Mes son nom has callat, nina, fins ara...
— Son nom!... jay jo no 'l sé... més què m' importa!...
Son nom es qualquevol, son nom me 'l porta
Entre sos plechs lo vent, la flor del prat:
Sols sé qu' es molt gentili, d' ànima noble,
Qu' enten de la creació las armonias,
Qu' estima en tot y trist passa los días
Lo silenci buscantne y soledat.

¡Me preguntas qui es!... ¿No sabes que jay trista
Mos ulls no 'l han mirat tan sois un dia?...
¡Me preguntas qui es!... Ay, jo ho diria
Si algú a mos prechs respondriera pogués?...
Ho diria si 'ls rius, las flors y l' aigua,
Los ancelis y fins l' aura passatgera,
Me haguessen contestat també qui era...
Si 'l cel sòrt a mas queixas, no calles!...

¡Me preguntas qui es!... Per contestarte
A eixa pregunta, 'l món jo 'l donaria,
Per mirarlo un instant, la vida mia
Contenta jo 't daria en lo moment!...

Me preguntas qui est... Sols jo puch dírt-te
Que 'l senio entre 'ls murmuris del boscatge,
Y entre 'l vent, al passar per lo fullatge,
Y 'l veig tan sols ab ulls del pensament!...

— Mes ell no te respon? no sent las queixas
Que vas llançant per ell ab amargura?...
¿No acòt enamorat de la ternura
A abrassarie goixós, fidel amant?...
¿No contesta à las queixas repetidas?
¿No respon à las vèus enamoradas?...
¿No 'l tornan sas paraules encantadas
Las brisas tots oides regalant?...

— Si, si, jo sento sos suspirs dolcissims
Entre 'l rumor del vent y sa armonia,
Me contesta també qu' espera 'l dia
De trobarme ditxós, també fidel;
Me contesta també que 'm busca ab ansia
Y que 'm sent y no 'm vén y que envà plora,
Demantant, enternit, la felis hora
De nostre encontre dòls, de cor al cel!...

— ¿Dius que 'l contesta y que te busca y plora
Y sas queixas te porta l' aura pura?...
¿Dius que la font paraulas te murmura
De son amor immens y angelical?...
¿Dius que 't busca y no 'l troba y la dolsa hora
Demana al cel també, l' anima inquieta?...
— Si, si, mes parla! — Abràssam, só lo poeta
Que per fi troba en to son bell ideal!...

E. Girbal.

Gerona, 1864.

BON CALCULISTA.

— Quant ne vols d' est porcell? — deya un pagés á un altre.

— Quant me 'n donas? — va respondre lo preguntat.

— Te 'n dono... te 'n dono... aixó perquè m' ha caigut en gracia, no perquè ho valga... te 'n dono cinc duros.

— Cal qu' es cas! No 'n trobareu pas cap per aquest prou, ey? de la calitat del meu. Demà 'l portaré á la fira de Granollers y 'n traure bona pila mes.

Al endemà Joseph, que aixis s' anomenava 'l pagés, se 'n va a la fira y vén lo porcell.

Al vespre, després de haver passat lo rosari, tot d' un ple-gat crida á la seva dona y aixó mateix li diu :

— Teresa, sabis quant ni trét del porcell qu' ahí me'n davant cinc duros?

— Quant?

— Endevina.

— Que se, pobre de mil ... potser diré un disbarat... i N' has tret mes ó menos?

— Mes, dona; mes... molt mes...

— Bè, quant?

— Vint pessetas!

LOS TRES NÚVOLS.

En terra jün lo polaco
nafrat y cubert de sanch,
que 'ls fills de la neu passaren
sobre d' ell ab liurs cavalls,

Hansantne crits de feresa,
Sangdissas lansas brandaut.
En terra jan lo polaco,
las forzas li mancan ja,
mes sos ulls brillan encara
y ab doi al cel van guaytant,
y 'is llavis de sas feridas
murmullejan : «Liivertat.»

Ja arriva de lluny un núvol
dalt del cel tot voltejant,
blanch com la fulla d' un liri,
com la sén del pich mes alt.
Aixis que 'l nafrat l' ovira
li diu tot barbollejant :

—Amich que de lluny arribas,
núvol bell, navolet bianch,
si 'm volguesses crèurer, núvol,
le'n pujarias cap dalt
à dirlo à Déu qu' ass d' una hora
à sa presenza 'm tindrà :
podriás dirlo que moro
per ma patria y liiveriat,
y per la creu sangonenta
hont ell vā morir clavat.
Los sayons de la Judea
à Russia 's van trasplantā'.
Si fondo en Assia arrelaren,
en Russia mes fondo encari
! Ay núvol si me hi volguesses,
si mi hi volguesses anar !—

Y passa 'l núvol depresca
y 'n vè un altre de emporprat,
com las fullas de las roses,
las roses del més de Maig.
Aixis que 'l nafrat l' ovira
li diu tot murmullejant :

—Amich que de lluny arribas
y encara mes lluny te 'n vís,
vestint ton traço de grana
ab reflexos argençials,
si à ma patria te 'n anasses!
si me hi volguesses acar!
Ay, veshi, veshi depressa,
y à ma promesa dirás,
que moro pensant en ellis,
que no la he oblidada mai,
que reso per mi à tothora,
que ja recompensa haurà:
las espines de la terra,
dalt del cel flors ne serán!—

Y 'l núvol porprat ne passa;
y, pausat, d' allá d' allá
sembrant mort per tot bont crusa,
portant dintre seu lo llamp,
ja se 'n atansa un de negre
com lo cor d' un condemnat.
Aixis que 'l nafrat l' ovira
li dia tot harbotejant:

—Núvol que de lluny arribas
cap à Varsovia anirás,
y ans un rich palau de marbre
un xich t' has de deturar.
Hi veurás la mare mia,
alli hi veurás mos germans,
y ab vius de tró y de tempesta
aixó que 't diré 'ls dirás:
« Estiés en terra agoniza,
tot lo seu cos té nafrat;
senyora, mor per sa patria,
sa patria y sas llibertats.
Com bon cristíà 's batia,
ha mort com bon cristíà! »

Missatger só de tristesas,
per só endoliat pèl cel vaig
Pregan à Déu pèl que fina,
que es vostre fill lo nafrati!»—

Y vola que vola 'l nuvol,
y vola que volarás;
y aixis qu' à Varsovia arriba
ennuvela 'l alt palau,
y passa y passa depressa
tot depressa y tot brocant,
mentres que plora una mare
y ploran dos bells infantz.

La trocador del Monestir.

Septembre de 1861.

UNA ANADA Á PROVENSA.

I.

Hi há en Europa una regió que se anomena *dels oliveres*, per l' abundansa d' aquesta classe d' arbres que s' hi erian; com una cinta esmeragdada, la hermosa vegetació qu' en ella hi troba manera de viurer, rodeja 'l mar que mulla las costas de ma estimada Catalunya, y véuse aquí per quò pren, à vegadas aquella regió lo nom de *Costes del M-diterràneo*. En efectie, desde la rica Andalnsia, segnint las costas de la Fransa, Italia, Turquia y Asia, fins à la abrussadora Llibia, los oliverars se sucohsen sense interrupció ab mes ó menos abundansa, ab millors ó pitjors condicions. Sens cap mica de dubte la zona hont creixen ab mes ventatja y hont mes se ne hi erian, es la Provensa. Los fills del pais li dedican sos mas especials cuidados, y alxó, afegit al hermós celde que disfrutan y à la assaho-

nada terra hont clavan sas arrels, fà que sia aquell lo pais que mes profit ha tret de sos olivers, y hont se fan los mes anomenats olis.

Esténdrer la vista per damunt de la fresca vegetació del pais de que tractém; véurer confosos, als suaus ralhs del hermos sol de Provensa, lo color veri d' esmeragdia de las vinyas y moreras, ab lo vert cendrós de sos ramosos olivers; mirar a un costat lo mar ab sas frescas brisas y murmultaderas onadas y al altre un plà sens fi que 's confon al lluny ab lo blau del cel, y tot això sembrat, com de tacas d' or, de un amplech immens de pilas de garbas batudas per braus cavalls, atravesat per tot arreu de rius, canals, brassos de mar, llacunes y rieras; y tot això plé a doll de històriques y monumentals ciutats, maravillosos pons, atrevidas passeras, antigas torras, y animat pel activissim comerç que no dóna ni 'l mes curt moment de repòs a la munió de camins de ferro que travessan eixa hermosa terra; véuse aquí lo mes hermos espectacle que pot donar-se, véuse aquí l' espectació qu' està donant cada dia als viatgers que la atraveisan, nostra antiga germana la Provensa, la terra de la dòlça poesia.

Aquest pais fou lo que desitjant coneixer, vaig petjar mentre feya scendir sas abrasantas calorcs lo estiu quo acabém de passar y que no molts grats recorts ha deixat a ma estimada patria. Dos coses me feyan tindrer desig de visitar aquella tan celebrada terra; la bellesa del pais, una; l' amplech de poetas quo en ella hi cantan sos hymnes d' amor a Déu y a la hermosura y que tinch com a una gran honra en contar entre 'l nombre de mos amics, l' altre. Pera mi lo viatge se reduhia a estes dos sola desigs: véurer Avinyó, Montpellier, Bellcaire, Nîmes y Narbona; donar una abrassada a mos bons amics Joseph Roumanille, lo autor de *Lia oubreto*, y Fraderich Mistral, lo autor de *Mireio*.

Surtii pus de Barcelona ab aquesta idea, y despres d' haver atravesat los Pirineus y d' haverme detingut un xich moment en Perpinyà, ciutat ja de mi coneguda, me vaig dirigir a la estació del camí-de-ferro del Migdia. Dach confessar que la impressió que 'm féu la grandesa d' aquella parada (que despres vegi qu' era de las ordinarias), fou en gran manera desfavorable pera nostres raquiticas estacions. En efecte, allò participa-

va de la boniquesa de una botiga de moda y de la animació de un concurregut carrer. Al bell costat de allí hoent venian las tarjetas de viatge, se hi vaya un aparador tot plé de llibres de diferent grandaria y encuadernació; mes lluny, un mostrador tot plé de juguines, era l'encantament de tots los noys que perallí prop rondegavau; cartells molt grans, marxants, revanadors de periódichs, res, res hi mancava. Valg arreglar mon equipaige, després de haver pres ma targeta; me fixui en un cotxe de segona classe, que allí tenen posser la mateixa comoditat que 'ls de primera d' aquí; xiula la màquina y 'l tren comensà a correr ab la rapidesa del lamp. Eran las cincs y mitja del matí.

A tres quarts de vuit nos deturavam en Narbona, no mes que 'l temps precis per cambiar de tren. Allí varem deixar lo camí-de-ferro del Migdia y comensàrem a seguir lo camí-de-ferro del Mediterràneo, que no para fins a Tarasco, lloch about jo 'm dirigia.

Fet que fou lo cambi seguïrem nostre viatge en direcció a Corte, població molt coneguda per son antich y celebrat port y por ser allí 'l lloch hon lo tren se detura a fi de que pugan los viatgers pendre algun boci. M' oblidava de contar que los alroddadors de Narbona estan plens de grans llacunes, peittas illas y canals, que fan lo viatge molt entretingut y agradable. Poesios hi há bon lo camí-de-ferro materialment se troba entremig de dos mers que quasi tocan ab sas escumoses onades los botons de las rodas dels vagons. A les vuit y mitja 'ns deturavam a Besiers, ciutat de històrichs y terribles recoris y que fou theatre de espantosos desordres mentres va durar la guerra dels Albijenses. Té un camp molt productiu y un porta-aigües molt hermos. Aquesta ciutat lo mateix que Tarascó, Bellcaire, Tolosa y altres, va patir molt en temps de l' invasió de Simó de Montfort y del llegat del Papa. Aquella desanimada guerra té pera naltres un trist recordament: en ella hi morí nostre valeros rey En Pere d' Aragó, quant dut en alts de sa bravesa anà a Huitar, al peu mateix del castell de Muret, en defensa de las infelissas víctimas del fanatisme y de la set de robos y escandols de la enmalhora anomenada creubada, que al començament del segle XIII va arrabassar la Provença. Aquest fet lo conta admirablement lo autor de *Mirlo*, en uns

poesia que va remetre als Jochs-florals de Barcelona l'
any 1882, y que traduïda al català diu aixis en un de sos mes
inspirats trastoss:

Llavors d' allà, d' allà quan Simó de Montfort
Per la glòria de Déu y la lley del més fort
ne devallava ab la creuhada,
y quan los negres corbs instigats per la fam,
revolejavan estripant
lo niu, la mare, y la niuhada;

A Tarascó y Bellcairó, à Tolosa y Beziers
de carn una muralla, Provença 'la vaya fer,
voyais bullir, corre à las armas
y per la llivertat morir totbom content.

• • • • •

D' En Pere d' Aragó be 'ns recordém germans;
ne vingué, com lo Hamp, seguit de catalans,
brandant sa llansa punxeguda.
Lo número y desgracia van derrotar lo dret:
ans las muralles de Muret
van finar tots per dans ajuda.

En Céte, no membrant ni 'l port, ni las salinas, res hi ha de notable. Lo mateix quadre que 's presenta als ulls del viatger en los alrededor de Narbona se reproduueix en los entornos de Céte, més ab major escala. Per espai de tres-quarts d' hora, lo camí-de-ferro atravessa de seguida, llacunas, gofós y mares agitats plens de barquetas, alegres, reverdences illes, y munts de blanques casas paregudas à manadas de gavines refrescantse als raigs del sol entre las escumas de aquell mar fantastich, que tan aviat apunta à un costat, com se'n va per tornar à compareixer al altre; ja s' ovira à lo Huny, ja corra à ruixar las rodas de 'ls dos costats del tren: aquella es una escena, del tot sorprendent per lo inesperada, y admirable per sos vistosos cops de vista.

Entremig de Frontignan, célebre per sos vins que no te-

nen prèu, y Mireval, se deixa completament lo mar per ficarse à dins d' eix altre mar de rica vegetació que cubreix lo sol de la Provensa. Grans olivedas, hermosas vinyas, reverdencas moreras, innumerables planters se succeixen l' un darrera l' altre y no abandonan al viatger sos qu' aqueix deixa lo Migdia de la Fransa. De Cotte a Montpellier se hi està una hora y mitja; dèss de la estació esta última ciutat no 's pot veure gens ni mica, mes com jo pensava delindrermé à la tornada, ni tant sisquera me vaig pèndrer la molestia de tráurer lo cap per la finestreta del vagó. Després de Montpellier vé Lunel, ciutat notable per sos bellis passeigs y sos espayosas fondas; après, ja fins à Nîmes solesament se troben moltes estacions de poblets parament donats al art de la terra y sense cap mica de importància. Arribi à Nîmes à las duss de la tarde. Allí 'ns de tinguerem déu minuts. Dèss de la estació, qu' està bastant alta y que ofereix las mateixas venitaijas que podria oferir una miranda, se véu perfectament quasi lo mes bonich que de obra nova iò la ciutat. Lo de mes prèu de Nîmes son sus arrenys, ahont se hi donan corregudas d' homes; lo color terrat de sus parets y la munició de portas y finestras que las volta, las hi escàubent molt bé; també iò la casa quadrada ab sus pilastres dovrinicas; sa font de Diana; sa torra magna y altres antiguetats de gran mérit. Passats que foren los déu minuts la màquina me tragué de Nîmes, patria del célebre poëta Reboul, y als tres quarts d' hora m' aturava un xich rato davant de Bellcaire patria del ilorejat poëta Roumieux, pera anar à dar fondo à Tarascó uns quans segonts après. Bellcaire, Tarascó y 'l Rhône, forman un conjunt dais mes encisadors qu' esmaganer-se pugnan. Estas dos poblacions estan separadas pel ample y abundós riu Rbon, y enganxadas per un lieujer pont-penjant de moltes palanques y de construcció forta. Bellcaire es un poble hermosissim y molt renomat per sus flors; Tarascó es una població molt antiga y bastante coneguda per la famosa tarasca, monstre que va abâtrer Sta. Marta y que va dar nom al poble de que parlem. Al arribar à Tarascó vaig cambiar de camí-de-ferro, veientme precisat, pera seguir men viatge, à pujar en un dels trens del ferro-carril de Marsella à Paris. Arribi à Avinyó cap al tart.

II.

Al endemà quan vaig obrir lo portico de la finestra del mèu quartó v' mòurer ma curiositat una figura daurada que servia d' acabament à un agulla de pedra treballada que s' alsava per entremig de las negrosas teulades de las mes antigas cases del barri honj jo habitava. Després vaig saber qu' era l' estàtua de la Verge de Doms, patrona de la ciutat de Avinyó, y que, la agulla que la sostenia, perianya à la Catedral.

Gran era 'l desig que tenia de véurer lo mes preciós que hi hâ en Avinyó. Pera mi lo que mes valia de aquella ciutat era lo poëta Roumanille. Aixis res te d' estrany que fós de lo primer que andés à véurer al sortir de la fonda. Roumanille es lo cantor del poble provensal y té una col·lecció de poesias que ell anomena sencillament *obres*, quan ab justicia podrian ben bé anomenar-se *perlas*. Roumanille es en Provenza, lo que lo nostre Trueba es en Espanya; es lo enamorat del poble y pel poble es estimat y volgut; son sas obres la expresió viva del bon cor y bonrats sentiments, y totas ellas poden posar-se en mans de las sencillas doncellas e ignorantcs infantes ab seguretat de que si alguna cosa hi poden apendrir, no serà elxa d' aquellas que fan abaixar lo cap y emporprar las galtas. Y en prova de que això es cert, véuse aquí lo que diu lo comte de Pontmartí al fer membraça d' aqueix poëta, en un de sos escrits:

*Dès que Roumanille acaba de apuntar son nom en lo programa de una funció, ja destinada à afavorir a la pobresa, ja à fer passar honrament una vesprada, y compareix ab lo paper en la mà, los ulls de tois los presents gaspiran de alegria, los llavis mitjriuen; las ànimes s' espandeixen sens rezel; los vells se tornan joves y las doncelletes miran totas contentas a sas mares, que ja aquella nit res tessen que contalsi pera entretenirles. Llavors, en aquells dòsos moments, es quan se comprént à la perfecció que 'l nom popularitat te dos caras, y quese sembla à aqueixos productes químichs que axis com serveixen per arremey poden axis mateix molt bê servir de veri. Allí es hon es necessari véurer y jutjar à Roumanille, allí es hon un home's fà càrrec de lo molt que ell n' es estimat del poble y de la màgica influen-

cia que té sobre tots los que l' escoltan... tan solsament lo fet de pendrir parti Boumanille en una d' estas funcions, proban à las claras que un fi moral las presideix y que per boca del poëta van à ser invocadas imatges dòlces y falagueras; van à ser espargidas nostras tristesses, polsades las cordes mes sensibles de la nostra ànima, y esmogudas las caras dels que escoltan, per consoladoras llàgrimas ó per rialles sortides del bell fons del cor...»

Tot això dia d'^o ell Mr. de Postmartí y tingase en compte que de si alguna cosa pateix eixa relació es de ser massa freda. Mes tornem à aplegar lo fi de nostra explicació. Com ja ho he dit, desitjava en gran donar una estreia de mà al poëta de qui parlem, y à fi y efecte de ferho, me vaig dirigir al carrer de Sant Agricol, que es allí boni hi te sa botiga de llibreter. (Boumanille es llibreter.) Obrir la vidriera, véurens y darnos una abrassada tot va ser hñ. Passada la primera impressió y estant en alegre y animada conversa, fou quan li vaig fer entrega d'^o un exemplar de las obres de Mossen Antoni March, regalo de la Exma. Diputació provincial de Barcelona à tots los poëtas que han sortit premiats en los Jochs Florals del any present i que la mulier de Boumanille (inspirada felibress provençal) havia guanyat ab sa preciosa poesia Aix, que havia tingut la justa sort de cixir premiada. Fora de lloch estaria contar tot lo que allí 'ns dignerem ; converses de poëtas ningú las escolta; avuy dia sols hi ha un só que fassa parar la orella à tot lo més, estisó es lo del or. Com los poëtas no 'n gastan, per això ningú se 'ls escolta y per això passare de llach fins arribar al acabament de ma visita. Quant ja 'm despedia, Boumanille y un jove y conegut advocat que allí es trobava van empenyarse en que tenia que anar à veure a Fraderich Mistral. Havia deixat córrer mon propositi de visitarlo, dés de que vaig tenir esment de que vivia en un poble, lluny unas tres horas d'^o Avinyó, y dès que un aconseixament no esperai me posava en la necessitat d' anarmen d'^o Avinyó à las primeras horas del dia seguent. Ab tot ho prengueren tant de tema y varen demanarm'ho tant, que vaig véurem en la precisió de vindrer que fer lo qu' ells volian. Nos varem dar cila pera dos quarts d'^o una, y sortí de la botiga; eran las onze.

III.

A la una de la tarde sortia del pati de la fonda d' Europa en companyia de men bon amic Roumillo y del advocat Goubet. Un luxós carrojaire tirat per dos hermosos caballs nos portà a Mayana en menos de dos horas. Abans d' arribar a est poble se tè qu' atravessar, en primer lloc un superbo pont-penjant de sis amples y llargues palanques damunt del Durance, riu molt semblant al nostre Besòs si bé un xich mes abundós d' aigua : en segon lloc se té que passar per un poble molt bonich que s' anomena Ronyach y en la plassa del qual ni ha una hermosa verge de marbre blanch à damunt d' un peu fet del mateix. Lo mes hermos que te aquell pais, es la abundansa de arbres que hi creixen per tot arreu y en especial en los alredadors dels pobles. D' aquests ni ha qu' estan verament amagats entremig del espés ramaige dels xiprés, albas, morenas y olivers. Un dels tants es Mayana. Una carretera bastant amplia sombrejada per dos rengliers de reverdencs morens y ab un canal d' aigua corrent en un de sos costats, serveix de entrada al hermos poble abont anavam. Al finar est bonich passeig y abans de entrar en lo carrer major del poble, à demunt de un boniquet peu s' aixeca una creu de bronze molt ricament treballada. En Provensa no hi ha poble ni ciutat hon no 's veja una ó mes ercús paregudas a la de que estem tractant. Varem atravesar un llach carrer, y era cosa de v'ores com los portals de las casas s' umplian de testas de alixeridetas nianas qu' aspiaban nostra arribada. Lo pentinal de las donas de aquells pobles es lo mateix que 'l de las donas d' Arles. Es molt bufo y fa resaltar mos y mes la natural belleza de las noyas d' aquells entorns.

Arribarem, al darrim, a la casa del gran poeta del segle. Un salonet à peu plà del carrer, hermosejat ab abundansa de obres mestras en pinturas y esculturas es lo lloc hon acostuma a pasarhi molts ratos Mistral y hon escriví aqueixos superbos cantos que tenen la bona y justa sort de ferse dar picaments de mans en totes las pars del món. Allí 'ns esperava una acullida de germà. Jovenesa, hermosor varonil, mirada penetrado-

ra, vèu falagant y forta, llavis moguts per una mitjarialla encisera, sabiesa, dolsura en la pronunciació, sericitat y vivosa en la conversa, y més que tot un gran coneixement de la llengua proveosal, son las més notables qualitats qu' hermosejan al poeta que tingui la bona sort de visitar. Res diré de la conversa que tinguerem, en la que tant ell con Boumanille se van declarar molt amics de Catalunya; res de la dolser ab que 'm vú dir de cor un dels bells trossos de son adorable «Mirlots y de la bella vèu ab que cantá sa may prou sentida y dòlça cansó » *Magatis*; sois faré membransa de que quan ja me 'n anava ya ferme donació d' un hermos y gran retrato seu treballat pel llapis del celebre pintor de Paris, Hebert, com á mostra del ver afecte que 'm té y de la ferma amistat que 'ns uneix. Era ja cap al tart quant nos varem despedir de Mistral y quant retornarem á Avinyo mes aviat volant que corrent.

Llavors vaig començar á fixarme en lo mes notable de la antiga ciutat dels Papas; llavors fou quant vegi de apropi y ab deteniment las preciosas muralles qu' ara les estan renovant y que son obra del segle XIII. Ja que d' elles parlo, me plau dir perquè y quant varen ser fetas.

IV.

Era l' any 1225 y Lluís VIII de França, mogut per alguns bisbes de Provença, aixecà un gran exercit y ab ell devallà vers al Llenguadoc pera tirarse dins d' allí damunt de la envejada terra provençal. Aixis va arribar l' exercit expedicionari als entorns d' Avinyó, ciutat que posseïa un magnífich pont sobre lo Rhon. Per est poot desitjava passar Lluís VIII pera invadir lo País que volia conqueristar. Los avinyonesos al véurar d' apropi las poderoses forces del rey de França, deixaren, ben de malgrat, llibre 'l pas del pont, més al matinx temps temerissem alguna del monarca invasor, aixecaren ab rapidesa las muralles qu' avuy dia les estan renovant y que son de una hermosura escullida. Lluís VIII quant tingué coneixement de est fet vā recular envers Avinyó pera fer interrompre las obres, més ja havia fet tart y 'ls murs ja estaven acabadels, y á las reclamacions del rey los de Avinyó contestaren tanent

los portals en sò de guerra. Lluís va assetjar la plassa. La ciutat va aguantar-se ferma mòlt temps de carrera y sois vā obrir las portas després d' haver fet ab lo monarca assetjador pactes mòlt ventajosos per ella. Mes com si la mà enujada de Déu s' hagués aixecat en contra d' aquell exercit campió del mal dret, la pestia y la fam varen déumar als invasors, los quins tingueren que tornar arrera deixant lo pas sembrat de morts y de gent mataltissa y fins, al arribar à Montpensier, vēgeren baixar à la fossa à son rey, à Lluís VIII qu' havia sortit de París pera engrandir sos regnes y que al fi y al últim anà à parar à Montpensier à reduirlo al estret espay d' una ben xi-ca caixa de plom. Veuse aquí perquè y quan foren obradas las muralles d' Avinyó. Dona gust veurer sa hermosa antiguitat, rodeixada de reverdences arbredas y enfresquida per la abundosa y precipitada corrent del crestallí Rhon que, com dia mòlt bè Mistral, vi de lluus y estremy sos dolí pera saludar d' aprop a la verge de Doms. A mes del pont y del muradal, té Avinyó lo superbo y jamay prou bén ponderat edifici conegut ab lo nom de Palau dels Papas perquè servi d' habitació a algun d' ells, mentres va durar lo en mala hora vingut cisma que va llastimar la mitat de la església mentres corria lo segle XIV, per espay de seixanta anys. Lo primer papa que hi va viure fou Climent V y l' darrer Benet XIII, aragones y de la antiga y noble família dels Luna. Veuse aquí lo que 'n dia Le Bas, mòlt conegut historiaire francès. «Est palau obrat en la vessant del migdia de la penya dels Doms, fion edificat pels papas que résidian en Avinyó y es admirable per sa grandesa, sa imposanta majestat, la alsaria de sus torras, lo graix de sus parets y sos mariets, ab tot y que sa arquitectura no segueix ordre ni regularitat. Potser no hi ha un altre edifici que presenti un cop de vista tan sorprendent. A dins de sos salons, lioch hont tanis poderosos princeps abaixaren sos ceptres al davant de la tiara, hont fins fa pochs anys se hi veia un gros aplech d' empresas y de pinturas del renai-xement del art, sois si troban ara parets mig arruinadas, passadissos de mala mort, patis, quartels y presons. L' exterior d' aquell mont de edificis rodejat de torras mòlt altas, fa quedar parat al viatger; si l' visita de part de dins vén ab sor-

presala gruixa de sas parets, l' amplaria de sos corredors, l' alçaria dels sostres dels salons, sa arquitectura gòtica, y la munició de voltas unes damunt d' altres totas enjoyadas ab hermosas pinturas de colors llampants, si bè ja un poch deslinhidats.» Tot això din Le Bar, y es tant exacte que mes no 'n pot ser. Ara aqueix palau vā à ser renovat. Lo traurán los quartels, serà tirada à terra tota l' obra nova que lo enlligexi y se farà servir d' església. Tè a mès Avinyó; una superba Casa de la ciutat, la qual entradà està enriquida ab un molt bell conjunt de pilastres molt altas y molt ben apariades; lo Liceo ó theatre que tò à cada costat de la escala de pedra picada ab que 's puja à la porta principal, una hermosa estàtua de pedra de gran tamaño, debudosa al cisell d' un escultor provensal, mort fa pochs anys. Las dos estàtuas representan, la una à Moliere y l' altra à Corneille. Una particularitat digna de ser membrada y asuccehir apres de la mort del qui las feu. Estava l' escultor treballant en una estàtua de marbre, representant à Mercuri, quan se li va emportar la mort; mès sos amichs varen resoldre durla à la exposició de belles artes de Paris tal com se trobava à mig acabar y sens pulir, y ab tot y això, aquell tres de marbre que per la mà del artista sois s' havia deixat pendrer la mitat de lo que en sas entranyas amagava, aquell tres de marbre vā guanyar la medalla d' or, oferta al millor trabaill d' escultura. Só basta per dirvos quin era l' merit d' aquell gran estatuarí. També tè Avinyó una hermosa catedral y algunas esglésias més reixedoras de ser visitadas pels viatgers. Lo que 'm sorprengue més foullo véurer que totes estessent il-luminadas pel gas, y que en sos candelabros, à semblansa de nostras botigas, hi ha guès globos de vidre ó cristall sense polir. Francament, pera una església preferelxo la fosca llum d' un cirí, à la viva claror d' un flam de gas; noch de reculliment y no de brugit deu ser la casa de Déu, y al reculliment res li escàu tant bê com la llum poch viva. En la plassa ó passeig principal de la ciutat, hon hi há l' Liceo y la Casa de la ciutat, hi està posada una hermosa estàtua de bronze representant à Cribon, amich del rey Enrich de Navarra. Tot això tinch quo dir de la ciutat d' Avinyó. Al dia seguent me 'n valg anar, enamorat en extrem d' ella y desitjant tornarhi, com penso ferho. Valg que-

dar encisat d' ella per la munió de edificis monumentals que guarda, per la bellesa de sos carrers, la franquesa de sos veïns y per l' aplèch de poètas may prou alabats que l' afalagan à lothora y entre los quins poden molt bén esser citats, à mes de Roumanille, la poetisa Rosa Anais, autora de las *flores de Caucau*, Aubanel, lo autor de la magnana *milj oberta*, Brunet, Boudin y Tavan! Al anar avall me detingui en Montpellier.

V.

Montpellier es la ciutat del Migdia de Fransa que mes se sembla à Barcelona, per la animació de sos carres, la riquesa de sus botigas de robes y per sos cafés; es en una paraula, una ciutat que viu, així com de las altres, lo mateix que de nostra immortal Tarragona, pot ben dirse que son ciutats que dorman pas ni en las horas mes fortas del dia se troba una dotzena de personas en un carrer. Lo mes bonich de Montpellier es lo passeig del Perú, que es un dels mes bels que 's coneixen. No es altra cosa qu' una gran esplanada de herbe y sempre reverdenc'h, borejada per dos espésas y ombrívolas fileras de arbres y tot això tancat à dins de un hermos reixat de ferro. Se hi entra per una amplia escala de pedra picada que dà al reixat lo qual à la nit es tancat. Al cap-de-amunt de aquest passeig hi ha un petit turonet y en la cima un diposít d' aigua, hermosejat ab pilastras de caragol. Lo joch de aigua que serveix pera donar pas à l' aigua sobrant es de molt bon efecte. Las aigües d' aquest diposít son las úniques que 's poden beure en Montpellier, totes las demés son molles y de mal gust. Dós d' aqueix passeig se vén si bé lluny, lo blanch Canigó, lo mont Vantour y la llacuna de Magalona, y en ell mateix à molta hora del dia se troben senyoras y senyoretas que à la ombra d' algun arbre cusan, brodan ó murmuran: es la pura veritat.

VI.

Al endemà valg continuar mon viatge, sols me deturi algunas horas en Céte. Al passar mes cap al tart, per davant de Beziers

valg tráurer lo cap per la finestreta del ràfec, per véurer si podia alçar lo tan celebra campanà host hi ha un moltissim gran deposit que proveheix d' aigua a tota la ciutat; no 'n pugui oirar. Arribi a Narbona. Lo cop de vista que ofereix eixa ciutat al viatger es desagradable y trist. La volta torradàs muralles; alguns canals mullan los fonaments de sus cases; sos carrers son bonichs, més lo que mereix esser visitat os son museo y sa cathedral. Esta fou aixecada baix la protecció de san Just y san Pastor, es una de las cathedrals mes notables per la alsaria de sa volta y sa forta construcció. Lo mes hermos de ella es lo choro de estil purament gotich y ab riquissims detalls. Las voltas, que contan uns doscents pams de alsada, la lleugeresa y gracia dels pilastres, la munio y bellesa de las vidrieras, y la foralesa y atreviment de las obras de dins, tot fà que un no 's vegi jamay satisfech d' contemplar tanta belleza. Tal com avuy se troba, segons diu un entès historiaire, es la quartha part y encara, de lo que devia esser segons lo primer plano que 's feu pera ella. Per son estil se veu que fou obrada en los millors temps de l' arquitectura gòtica. Ab tot sus dos terras no tenen tota la lleugeresa y gust de moltes altres fetas en aquella mateixa centuria. Segons se diu, en lo segle V, fou cremada aqueixa cathedral y tornada aixecar en lo any 551 per un bisbe que s' anomenava Rustique, se suposa que per posarla en estat de tornar a servir varen tardar quatre o cinqu anys. Carcolumagne la feu començar de nou seguint un piano mes grandios; pero sia com vallà, lo cert es que no deuria esser prou forta tota ella, pus que mentre regnava Lluís XI va ensorrarse. Llavors un arcabiscop de Narbona la va fer obrar de nou; Climent IV va enviar desde Roma, benedicida ja, la primera pedra y 's començaren las obras en lo dia 13 d' abril de 1372; tot, menys la volta principal, va ser acabat l' any 1322. En 13 de abril de 1708 se dongué una altra embestida a las obras, que per si l' any 1772 varen ser acabadas. Vista Narbona me vaig dirigir a Perpinyà, y despues de haverme passejat pel passeig dels platanos y d' haver visto lo poch notable que hi ha me 'n torni cap a Espanya.

Lo rich pla del Ampurdà, la immortal Girona, y per si lo castell de Montsoriu, me digueren, un derrera l' altre, que ma-

acostava á la ben volguda y per mi estimada Barcelona, després de haver estat uns pochs días llany d' ella. En estos días tingueren lloch en mi aconseixementis que jamay s' esborrarán de ma memòria.

F. P. B.

Barcelona 7 d' Agost de 1861.

Abans que demasari a Dèu felicitat y riquesa, debém demanarli que 'ns fassa bén bons.

PRÍNCEP Y MÁRTIR.

Los días de goig passaren;
las nits de dolor s' atansan;
lo cel se cubreix de fosca;
retorna la nuvolada.
Flors que criá primavera
calors estivencs abrassan:
vindrà la tardor sas folias
á dispersar per la plana.
Miráu la Ciutat dels Comptes
que horas ne té ben amargos,
morint veient al seu príncep,
al príncep Càries de Viana.
En ell la mort y la vida
tempo hâ n' eras en batalla:
la vida avuy fou venuda;
la mort avuy ja ha guanyada.
—Malhaja, las nínas diuhen,
lo corb de las negras aïnas
que á las doles de la nit
per sobre 'l putau volaba.
—Malhaja, diuhen ier nins

Li óliba desentonada
que cada nit a las tres
demunt del palau cantaba.—
Y no saben nins y ninas
qu' elis jamay fóren la causa
de que 's morís lo bon princep
ferit de maligna plaga :
que altre corb, desde petit,
li ha roseitat las entranyas ;
Així' óliba n' ha tingut
mes prop de la sua estancia.
Picadas n' ha rebut ell,
prou verinoesas picadas,
que 's diu l' han envenenat
ab fer veneno que mata,
y 's va esllanguint y acabant
com s' esllanguelx y s' acaba
lo colomet que 's veu pres
entre las unglaz dol Áliga.—
Plora lo poble sa mort,
¡ ay ! com no podrá plorarla
si un bon monarca volguent
le suspirá per monarca ?
que 'n fou valent y 'n fou just
lo princep Càries de Viana ;
que 'n fou a més desgraçiat
y mérit n' es la desgracia.—
S' anima volá al bon Deu
lo premi a buscar de l' anima :
de suavitat y d' amor
quedá en lo eos la fragancia.
Las mares sos tendres fills
per honorario hi portaban :
ab son contacte salia
rebla la gent malalta.
Tenial' per sant tothom ;
per sant tothom l' aclamaba :
¡ ay ! si no glorias de sant,

té al menys de màrtir las palmas :
que 'n fou molt curta sa vida ;
que 'n fou sa pena molt llarga ;
si un raig de díixa entreveya
lo raig al punt s' apagaba.—
Fill de reys, n' eran dos cepires
los que de prop l' esperaban :
tronc li mostra Sicília,
tronc li tingué Navarra.
Sa corona Catalunya
li guardà... de Déu estava
que, fill de reys, may sa tesis
veigés lo mon coronada.—
Mes ell cultivà en la terra
flors que al cel van trasplantadas ;
rams de virtuts que en la glòria
ne son eternas garlandas,
y 'n cenyel·la corona de elles
lo príncep Càries. ; Benhajans
coronas cuales flors no 's müssian,
coronas cual brill no passa !

Lluís Roca.

Lleida.

Val mes morir pobre y plorat, que rich y malehit.

Qui fos ab tu à la masia,
ver paradís terrenal,
redossalda de singleros,
l' hora 'l peu, y à lluny la mar!
Ensemps à la matinada
per aquells fisirosos camps
com els auccells exiriam
tot cantant y follejant.
Correnys tu com una nina,

correns jo com un infant,
n' aniria al teu darrera
per poder-te així esguardar.

Els pastors y les pastores,
ovira que oviraràs,
deis ramets s' oblidarian
per guaytarte dels tossals.

¡Oh y si trespacavem per l' hora,
valgam deu els horielans
ab quins ulls llambregarian,
à ses fangues repenjats!

Mes si dels ten crintjaves,
hi ha 'ls boschs dels fruyterans...
plegaria de les pomes
per tu y dels pressechs daurats;

De les herbetes rosades,
de les ponçelles galanes
mes triades, ten faria
garlandes, toyes y rams.

Y en estarne causadeta
tornariam cap al mas,
per les viuyes mes planeres,
ara qu' estan veremant.

Mes si tant ne fosses flassa,
jo allargaría lo bras,
y tu, com qui no'u esmenta,
t' hi anirias recolzant.

Fins que 'n lo trull arribassem
lo vi novell à justar
que 'l vi no potres, aymia,
quant l' amor ja 'ns te embricias.

M. A.

ST. LLORENS DEL ESCORIAL.

3 de setembre 1851.

—
Fà mes bò una llàgrima, que una pluja à temps.

LAS «REBELIONS» DE CATALUNYA.

Téhom sab que desde lo sige de XV ha estat Catalunya teatro de revolutions famoses, y que per això certis escriptors, venus a malas causas, han dit de tots los catalans que eran gent de rebellions y de desordres, sens que per espai de llargs anys, unysen veritat ben negres, fos permés a entusiastas filis vindicar la memoria de nobilissims pares. No circulaban per aquestas parts altres historias de feis nostres que historias escritas per enemicis, y tot lo que fou amor al dret, magnanimitat y pur patriotisme, se tornava lo contrari baix las piomas de corromputs relators. Tota grandesa verdadera ha de esser en nostre men per vilians insultada y escarnida: aquest es un trist y vulgar axioma social, y per tant, no podia faltar menyspreu per nostres avis.

Corrent lo sige de XV, los catalans se alçaren en armas, tots en pes, petits y grands, lo bras eclesiastic com lo de la nobleza, com lo bras que anomenavan reyn, ó sin de la gran massa del poble. Y era per malvestats de un rey, Joan Segon, de familia estrangera no de la antigua dels bons reys catalans, nascut ab temperament superbo y revoltosos instintos, encisat ademés per una mala reina, à qui lo rei de mare, que de tan santas virtuts sol esser font, feu entranyas de hiena ab esperit de Llucifer. Liavors fou diabolicalment sacrificat à las malas passions del pare y à la perversa ambició de la madadra un sant fill, de primer matrimoni del monarca Joan, qui vingué mes endevant à regoneixer, quand prou bona sang se bagué escampada y prous malis foren esdevinguts, que aquella insurrecció contra ell no era injusta.

Y existint aqueixa confessió del mateix rey, qui ademés condannà à diabólica mort à una bona filla, se escriuen no obstant llibres y mes llibres per motejar de vil rebelió aquell tan lleial esfèrç, sois encaminat à la defensa de principis los mes evidents y mes sagrats de la justicia eterna. Si lo infern hagués de acabar, no acabaria certament mai per falla de aduladors:

«postis que semper accusabitur et semper erit», segons diu un gran religiós, que també patí persecucions per sos amorà la veritat y à la justicia.

Altre alçament general hi haguè més tard en nostre Principat, regnant lo mosarca Felip IV, després que per estranyas vies anà à parar à la unió ab Castella la libre y laboriosa Catalunya, desde qual època, per dirlo aquí de passada, anà ja declinant la estrella que havia guiat sempre los catalans per los bons camins de la prosperitat y de la glòria. Y també sobre aquest alçament anà ben llen plena tota la Espanya de columniósas y servils historias, per haber tingut los catalans prou dignitat y prou fortalesa en no volguerse doblegar al jou, no ja de un rey sino de un mal conseller, ferit en son foil orgull de que en tant y tan exèses dominis com tenia la corona de Espanya en aquells temps, hi hagués un recò de terra que se atrevís à no inclinarse devant de sa caprichosa voluntat. Pero la verdadera Historia té ja feta bona justicia à aquell miserable compte-duch, que en mitx de totes sas vanitats y sas oscotacions, se veia obligat à mentir de la més indigna manera, à fi de cohonestar en lo possible, als ulls de un monarca inepte, son despoltisme tan extravagant com sanguinari.

Lo mal per aquell governant causat à Espanya encara dura y durarà llargs temps, però li sobraren sempre baixos parlaires, fins que fou llençat del poder, per dir y escriurer que Olivares era lo més magnífich senyor del Univers, y mereixedor del torment y de la força tois cuantis se oposasen à sus ordres.

Y això, com ja se ha dit, sempre ha estat y serà sempre. Lo que deu procurar tot país de honrada gent, com deu ferho igualment tot home ben nascut, es no tenir mai la mala sort de esser enganxat per aduladora de offici, per sayons de ploma ó de paraula.

Gloria, donchs, als passats nostres que se sublevaren contra las infames tiranías de Olivares, y gloria encara per haber rescatat las iras de sos dignes servidores. Si lo amor à la lley que ells demostraren se hagués limitat en altres parts de Espanya, may fora vingut, per eterna vergonya, un regnal com lo de Carlos Segon.

Altre vegada se han alçat encara los habitants de aquest país en defensa de dreis naturals, de privilegis ben adquirits, de «les llibertats de la terra», com se dechia antigament, defensa encarregada des de èpocas immemoriais de un modo solemne y testamentari, per les generacions vivents que passaven a totes les venidoras. Succésió gran moviment de la nació catalana en els anys primers del segle anterior, del segle divuitè, declarantlos pus elevats y pus imparcials historiadors de los mes insignes pobles del mon, que los catalans del regnat de Felip V havien conservat les virtuts de llurs predecessors, segons ho demostraren al sostener fins al últim grau de heroisme lo sant llegat de les bonas lleys, per tots consentidas y pactadas, las quals, tenint per fonament principal la llibertat, «ànima de Catalunya», que així se llegeix en centenars de vellies escripturas, eran la primera causa de la gloriosa prosperitat de aquesta terra. En efecte, se veu ja clarament consignat en les Anals de la Republica romana, que los primitius naturals de Catalunya ans preferian morir que ser esclaus.

En aquesta tercera guerra calgueren al fi les institucions catalanes, però fou coand hagueren caigut primerament a mils y mils y donat tota la sang, los homens que ab preferència constituan la força vital de aquest país; caiguda eternament honrosa, puix sols pogué verificarse venint contra los nostres les forces unides de dos nacions poderoses, de la Espanya y de la França.

Tan sols ruïnes nos quedaren ja a les horas del venerando temple constitucional de nostres avis, erigitse en son lloc lo negre simbol de la Força, y enviantse al desferro, a galeras o a la mort, a aquells varons de totes categories que mes se havien distingit en les últimes batallas per seu ardiment en sosténir la patria. A arrassegitar cadena de presidaris anaren mes de sessanta eclesiàstichs, culpables de haber animat a la mort en les muralles, serens en mitx del foc, de la metralla y de la sang y en nom de un Déu de justicia, a germans generosos, màrtirs il·lustres de la mes alta causa. Mes de cinc cents foren los clergues o religiosos que perdieren la vida en aquella tan desigual y memorable lluita, y a centenars, entre los quals un valeros prelat, foren condemnats a estranyament peruo de llur patria.

Dias de terror y extermini foren aquells; no vulga lo Senyor se repeteça may calamitat semblant.

Liavors la Religió y la Llibertat eran aquí tingudes com a dos santes germanes, y se hagueren mal mirat á qualsevol que tractés de separarlias, eniesentse molt clara la suprema necessitat de un agermanament, sens lo qual ni la Llibertat ni la Religió brillaran may ab la deguda llum. En ví, á fi de fugir de eixa aliança, politichs fanatisms de escolas exclusivas repetiran experiments; jamay farán de molituds esclavas ó de multituds irreligiosas pobles grangs: sempre resultará ó servitud ó illicencia. Benchit sia lo Altissim que així ho ha disposat per honra sua, com per honra de sa criatura predilecta en aquest mon.

Al fi donchs, á la tercera rebel·lió, ja que est nom douabant alguns potentats y llurs esclaus á aquelles immortals protestas á favor del dret contra la tirania, Catalunya calgué vençuda, completament vençuda, escarnida, trepitjada; morts ó encallats sos defensors. Lo esperit regnant era incompatible ab lo esperit liberal de nostre Principat. Poch sospitos es un celebrat publicista, Jovellanos, de tendencias á desordre, y escriu las següents paraules: «Pujáren al trono de Espanya monarcas estrangers, y ab ells hi pujá lo despotisme.» Si las glorio-síssimas •rebel·lions• de nostres antecessors haguessen de ser encara jutgades, ho serien tan sols ab eixa breu sentència, tota resplendent de veritat.

Y ara recordem, lo mes sumariament que pogam, què esdevingué de la sang ó llinatge de aquells que tant mal nos feren en varias ocasions.

La esposa de Joan Segon, la mala madastra, morí durant la revolució, ben jove encara, plé lo cor de tristesa y de rosochs, desesperada per la situació en que deixaba al fill y al espòs. Los fills de aqueix fill moriren de pochs anys, quedant tan solament una filla malaventurada. Eixa neta de la madastra fou la reyna Joana, la Orada, ó sia Joana la Loca.

Lo fill de Felip IV, son últim descendent varò, fou lo pobre rey Carlos II, á qui dibuen lo Encisat ó lo Dement; es dirà en esperit, poch mes ó menos com Joana.

Aquell victoriós rey de França que envia sos exèrcits con-

tra Catalunya, que tan poderós y adulat se havia vist, vegò també finar inesperadament, essent ja ancà, la sua prole primera: Juego morí ell de un mal lleix, y son cos fou insultat ab crits terribles quand lo portaban al sepulcre. Un net seu, hereuet del mateix trono, no obstant sos generosos instints y sus virtuts, acabà desastrosament la vida en un patibul, deixant finalment de regir la França sa família, després de diferents vicissituds. Aquella horrorosa mort, mentre queden descendents de Adam, espaniarà eternament.

Felip V, extraviat mes per un false y pernicióis sistema que per mal cor, molt temps ans de deixar la vall de llàgrimas, vivia apesarrat y misantròpic. Abdicà de melancolia, y en mitx de son desconsol, tingué que pujar de nou al trono per la mort prematura de son mes estimat hereuet, lo rey Lluís.

Persöném, donchs, encara que recordiem, puix molt han hagut de plorar los catalans, mes altres han passat també per totes las mes espinooses vies de las humanas amarguras.

Fins pot observarse, que lo generalissim de las tropas espanyolas y francesas que en lo any funest del 1714 vinguè, com à fatal instrument, à acabar de cubrir de dol y de horrors à Catalunya, y mes particularment à sa dignissima capital, la forta Barcelona, era igualment un estranger, fill natural de un monarca de Inglaterra, que per una immensa «rebellió», es dir, per un moviment nacional, deixà de regnar en aquella ista famosa, foco de totes las llibertats y de tot respecte à las lleys, expellit de allí per sempre mes, junt ab la sua dinastia de tragedia.

Despres de una centuria de tenebres, ha tornat per Catalunya un raig de aquella antiga llum que feu principalment à grandesa de sos passats habitants, y la esmortuida de 1714 novament ha reviscut. Per la nostra part demanam de tot cor al Omnipotent, que los successors siai en tot dignes de llurs pares, y al acabar aquest escrit, digam lo que tant solian repetir los vells en totes ocasions, en la bona com en la mala fortuna : Alabat y benedit sia per sempre lo santissim nom de Deu.

Lluís Cutchet.

SOL ECLIPSAT.

Tota anguniosa y timida ella prop meu s' estaba.—
Era 'l mitg jorn; mes fúnebre negror los céls tapaba
Com si per sempre à pèrderse vingnés l' astre gegant.
—Los dos junts contemplabamlo desd' árabe Alcazaba
Pleus d' interior espaat.—

Fina la llum.—Greua túnica de dol vestí la terra.
L' ampla Ciutat, las rústigas masias, l' alta serra
Y l' lluny vall confonianse com un immens dosert.—
Vener no fa més llástima, tras feru acció de guerra,
De morts un camp cobert.—

Y ella m' estrenyf trémola... ¡Com no! ¡La pobre asymia!
Si la Creació tan pròxima ja 's veya à sa agonia,
Si àmbit faltaba al ànima y alò de vida al pit...
Si vous d' afanys sentianse per tot arrou... si 'l dia
N' era horrorosa nit!—

Mes, poch à poch, les fúnebres tenebras s' esbargiren
Y 's serenà la atmòsfera, y un altre cop lluiren
En l' ampla cétera bóveda sens vol los raigs del sol;
Y ab crits de plor unànimes los sers l' espay umpliren,
Desyanescut son dol.

Y ella també.—Abrassàntmela, llavors li digui: Elena,
Així es lo mon; ombrívola sovint així una pena
Eclipsa 'l sol de l' ànima: mes com un ténue fum
Prompte 's desfa, y magnífica, per sa regió serena,
Torna à brillar la llum.

Lluia Roca.

Lleyda.

LAS BAUMAS DE MURA.

Lo qu' ara 'us vaig à contar, n' es una cosa que ha succehit fà molt poch. Gracias à Déu Catalunya que tan ricas minas, superbas baumas y preciosas salinas tò dè de molt temps ensà, d' ara en avant poi asegrir al nombre ja conegut de belles d' esta classe, una que si bò desconeeguda fins ara de segur que ans de gaire temps se farà tan renomada com las covas de Montserrat. Parlo de las baumas de Mura descobertes fà poch, molt poch; la cosa es tan fresca que encara sent la olor de la terra. ¡Y quin modo mes providencial de descobrirlas! Voléu quo 'us conte com va ser? Pus oreila atenta y res mes.

A un quart d' hora del poblet de Mura del partit de Manresa, ni hi ha un camp com molts altres si voléu, més que gracies à ell se déu poserse llohar avuy lo que avans véurer no 's podia. Treballavan en est camp dos jornalers, quan tot de cop un dels dos deixant l' eyna parla à son company, poch mes o menos, de la seguent manera:

— Falano, (no sé com se deya) sabs que acabo de reparar en una cosa ben estranya.

— Quina cosa es aqueixa?

— He vist una cuia-roja que 's ficava en un cau que hi ha en aquell marge, y và signar un que ni havia al peu d' una montanya, y encara no ha sortit, essent aixis que ja fà molt temps que ni es entrada.

— Hi tindrà son niu.

— Que 's cas; estis auccells no niuhan en terra.

— Pos que vols que sia?

— No 'u sé; ho vaig à véurer.

Dit y fet, hi và; s' acosta al cau y quan hi anava à ficar la mà se trova ab que aquell forat era l' entrada d' una cosa molt fonda. Guanyà l' bò del pajós y veié que en la part de dins ni havia quelquinas coses blanquinosas; ajudat de son company, al qué cridà y d' un altre persona que per allí prop se trobava,

esgraudi 'l cau y, joh sorpresal, tois tres se quedaren espalmats de vénar que 's trobavan à la entrada d' unes covas fondissimas, de sostre alt y plenes de hermosissims degolisos de tots colors y formes; de tota classe de caramellos que relluhian com pur crestall ó brunyit coral! Lloch hi ha hont lo sostre té mes de 20 pams d' alsaria! Y, de llarch, si n' es! Sense pòr de dir cap mentida, bò 's pot assegurar que té mes de trescentas passas de llargaria. Altres brassos y caus iè la cova principal, més qui 's cuida de las petitas, essent la mare de sobras hermosa y encisanta. Allí demanau lo que volgén, de tot hi ha; pilatras, grotescas figures, caramellos, paus en forma de telas, y fins se assegura que hi ha una cova que té al bell mig una estàtua (si bò molt toscament treballada); que està montada a caball y que ab lo dit senyala al cel; com pera dir als que la guayten que res, res se fa en aquest mòu sens la voluntat del Señor.

Veritat que es ben providencial aqueix descobriment fet per un pajés y avisut per una anciana!

Sin com se vulga, lo cert es que las baumes hi son y que son moltes las gentes que en romiatge hi van. De Manresa, de Tarrassa, de pertot-arréu hi han anat y ho han vist. Tal com m' ho han contat, ara 'us ho conto.

C. de M.

Nos hem un deber en consignar que a mesdics autors que figurauen en est *Calendari*, hem rebut composicions de alguns altres, entre 'ls quais se hi contan los molt coneguts poetas sevillana Dona Victoria Penya, y 'ls Srs. En Victoria Amer y En Vicenç Boix; no ha estat altre 'l motiu de la ns insercio de sas bellas poesias, que 'l haber arribat eixasfora de temps. Ab tot si estany no hi son, ho farà Déu que F' any vinent no hi manquin! De totes maneras lo col·lecccionador, que no sab com pagals la benevolència ab que tant ells com tots quants han escrit en lo *Calendari català* han respondut à la crida, 'ls dóna aquí las gracies de tot cor y ab tot l' entusiasme que cap en l' anima de un català.—F. P. B.

TAULA.

Títols.	Pàg.	Títols.	Pàg.
Gestas catalanas.	8	L'almeyna y l'oració.	58
Fires, mercats, festes majors.	5	Romans.	65
Estacions.	6	A més amist, Guillem.	
Santoral.	7	Fortesa.	67
Bous encorts.	11	Nit de Nadal.	78
Un pelegrí.	25	Lo pastor.	82
Fill y mico.	29	La esperança es amor.	86
La nova unió.	30	S. D. Francesc Pelayo Briz.	87
Joc de borsa de Baresbona.	32	La flor del cel.	101
La nit de Sant Joan.	31	Abaix la ciutadella.	104
Una posta hen guanyada.	39	Rètol curi y ben posat.	106
Qui paga paga.	40	La nina.	107
Joan de l'òci.	43	Chorme catalane.	110
La saló dels Jocs-Borrells.	43	Dílxos poeta.	111
La vacuna.	47	Bou calentura.	114
No'l desperdió.	47	Los tres mirots.	114
Barcelona y València.	50	Anada a Provença.	117
Lo baron-peix.	53	Príncep y màrtir.	121
A Montserrat.	54	Las rebelions de Catalunya.	129
La Felicitat.	55	Sul eclipsat.	140
A la flama.	56	Las blanques de Mura.	141
Penitència.	57		

ERRADAS.

Rigat.	Tallat.	Aixet dit.	Dit dit.
3	6	Camp de Tarragona.	Províncies de Girona.
28	11	La primavera.	L'estiu.
34	3	Serpenteyaa.	semipenjant.
55	4	bò.	bò.
61	22	hom,	hom'
69	59	destijyan	destijyan

OBRAS D' AUTORS CATALANS.

TOMÁS AGUILÓ.

A la sombra del ciprés, cuentos y fantasías.—Himnos turcos, poesías.—La aguja del Redentor.—Poesías fantásticas.—La inmaculada Concepción.

VÍCTOR BALAGUER.

Historia de Cataluña.—Historia de la historia de Cataluña.—El invasor de Montserrat.—Castell d' Italia.—Cuentos de mi tierra.—Justo al hogar, poesías.—Don Juan de Serrallonga.—La bandera de la muerte.—La libertad constitucional.—Amor à la patria.

FRANCISCO BARTHINA.

Los cantos del Laberí.—La tardor.—Sospira d' un arpa.—Leyes del Jaglar.—Sat proscrito.

LLUIS BORDAS.

Curso de leyes para ejercitarse en la traducción del catalán al castellano.—Gramática italiana.—La doctrina de Fé, comprobada por los dos fundadores, la Escritura y la Tradición.—Gramática italiana segun el método de aprender las lenguas modernas.—Memoria acerca de la actividad y progresos de la Junta de Comercio y de su Casa Lluja.—Gramáticas francesas.—Compendio de la historia de España.—El amiga de la balanza.—El abuelo católico.—Los misterios de Londres, t.—El mes de Mayo.—La Biblia de la Juventud.—Carolina Champeau.—Los valhalleros del Hrmamento, t.

LLUIS CUTXET.

Catalunya vindicada.—Essay político-económico, a propósito de la reforma monetaria.—El Parlamento de Cusps,

JUAN CORTADA.

Historia de los Vascos, t.—Tancrède en Asia.—La Bata fugitiva, t.—La heredera de Sangnani.—El rapto de doña Alfonso, t.—Torreza.—Las revueltas de Cataluña.—Penitenciarios.—El templario y la villa.—Historia de España.—Historia de Inglaterra, t.—Historia de Portugal.—Historia de Grecia e Italia, t.—Historia de África, t.—Historia de la India y de los Pueblos Indios, t.—Viaje à la Isla de Mallorca.—Lecciones de Historia de España.—Historia de Alemania, Prusia y Austria.—Compendio de

historia universal.—Viaje por la Ruta interdiaria, t.—El mundo social.

ENRICH GIRVAL.

Le trovador del Roser, poesías.—Sobrep de Cerda, cuadros cronológicos de los que han ocupado esta villa.—Bártulos, notícias históricas de esta villa.

TEODORO LLORENTÉ.

Poesías sueltas de Victor Hugo, en verso castellano, precedidas de un prólogo por p. Amilie Castelley.—El corsario, poesía de Lord Byron, traducido en verso.

MANUEL MIGÀ.

Los trovadores en España.—Observaciones sobre la poesía popular.—Arte poético.—Principios de Estética.

GERÓNIM ROSELLÓ.

Hojas y flores.—Hino del Septiembre.—Glossario catalán de Ernest Llull, escrito en idioma catalán—persianas, pintadas por primera vez con un artículo biográfico, ilustraciones y variantes, y seguidas de un glosario de voces persianas.—Poema de las más bellas poesías existentes de los siglos XVI y XVII. Ilustraciones con series crítico-estagráticas y una introducción.—La jirafa de Majlana.

LLUIS ROCA.

Fa cinta de la Virgen de Tortosa, t.—Las glorias de Lérida.

JOAQUIM RUBIÓ.

Lo gayter del Llobregat, col·lecció de poesías catalanes.

F. PELAYO BRIZ.

Agiles March, obra d' un poeta, reimpressa y anotada.—Miraya, traducción.—Eres señores.—Lo fil d' un heroi.—Fantas, traducción del poema de Goethe.—Norma, novela.—Los caballeros andantes.—Fábulas de Esopo y cuentos de J. Baumallic.—La silla de paja, traducción.—Angel Pitón, traducción.—Fragment del Libre dels comtes de L. Trastà, traducción.

NOTA. Moltas d' estas obres se trobarán en la biblioteca de Edmundo Ferrando Roca.